

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет
Імені Івана Франка

**СКЛАДНА КОМПЛЕМЕНТАЦІЯ
В РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Монографія

Житомир
2019

УДК 811.111(09)'36

К82

*Рекомендується до друку вченою радою
Житомирського державного університету
Імені Івана Франка
(протокол № 1 від 27 серпня 2018)*

Рецензенти:

Буніятова І. Р. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Могельницька Л. Ф. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського державного технологічного університету;

Полховська М. В. – кандидат філологічних наук, доцент, директор навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Криворучко Т.В.

Складна комплементация в ранньоніовангліській мові : монографія /
К 82 Т. В. Криворучко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. –
138 с.

ISBN 978-966-485-247-7

У монографії здійснено комплексний аналіз структурних і функціональних особливостей конструкцій складної комплементации в ранньоніовангліській мові на засадах розвиненої версії Ікс-штрих теорії; представлено дистрибуцію головного дієслова особоводієслівного / неособоводієслівного речення залежно від його перехідності / неперехідності; окреслено шляхи породження граматичного суб'єкта VOSI-конструкції; виокремлено додаткові (проспективний та ретроспективний) функціональні типи ранньоніовангліського речення з VOSI-конструкцією та досліджено її функціональних синонімів.

УДК 811.111(09)'36

ISBN 978-966-485-247-7

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	
ПЕРЕДМОВА	
РОЗДІЛ 1. СКЛАДНА КОМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЯК ОБ’ЄКТ ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ ТЕОРЕТИЧНІЙ ГРАМАТИЦІ	
Традиційний підхід до вивчення конструкцій вторинної предикації.....	
Інтерпретація явища складної комплементациї в генеративній граматиці	
Функціональний підхід до вивчення складної комплементациї	
Структура речення з дієслівною комплементациєю в сучасній англійській мові	
1.5. Причини та шляхи виникнення складної комплементациї в англійській мові	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. СКЛАДНА КОМПЛЕМЕНТАЦІЯ В РАНЬООНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	
2.1. Мовна ситуація в раньоонованглійській період	
2.2. Реченнєвий комплемент / згорнутий реченнєвий комплемент у раньоонованглійській мові	
2.3. Критерії виокремлення комплементациї особоводієслівних / неособоводієслівних реченнєвих структур в історії англійської мови...	
2.4. Структура дієслівної комплементациї в раньоонованглійській мові	
2.4.1. Комплементация інфінітивною клаузою в раньоонованглійській мові	
2.4.2. Інфінітив без частки <i>to</i> та з часткою <i>to</i> в раньоонованглійській мові	
2.4.3. Структура конструкції <i>Accusative and Infinitive</i> в раньоонованглійській мові	
2.4.4. Синтаксичний зв’язок між компонентами VOSI-конструкції в раньоонованглійській мові	
2.5. Конструкція <i>Accusative and Infinitive</i> у функції ад’юнкта мети (<i>purposive infinitive</i>) / інфінітивного комплемента (<i>infinitival complement</i>)	
2.6. VOSI-конструкції з дієсловами <i>want</i> і <i>believe</i> в раньоонованглійській мові.....	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОЇ КОМПЛЕМЕНТАЦІЇ В РАНЬООНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	
3.1. Комунікативні типи речень з VOSI-конструкціями	
3.2. Функціонування VOSI-конструкцій і VOSING-конструкцій як синтаксичних синонімів у раньоонованглійській мові	
3.3. Функціонування VOSI-конструкцій, VOSING-конструкцій та	

складнопідрядних речень зі з'ясувальною клаузою як синтаксичних синонімів	
3.4. Об'єктно-предикативні конструкції з неособовими формами дієслова, складнопідрядні речення з релятивною клаузою і складнопідрядні речення зі з'ясувальною клаузою як функціонально синтаксичні синоніми	
3.5. Функціонування конструкції <i>Accusative and Infinitive</i> в ранньоновоанглійській мові	
3.6. VOSI-конструкція у функції компонента перехідних дієслів.....	
3.6.1. VOSI-конструкція у функції компонента одноперехідних дієслів із контролюючим суб'єктом дії	
3.6.2. VOSI-конструкція у функції компонента комплексно перехідних дієслів	
3.6.3. VOSI-конструкція у функції компонента двоперехідних дієслів	
Висновки до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ.....	
ГЛОСАРІЙ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	
ДОДАТКИ	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- EXP – висловлення
PF – фонетична форма
LF – логічна форма
NP – іменна група
VP – дієслівна група
vP – функціональна проекція, яка вербалізує одиницю мови
PP – прийменникова група
AdvP – адвербіальна група
DP – детермінантна група
AgP – лексична проекція, що містить вікову ознаку
QuantP – лексична проекція, що містить квантифікатор
[Spec, XP] – позиція специфікатора функціональної або лексичної проекції
[Head] – позиція вершини функціональної або лексичної проекції
XP' – максимальна проекція, де X – вершина відповідної функціональної або лексичної проекції
CP – проекція, що створює позицію у структурі речення для маркування висловлення іллокутивною силою
TP – функціональна проекція, що містить показник часу (флексію)
i – індекс контролюючого елемента
t – незаповнена категорія, що з'являється внаслідок пересуви конститuenta речення
es – незаповнена категорія
PRO – відсутній у структурі речення після застосування операції *озвучення* підмет конструкції з неособовою формою дієслова
SVO – модель порядку слів, згідно з якою конституенти розташовані в такій послідовності: суб'єкт, дієслово, об'єкт
SOV – модель порядку слів, згідно з якою конституенти розташовані в такій послідовності: суб'єкт, об'єкт, дієслово
VSO – модель порядку слів, згідно з якою конституенти розташовані в такій послідовності: дієслово, суб'єкт, об'єкт
ППП – принцип розширеної проекції
COMP – комплементаризер, маркер доповнення
VOSI – конструкція, що складається з дієслова, об'єкта, суб'єкта та інфінітива
VOSING – конструкція, що складається з дієслова, об'єкта, суб'єкта та дієприкметника I
INFL – категорія фінитності та / або нефінитності дієслова
INFP – інфінітивна група
S1 – первинний підмет речення (суб'єкт)
P1 – первинний присудок речення (предикат)
S2 – вторинний підмет
P2 – вторинний присудок
ПС – рівень поверхневої структури
ГС – рівень глибинної структури
SD – вилучення суб'єкта

PR – рейзинг предиката

SR – рейзинг суб'єкта

SSR – рейзингова конструкція суб'єкта до позиції суб'єкта

SOR – рейзингова конструкція суб'єкта до позиції об'єкта

ECM – виняткове маркування відмінком

Equi – видалення еквівалентної іменної групи

ПЕРЕДМОВА

Вивчення реченневих утворень і їхніх складників посідає чільне місце в сучасній граматиці завдяки революційним зрушенням, що відбулися в теоретичному мовознавстві другої половини ХХ ст. (С. А. Жаботинська, Ю. О. Жлуктенко, В. В. Левицький, В. В. Михайленко, Г. Г. Почепцов, Н. Хомський). Концепція про дворівневу репрезентацію речення у вигляді фонетичної та логічної форм (Д. Денісон, Р. Джекендофф, Б. Кларк, А. Редфорд, Х. ван Рімсдаjk, Е. Трауготт, Р. Фрейдін, Л. Хегманн, Н. Хомський та ін.) сприяла розкриттю механізмів вербалізації людської думки, поясненню процесів породження складних синтаксичних одиниць, а також взаємозв'язку їхніх елементів (І. Р. Буніятова).

Утворення складної комплементатії на зразок *I want everyone to enjoy the meeting* неодноразово розглядали в традиційній граматиці в аспекті їхньої поверхневої реалізації (П. Робертс, М. Суон, Г. Уайтхол, О. Фішер, Ч. Фріз, А. Хорнбі). Натомість у генеративній парадигмі запропоновано визначення цих одиниць як згорнутих неособоводієслівних конструкцій, семантично тотожних особоводієслівним реченням.

Особливий інтерес становлять VOSI-конструкції (*Verb+Object / Subject+Infinitive Constructions*) у ранньоніовоанглійській мові з огляду процесів радикальної реграматизації, що відбувалися в цей період і які відіграли важливу роль у подальшому становленні національної англійської літературної мови (І. Р. Буніятова, Д. Лайтфут, І. Є. Снісаренко).

Існує низка питань, що донині не отримала висвітлення через завузький підхід до досліджуваних явищ, запропонований у традиційній граматиці. До них належать: чітке окреслення критеріїв визначення складної комплементатії в річищі генеративної граматики; визначення операції рейзингу суб'єкта до позиції об'єкта (*Subject-to-Object Raising* (SOR)), що є трансформаційною операцією виняткового маркування відмінком (*Exceptional Case Marking* (ECM)); пояснення причин і шляхів виникнення 'Accusativus cum Infinitivo' (далі *a.c.i.* конструкції); трактування структурного підходу до вивчення дієслівної комплементатії, що базується на перехідності дієслів; з'ясування відмінностей комплементарних форм із нульовим інфінітивом та інфінітивом із часткою *to* в мові ранньоніовоанглійського періоду; установлення синтаксичних синонімів VOSI-конструкції. У зв'язку із зазначеним вище, вважаємо доцільним розгляд конструкцій складної комплементатії на засадах Ікс-штрих теорії, яка слугує потужним інструментом для пояснення зрушень, що відбуваються в процесі формування лінгвальних категорій.

Теоретичне значення дослідження полягає в новому підході до становлення складної комплементатії в англійській мові з урахуванням останніх досягнень історичної лінгвістики. Результати дослідження визначаються внеском у загальну граматичну теорію германських мов, зокрема з'ясуванням формально-граматичної, семантико-синтаксичної та комунікативної будови речення з VOSI-конструкціями із застосуванням генеративного підходу. Запропонована в дисертації методика аналізу складної комплементатії дає підстави розширити інформацію про специфіку

досліджуваного явища в англійській мові в синхронному та діяхронному аспектах. Результати дослідження можуть бути використані для виявлення механізмів побудови інших синтаксичних одиниць і сприятимуть розв'язанню низки теоретичних питань історико-синтаксичних студій.

Практична цінність роботи полягає в можливості застосування її основних результатів, теоретичних положень і висновків у курсах історії англійської мови (розділ «Синтаксис»), теоретичної граматики (розділи «Синтаксис», «Члени речення»), а також у підготовці спецкурсу «Основи генеративного синтаксису». Матеріали дослідження можуть бути використані для створення методичних посібників із теоретичної граматики та історії англійської мови, у процесі написання наукових праць з англійської філології.

РОЗДІЛ 1

СКЛАДНА КОМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ ТЕОРЕТИЧНІЙ ГРАМАТИЦІ

1.1. Традиційний підхід до вивчення конструкцій вторинної предикації

У сучасному вченні про синтаксис найбільш досліджених мов предметом розгляду є не лише реченнєві утворення як цілісні одиниці [58, с. 34], але й окремі синтаксичні конструкції [7, с. 61; 55]. Завдання граматичної розвідки полягає в комплексному аналізі таких синтаксичних одиниць з огляду їхньої форми, змісту та функціонування [223, с. 9]. У граматичних студіях інтерес викликають синтаксичні структури вторинної предикації насамперед через неузгодженість суб'єктно-предикатних відношень у їхній поверхневій структурі, а також відсутність прямих відповідників у слов'янських мовах [100, с. 268; 78, с. 31].

Відповідно до засад сучасної теорії синтаксису будь-який предикат указує не лише на ту чи іншу властивість або відношення, але й на особливий бінарний логічний зв'язок [68, с. 278]. Це передбачає поділ на логічний предикат, що позначає конкретну властивість, і логічний оператор «<=>», що позначає відношення предикації. Останнє є взаємозв'язком між індивідним і предикатним поняттями певного судження, тобто предикація є логічною операцією приписування встановленої й відібраної мислячим суб'єктом конкретної властивості або відношення до абстрактного предмета [68, с. 279].

З іншого боку, предикацію трактують як акт поєднання двох незалежних предметів думки, виражених самостійними словами, для того щоб представити «стан речей», подію або ситуацію дійсності. При цьому вона постає як акт створення пропозиції [5, с. 342].

Будь-яка структура вторинної предикації функціонує лише в межах речення, тобто за наявності структури первинної предикації [141, с. 65]. Найзагальнішу модель речення, що включає цю структуру, можна представити як: S1 + P1 + S2 + P2 (+ complements), де:

S1 – первинний підмет речення;

P1 – первинний присудок речення;

S2 – вторинний підмет, який актуалізується займенником, іменником, іменною групою чи іменником (значно рідше), що є власною назвою;

P2 – вторинний присудок, репрезентований неособовими формами дієслова, тобто інфінітивом (із часткою *to* та нульовим інфінітивом), дієприкметником I (інфінітив + *ing*), дієприкметником II (інфінітив + *ed* для правильних дієслів, для неправильних – власна форма) або недієслівною частиною мови (наприклад, іменником, прикметником);

Комплемент – додаток вторинного присудка, якого потребує семантика цього дієслова [73].

Актуалізаторами вторинної предикації є структури, які в традиційній граматиці отримали назву складний додаток / об'єктний предикативний

інфінітивний зворот або об'єктний відмінок з інфінітивом (*Complex Object*), складний підмет / суб'єктний предикативний інфінітивний зворот або називний відмінок з інфінітивом (*Complex Subject*), інфінітивна конструкція з прийменником *for* (*For-to-Infinitive Construction*), сполучникова інфінітивна конструкція (*Conjunctive Infinitive Phrases*), герундіальна предикативна конструкція (*Gerundial Predicative Construction*) та абсолютна конструкція (*Absolute Construction*). У різних за своєю структурою названих вище конструкцій є спільна риса – неузгодженість суб'єктно-предикатних відношень їхньої поверхневої структури [78, с. 43].

Аналіз таких синтаксичних одиниць ускладнюється відсутністю чіткого критерію їхнього виокремлення та класифікації. У сучасних граматиках англійської мови явище вторинної предикації не отримало однозначної інтерпретації, а деякі дослідники навіть заперечують його існування. Вважають також, що неособові форми не можуть реалізувати предикацію, оскільки вони позбавлені кількох важливих категоріальних ознак, властивих особовим дієсловам, а саме: числа, особи та способу [276, с. 115]. Дієслово проектує свої граматичні значення на неособові форми, утворюючи вторинну предикативну зону речення [136, с. 37].

Принагідно нагадаємо про відсутність термінологічної узгодженості щодо досліджуваних конструкцій, які прийнято позначати як: *the for-to-infinitive construction, the gerundial predicative construction, complex object, absolute construction* [85, с. 96–98]. Такі структурні утворення також визначають як предикативні фрази й виокремлюють інфінітивну нексусну фразу (*infinitival nexus phrase*), герундіальну нексусну фразу (*gerundial nexus phrase*) та дієприкметникову нексусну фразу (*participle nexus phrase*) [122, с. 86].

У зарубіжній лінгвістиці висвітлення проблем, пов'язаних з аналізом структур вторинної предикації, представлено в працях Г. Поутсма [257, с. 427–432], П. Робертса [266, с. 179–180], М. Суона [275, с. 140, 242, 283–284, 412–413], Г. Уайтхола [283, с. 36–40], Ч. Фріза [201, с. 136], А. Хорнбі [149, с. 31, 36, 48, 54–55] та ін. Зазначимо також, що ці структури часто позначають термінами: 1) *subjectless nonfinite clauses* та *nonfinite clauses with the subject* (структури з неособовими формами дієслова, що мають підмет або характеризуються його відсутністю) [207, с. 286; 237, с. 249–250]; 2) *nonfinite clauses* [78, с. 23] або взагалі не виокремлюють як структуру із самостійним граматичним статусом [161, с. 199–201]. Тривають також дискусії щодо їхнього комунікативного навантаження, адже вони мають власну комунікативну спрямованість, що наближає їх до рівня речення.

У процесі комунікації як специфічної форми інтеракції людей у їхній пізнавально-трудовай діяльності відбувається взаємодія вербальних і невербальних компонентів знакових систем [217, с. 134], що викликає питання про співвідношення одиниць інформації й одиниць мови. Згідно з традиційним граматичним ученням, засобом вираження інформації слугує предикативна одиниця [59, с. 24]. У контексті вивчення «ускладненої» інформативної структури речення протиставляють поліпредикативність складного речення поліпропозитивності ускладненого. Однак, ураховуючи

те, що під пропозицією розуміють одиницю, яка за змістом відповідає повідомленню, її не можна розглядати як предикативну [62, с. 215].

Окрім особоводієслівних одиниць, предикативність також реалізують потенційно-предикативні конструкції на зразок [154, с. 155]: 1) об'єктно-інфінітивних; 2) суб'єктно-інфінітивних; 3) дієприкметникових. Однак, не всі з перерахованих вище конституюють мінімальні комунікативні утворення. Ці конструкції не є формально виокремленими у структурі речення, а отже не мають статусу мінімальної комунікативної одиниці. З іншого боку, предикативні відношення притаманні їхній глибинній структурі, що є визначальним для формування самостійної комунікативної одиниці [154, с. 155]. Специфіка репрезентації в поверхневій структурі визначає їхню формальну підпорядкованість структурам первинної предикації, неспроможність самостійного функціонування [78, с. 25]. Компоненти речення, що є формально виокремленими і в яких ми спостерігаємо експлікацію предикативного відношення, набувають статусу мінімальної комунікативної одиниці [154, с. 155].

У сучасній англістиці наявна низка досліджень, де комплексно розглянуто природу та функціональне навантаження структур вторинної предикації [72, с. 5]. Ці структури представлено як компоненти простого ускладненого речення [76, с. 32], як предикативні словосполучення [84, с. 47; 107, с. 174] та предикативні комплекси [97, с. 211; 85, с. 95–106]. Названі одиниці отримали також назву предикативних зворотів [43, с. 96] і вторинно предикативних синтагм [20, с. 108].

Під конструкцією вторинної предикації ми розуміємо синтаксичну одиницю, що за своєю структурою є проміжною ланкою між фразою та підрядним реченням [85]. Розглянемо класифікацію структур вторинної предикації з погляду їхньої функції в реченні:

1) предикативні комплекси, які можуть виконувати функцію будь-якого члена речення (*the for-to infinitive construction, the gerundial predicative construction*). У прикладі (1) *the for-to infinitive construction* функціонує як складне означення (*Complex Attribute*):

(1) *There was no need for him to be economical;*

2) предикативні комплекси, що функціонують лише як додаток (*Complex Object*). У прикладі (2) *everyone to enjoy themselves* функціонує як складний додаток (*Complex Object*):

(2) *I want everyone to enjoy themselves;*

3) предикативні комплекси, що функціонують лише як обставина (*absolute construction*). Приклад (3) демонструє абсолютну конструкцію (*Absolute Construction*) у функції обставини причини (*Adverbial Modifier of Reason*):

(3) *The restaurant having closed, there was nowhere to eat.*

Зауважимо, що ця класифікація не є досконалою, адже вона не включає складного суб'єкта (*complex subject*) [85, с. 95–106].

В основі розмежування особової та неособової форм дієслова лежить ступінь повноти репрезентації процесу, реалізованого його дієслівним корелятом. Це протиставлення в системі особових і неособових форм є

явищем, що характеризує дієслово загалом, а саме як категорію, виокремлену на основі протиставлення безособових та іменних форм дієслова, і є такою, яка подає процес у різних варіаціях [132, с. 246–247].

Особові дієслівні форми протиставляються безособовим насамперед за структурними характеристиками. Зокрема, у морфологічному плані вони відрізняються від особових наявністю / відсутністю категоріальних ознак часу, способу, числа та особи. Виразною синтаксичною властивістю цих одиниць є те, що вони не вживаються у функції присудка. Звернімо увагу на те, що ознака предикативності наявна в особових формах і відсутня в неособових [48, с. 15].

На нашу думку, протиставлення інфінітивних форм також слід шукати в наявності / відсутності окремих категорій. Це дає змогу виокремити систему неособових форм дієслова в англійській мові, яка представлена трьома категоріальними формами – інфінітивом (*the Infinitive*), *ing*-формою і дієприкметником II (*Participle II*). Традиційно система інфінітива в англійській мові характеризується граматичними категоріями стану, виду й часової віднесеності [166, с. 74].

У граматичних студіях, виконаних у діяхронії, донині основну увагу приділяли розвитку акузативної та інфінітивної конструкцій в античних мовах. Натомість становлення цієї конструкції в англійській мові не отримало достатнього висвітлення. Помітним винятком є праці Е. Ворнер, хоча в них відсутнє вичерпне пояснення цього граматичного феномена, оскільки обмежене розглядом типів комплементації лише в пізньосередньоанглійській мові [282]. Більшість діяхронних досліджень було виконано наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. [Ф. Віссер, М. Каллуей, К. Крікау, Б. Мітчел і Я. Цайтлін,]. Зокрема, О. Фішер, Ф. Віссер і Б. Мітчел хибують на описовість у своїх розвідках і не вдаються до пояснення еволюції досліджуваних одиниць [197, с. 143].

У традиційній літературі термін '*accusativus cum infinitivo*' (далі *a.c.i.*) позначає: (1) будь-яку конструкцію, яка містить такі елементи: головний предикат – акузативна іменна фраза – інфінітив (обов'язково в цьому порядку), (широке трактування); (2) конструкцію, яка включає всі ці три елементи, але акузатив та інфінітив інтерпретуються як єдність, залежна від головного предиката (вузьке трактування). Дієслова, що утворюють *a.c.i.*, поділяють на групи, оформлені різними числовими й родовими показниками. Ці групи містять утворення на зразок:

- (4) *I saw / heard him come there.*
- (5) *He let / made her go home.*
- (6) *The doctor ordered the patient to stay in bed.*
- (7) *She believed him to be honest.*

Більшість граматистів вдаються до розмежування *a.c.i.* за типами, що не завжди зумовлено гомогенністю чинників. Елементарний вододіл цих утворень у давньоанглійській мові пролягає між '*dative and infinitive constructions*', з одного боку, та '*accusative and infinitive constructions*' – з іншого. Це залежить від морфологічного оформлення іменної фрази, якою керує предикат, – давальної або акузативної.

Дослідники *a.c.i.* конструкцій часто вказують на відсутність чітких критеріїв, які б уможливили коректний поділ цих одиниць. Особливе місце в трактуванні зазначеного питання належить працям Ф. Віссера, на думку якого термін '*accusative and infinitive*' є неприйнятним через відсутність знахідного відмінка в англійській іменниковій парадигмі. Те саме стосується й терміна '*object and infinitive*', оскільки він затемнює той факт, що іменна фраза є одночасно підметом [46]. Натомість, Ф. Віссер використовує термін *VOSI (Verb – Object / Subject – Infinitive)*, що об'єднує всі інфінітивні комплементарні конструкції, яким передуює іменна група. У його компедіумній праці зазначено, що *VOSI*-конструкції вживаються після одинадцяти категорій дієслів (серед них – дієслова причини, дозволу, команди, заборони, перешкоди, спонукання та ін.), різних за своєю дистрибуцією [197, с. 149].

Нагадаємо, що більшість граматистів послуговуються класифікацією Ф. Віссера, який забезпечує необхідним інвентарем мовних фактів на всіх етапах розвитку англійської мови. Останнє безумовно робить цю працю безцінною для діяхронного дослідження. На відміну від Ф. Віссера, у працях Г. Бока та О. Єсперсена, конструкції *a.c.i.* розглянуто в синхронній площині, без урахування походження їхніх витоків. Г. Бок не подає чіткого визначення єдності між головним дієсловом, об'єктною / суб'єктною іменною фразою та інфінітивом, указуючи, однак, на сполучник *that* як критерій поділу й залишаючи семантичні класи дієслів, після яких можливе вживання *a.c.i.* конструкцій поза межами диференційних ознак. Він розрізняє три групи або типи *a.c.i.* конструкцій [164, с. 220]:

1) зв'язок між інфінітивом і дієсловом слабший, ніж між іменною фразою в акузативі та дієсловом (дієслова змушування, перешкоджання, переконання та ін.). Напр.:

(8) *I can't get him to do it quickly;*

2) іменна група в акузативі та інфінітив окремо доповнюють головне дієслово, незважаючи на залежність від дієслова (дієслова відчуттів):

(9) *I heard him lock the door;*

3) іменна група в акузативі та інфінітив разом формують комплемент головного дієслова (дієслова мовлення та мислення). Напр.:

(10) *We consider him to be the best player.*

Наведені вище дієслова належать до різних груп, проте виступають складниками одного й того самого лексичного поля. Інтерес викликає той факт, що в давньоанглійській мові інфінітивні комплементи першої групи часто оформлені часткою *to*, на відміну від другої групи, яка ніколи не вживається з *to*:

(11) *Moyses forbead ... þa nytenu to etanne (ÆLS, 40) – «Моїсей заборонив їсти тварин».*

(12) *Ic seah sellic þing singan on ræcede (Rid 31.1) – «Я бачив рідкісну річ, що співала в холі».*

Третя група дієслів не приймає акузативну іменну групу, тобто вона можлива тільки в складнопідрядному реченні з інфінітивним комплементом.

Це свідчить про відсутність прямого зв'язку між акузативною іменною групою та головним дієсловом:

(13) ... *Moyses behead eorlas ... folc somnigean* (ÆНом 111 03) – «Моїсей скомандував лідерам зібрати людей».

Синтаксичне підґрунтя для виокремлення *a.c.i.* конструкцій знаходимо в працях О. Єсперсена. Однак критерій поділу дієслів, після яких можливе вживання *a.c.i.* конструкцій, не завжди зрозумілий, адже деякі дієслова належать до більш ніж однієї лексико-синтаксичної групи. О. Єсперсен виокремлював три категорії дієслів [225]:

1) дієслова перцепції, каузативи та дієслова *believe, wish, like, prove*:

SVO (S₂I) : S₂ та I є прямими об'єктами головного дієслова:

(14) *I hear him sing*;

2) дієслова на зразок: *promise, command, teach, tell (?)*, *ask (?)*:

SVOⁱ O(I) : суб'єкт як непрямий об'єкт, інфінітив як прямий об'єкт головного дієслова:

(15) *I allow her to sing*;

3) дієслова: *get, bring, direct*:

SVO_pI : суб'єкт може розглядатися як прямий об'єкт головного дієслова, а інфінітив як третина, з'єднана за допомогою частки *to*, яка має місцеве значення:

(16) *We forced him to obey*;

(де S – це суб'єкт, S₂ – другий суб'єкт, O – прямий додаток, Oⁱ – непрямий додаток, V – дієслово, I – інфінітив, p – прийменник. Значення дужок не пояснюється.)

Отже, предикацію визначають як віднесення певного змісту, певного предмета думки до дійсності. Під структурою вторинної предикації ми розуміємо синтаксичну одиницю, що є проміжною ланкою між фразою та підрядним реченням. Критерії визначення VOSI-конструкцій у сучасній лінгвістиці окреслені нечітко. Ми розмежуємо ці утворення в давньоанглійській мові як *'dative and infinitive constructions'* та *'accusative and infinitive constructions'*. Як і Ф. Віссер, ми визначаємо VOSI-конструкції як такі, що позначають усі інфінітивні комплементарні конструкції з іменною групою в препозиції.

1.2. Інтерпретація явища складної комплементарності в генеративній граматиці

Вивчення мови належить до найдавніших видів системних досліджень. У другій половині ХХ ст. увага синтаксистів концентрується на розмежуванні синтаксичних одиниць у традиційному, структурному, функціонально-семантичному та формально-граматичному напрямках.

Появу генеративної граматики на авансцені науки в п'ятдесяті роки називають «хомськіанською» або «когнітивною революцією» [250, с. 33–59; 267, с. 63–72]. З того часу синтаксичні утворення розглядатимуть у контексті тісного взаємозв'язку мови та мислення [139, с. 27]. Об'єктом дослідження є синтаксичні структури як креативна частина граматики. Синтаксичною

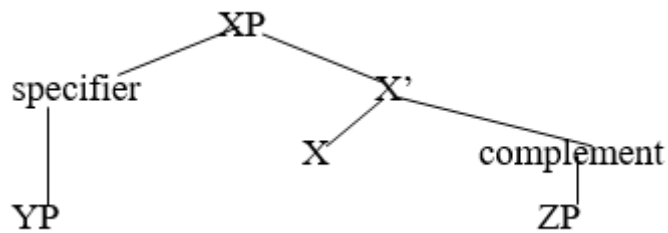
організацією речення є система правил і принципів, згідно з якими відбувається аранжування граматично правильних речень. Ці правила дають змогу генерувати нескінченну кількість речень із кінцевого інвентарю слів. Важлива роль при цьому належить семантичному компоненту синтаксису, іманентно властивого граматиці [99, с. 175].

Як відомо, граматика будь-якої мови складається з трьох взаємопов'язаних компонентів – синтаксичного (генеруючого), фонетичного й семантичного (інтерпретуючих) [200, с. 5]. Зі свого боку, синтаксичний компонент породжує низку синтаксичних структур, фонетичне оформлення яких визначене фонетичним компонентом, а зміст – семантичним [128, с. 12].

Упродовж тривалого часу вважали, що відомо два рівні представлення синтаксису в мовному апараті людини: рівень поверхневої структури (ПС) і рівень глибинної структури (ГС), отже, кожне речення має свою глибинну структуру, яка за допомогою певних трансформаційних правил перетворюється в мовленні в поверхневу. Радикальне переосмислення основ теорії та відмова від базових термінів: глибинної й поверхневої структури відбувається з появою програми мінімалізму [178].

Згідно з цією теорією мову трактують як когнітивну систему, що зберігає інформацію про звук, значення і структурну організацію. Мова – це засіб, який генерує речення $Exp = \langle PF, LF \rangle$, де PF – рівень, на якому фонетичний компонент відправляє інструкції сенсомоторній системі про певний звук (його ознаки F), а LF – рівень, на якому семантичний компонент подає сигнал поняттєвій системі мозку про певні ознаки слова (F) [177, с. 90–91]. Умови відповідності (*legibility conditions*) визначають взаємодію мови із зовнішніми системами. Висловлення (Exp) є легітимним, якщо на рівні взаємодії двох указаних вище рівнів (*interface level*) до складу Exp входять лише елементи, що надають інструкції зовнішнім системам (сенсомоторній і поняттєвій). При цьому всі зайві елементи та дериваційні кроки повинні бути еліміновані. Останні виправдані лише за умови існування для цього вагомої причини (вплив на інтерпретацію речення) [115, с. 31]. Принагідно зауважимо, що породження речень відбувається за допомогою трансформаційної системи, яка збирає категоріальні ознаки (F) в слова й формує з них синтаксичні утворення [158; 177, с. 94–101]. У праці «Питання мінімалізму» (*Minimalist Inquiries*) терміни PF і LF було замінено термінами структура речення до і після застосування операції *озвучення* (*Spell-Out*) [177].

Щодо речення та його конститuentів, згідно з Ікс-штрих теорією (*X'-bar theory*), вони аранжовані навколо відповідної вершини X, де X – це будь-який синтаксичний конститuent у вигляді слова або морфеми. Разом із комплементом X формує проєкцію X' (ікс-штрих), що поєднується зі специфікатором [Spec, ...] для формування максимальної проєкції XP [209, с. 2], напр.:

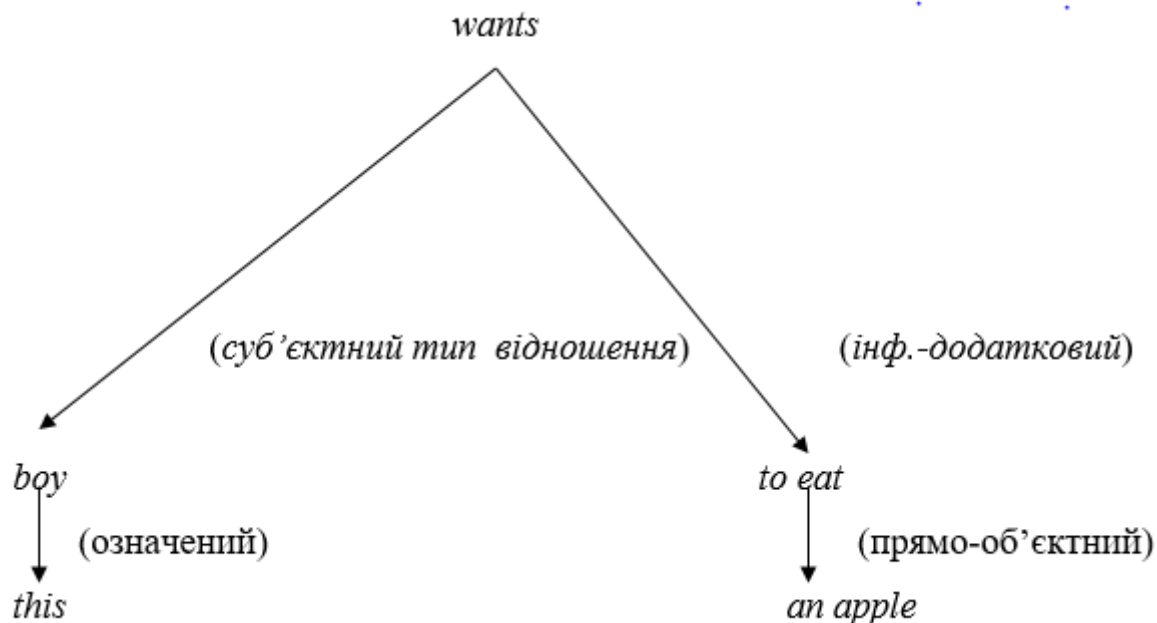
Поділ одиниць мови на лексичні й функціональні визначає формування відповідних проєкцій. У структурі речення основними функціональними проєкціями є *CP* (*complimentizer phrase*), що визначає комунікативний тип речення, його спосіб і створює позицію для комплементаризера й *TP* (*tense phrase*), що містить фінітну флексію та *vP* (*verbalizer phrase*), яка перетворює одиницю мови на дієслово. Варто зауважити, що проєкція *TP* має *ц*-ознаки (узгодження і / або відмінки). Варто підкреслити, що *ц*-ознаки є несемантичними (неінтерпретованими), вони становлять ядро системи узгодження та призначення відмінка й пересуву конститuentів у реченні, а також мають непрямий вплив на інтерпретацію висловлення й повинні бути перевірені (узгоджені й видалені). Наявність функціональної проєкції *TP* вмотивована семантичними і структурними ознаками, адже вона має часовий показник дієслова, маркує відмінком підмет і створює структурну позицію для задоволення принципу розширеної проєкції (ПРП), тобто обов'язкової наявності підмета у структурі речення [180, с. 341]. Спочатку наявність функціональної проєкції *vP* визнають лише в перехідних і неергативних дієсловах. Специфікатор *vP* створює позицію для розміщення семи агентивності та каузації чи позицію для пересуву додатка (*Object Shift*) [180, с. 315; 209, с. 228–234]. Згодом цю проєкцію розглядають як вербалізатор, який перетворює лексичний корінь на дієслово, і її наявність стає обов'язковою для всіх дієслів [115, с. 32].

Зазначимо, що основними операціями, що становлять трансформаційну систему, є операція *злиття* (*Merge*), *узгодження* (*Agree*) та *пересуву* (*Move*). Операція *узгодження* встановлює відношення (узгодження й перевірки відмінка) між одиницею мови й ознакою *F* у зазначеному обмеженому просторі. Операція *пересуву* конститuenta речення поєднує операцію *злиття* й *узгодження*, будучи складнішою стосовно до цих операцій, операцією *крайнього випадку* (*Last Resort*) [177, с. 101–102; 209, с. 209]. Згідно з положеннями генеративної граматики, пересув конститuenta речення вмотивований і відбувається для перевірки морфологічних ознак. Відповідно до гіпотези внутрішнього *VP* породження підмета (*VP-internal subject hypothesis*) у будь-якому предикативному реченні, *NP* (іменна група) пересувається до позиції підмета [*Spec, TP*] із метою отримання відмінка. Такий пересув відбувається після застосування операції *озвучення* [115, с. 33].

У генеративній граматиці англійське речення з інфінітивом неодноразово отримувало теоретичне висвітлення. Беручи за основу критерії виділення структури речення Л. Теньєра та Л. Блумфілда, французькі та

американські дослідники розробили методику членування речення на залежності та безпосередні складники [14; 143; 212].

З позиції теорії залежностей фінітне дієслово виступає граматичним центром речення та утворює кореневий вузол. У прикладі (17) інфінітив виступає у ролі залежного елемента, який одночасно може бути вершиною некореневого вузла. Напр.: (17) *This boy wants to eat an apple.*

При цьому синтаксичні відношення, що виникають між вершиною (дієслово, іменник) та інфінітивом, розглядають як *інфінітивно-додаткові*, напр., *want to eat* [104, с. 221–235]. Щодо відношення між інфінітивом-вершиною та залежним елементом, то вони мають різноманітний характер: прямооб'єктне (*to see a boy*), непрямооб'єктне (*to tell the friend*), адвербне (*to lie on the sofa*) [48, с. 19]. Зазначимо також, що у функції підмета інфінітивна група перебуває в суб'єктному відношенні з фінітним дієсловом [104, с. 221–235]

У Граматиці безпосередніх складників інфінітив відіграє вагомую роль у синтаксичній будові речення [50; 43; 143; 241]. Згідно з критеріями відбору синтаксичних одиниць інфінітив може утворювати окрему синтаксичну одиницю – групу (*phrase*) (InfP), у якій він займає позицію вершини [143, с. 111–118], напр.:

(17') [S[NP This boy] [VP wants [InfP to eat an apple]]

Загалом варто визнати, що використання структури складників як формального засобу представлення синтаксичної структури речення набуває значного поширення в генеративній граматиці, яка пройшла довгий і тернистий шлях свого розвитку. Згідно з концепцією Н. Хомського, будь-яке речення є похідним від глибинної структури, яка утворюється за *правилами структури складників* (*phrase-structure rules, PS-rules*). Відомо думка, що інфінітивна група є різновидом речення: «інфінітивна група і речення – якщо не тотожні, то дуже близькі за ознаками фазові категорії, оскільки в обох вершинами є дієслово, а інфінітив і фінітне дієслово розглядають як форми однієї частини мови» [144, с. 147].

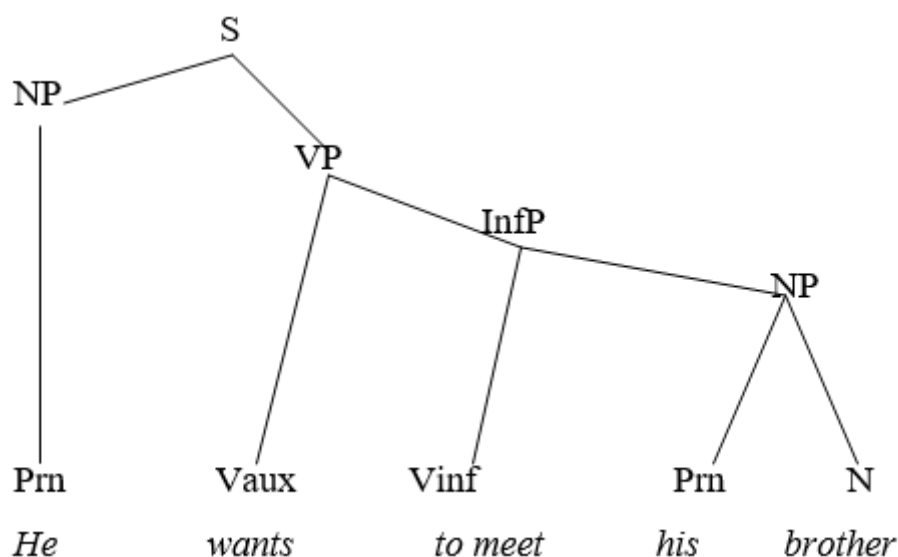
Зі свого боку, інфінітив і фінітну групу об'єднують під спільним терміном «клауза» (*clause*), «елементарне речення» або «предикація». Клаузою може бути будь-яка група, вершиною якої є дієслово (пор. у граматиці залежностей Л. Теньєра) або елемент, який є носієм фінітних дієслівних категорій (у теорії принципів і параметрів Н. Хомського) [48, с. 20].

Якщо речення містить дієслівну групу з ознакою предикації (з наявністю маркерів фінітності), то її розглядають як фінітну клаузу, за її відсутності – як нефінітну, до якої належать інфінітивні, дієприкметникові, дієприслівникові конструкції [48, с. 21].

Варто зазначити, що фінітні та нефінітні групи мають тотожні риси: вони позначають конкретні події та ситуації, характеризуються структурним членуванням (вони можуть складатися з менших синтаксичних одиниць – фразових категорій і проявляти здатність до рекурсивності), мають певний порядок слів тощо. Отже, перетинання спільних ознак фінітної форми й інфінітива відбувається на семантичному, граматичному та структурному рівнях. Процедурний апарат генеративної граматики дає змогу виявити дієслівний характер інфінітива в межах трихотомії «зміст – форма – функція» [48].

Інфінітивні клаузи поширюються структурними елементами, серед яких частіше виступає іменна група. Наприклад:

(18) *He wants to meet his brother:*

Як зазначено вище, інфінітивні клаузи мають здатність до нескінченного ускладнення, тобто рекурсивності, яка проявляється в тому, що інфінітивні групи (InfP) нашаровуються одна на іншу й кількість таких нашарувань є необмеженою [48, с. 21–22].

Програма мінімалізму пояснює феномен інфінітивної комплементації, застосовуючи термін пересуву (*displacement or movement*). У реченні 19 (a) елемент *John* зазнає пересуву до позиції підмета після застосування операції озвучення й виступає суб'єктом дієслова *tend*:

(19) a. *John tends to be accurate*

(19) b. ${}_n[tend {}_n[(John) be accurate]]$.

Відповідно до семантичної інтерпретації речення *John* виконує функцію суб'єкта предиката *be accurate*, і в такий спосіб семантична структура речення буде відповідати 19 (b), де головний предикат – дієслово *tend*, який має власний суб'єкт – [*be accurate (John)*] – *the embedded S-Structure*. Ця форма пересуви відома в граматиці англійської мови як рейзингова конструкція суб'єкта до позиції суб'єкта (*Subject-to-Subject Raising*).

Операцію вилучення (*deletion*) застосовують для елементів, які фігурують у семантичному аналізі (*semantic analyses* (SA)), але які зникли в поверхневій структурі (*surface structure* (SS)). Іноді виявляється, що деякі лексичні одиниці не потребують репрезентації в SS, оскільки вилучення є частиною лексичної деталізації. У ранньоніованглійській мові наявні речення на зразок: *I must away* з вилученим дієсловом *go*. Таке синтаксичне вилучення має певну універсальність – найчастіше в поверхневій реалізації вилучення зазнають дієслова руху та володіння, наприклад: (21) *I want that book*. У цьому прикладі вилучається дієслово володіння *to have*.

Щодо понять інфінітивної комплементации (*complementation*) та комплемента (*complement*) зазначимо, що термін «комплемент» визначають як групу, що тісно пов'язана з головним словом (*head*) синтаксичної групи незалежно від того, до якої з лексичних категорій (N, V, Adj чи P) це слово належить. Цей термін був запозичений із генеративної граматики й функціонує в науковому обігу з початку 70-х рр. XX ст. [23, с. 41].

У граматиках індоєвропейських мов під терміном «складна комплементация» розуміють обидва види залежних клауз, фінітних і нефінітних. Загалом відомо два типи нефінітних клауз:

- інфінітивні клаузи на зразок ...*V NP(to) V inf* ...;

- дієприкметникові конструкції з предикативними центрами у вигляді дієприкметника теперішнього та минулого часу [211, с. 283]. Пор.:

(20) *I saw you dance. I want to go.*

(21) *He is in his room looking for his glasses. I had my hair cut.*

Відомо кілька термінів на позначення складної комплементации. О. Фішер, наприклад, використовує термін '*infinitive complement construction*', замість традиційних '*accusative (dative) and infinitive*' та '*accusativus cum infinitivo*' [197, с. 145, 150]. Ф. Віссер запропонував терміни *VOSI* (= *Verb + Object / Subject + Infinitive*), *VOSING* (*-ing* форма, замість інфінітива) та *VOSP* (із дієприкметником минулого часу, замість інфінітива) [197, с. 150]. У контексті аналізу еквівалентів об'єктних клауз давньоанглійської мови Е. Траугот, наприклад, використовує термін '*non-finite complement construction*' [278, с. 241]. Загалом увесь цей феномен можна кваліфікувати як складну комплементацию (*complex complementation*) [170, с. 35]. Комплементация – це феномен реченнєвої структури (*S-structure*), що займає позицію аргумента стосовно до предиката.

У мові ці конструкції представлені комплементами:

- з ознакою фінітності (*fully tensed complement-Ss*), які фігурують як повнозначні підрядні клаузи (загалом в англійській мові це речення з комплементайзером *that*): (22) *I saw that he came*;

- з частково чи повністю відсутньою ознакою фінитності (*untensed / partially tensed complement-Ss*).

Останні поділяють на:

- a) номіналізації (*nominalizations*): (23) *I want my / your going*;
- b) інфінітиви (*infinitivals*): (24) *I made him leave*;
- c) дієприкметники (*participials*): (25) *I saw him opening the door*.

Розглянемо циклічні правила, які застосовуються щодо інфінітивних комплементів:

- вилучення суб'єкта (*Subject Deletion (SD)*): суб'єкт вилучається за умови, що контролюється іменним аргументом (зазвичай суб'єктом) головного дієслова. Напр.:

(22) *I want to go, від_s[want – I_x –_s [go – x]]*;

- рейзинг предиката (*Predicate Raising (PR)*): нижчий дієслівний конститuent (*V-constituent*) об'єднується з вищим у дієслівну групу (*V-cluster*) і складові іменної групи, які залишилися, об'єднуються зі складниками вищого дієслова у вищу клаузу (S). Напр.:

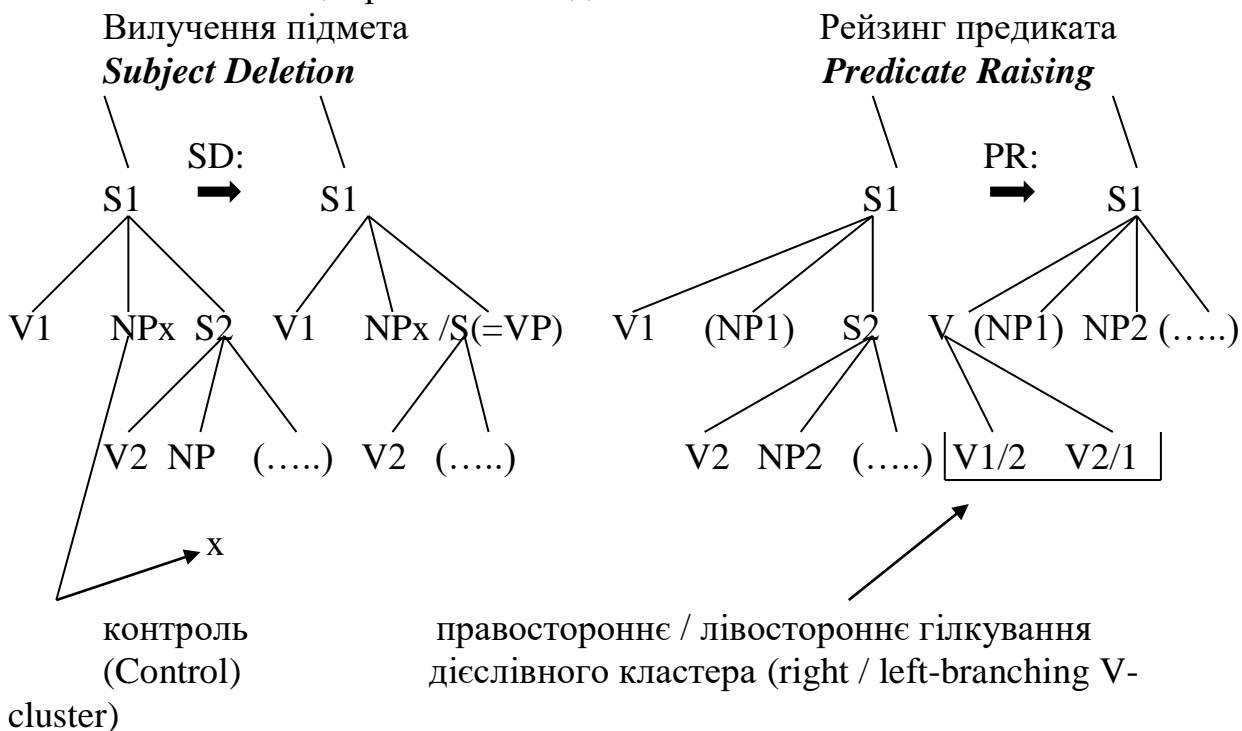
(23) *I let go the rope, від_s[let –_s [go – the rope]]*;

- рейзинг суб'єкта (*Subject Raising (SR)*): нижчий суб'єкт піднімається до позиції аргумента, яку займає його власна клауза (S), де він отримує називний чи знахідний відмінок, який зазвичай призначається аргументам іменної групи, розміщеним у цій позиції. Відомо два різновиди SR: рейзингова конструкція суб'єкта до позиції суб'єкта (*Subject-to-Subject Raising (SSR)*) та рейзингова конструкція суб'єкта до позиції об'єкта (*Subject-to-Object Raising (SOR)*) [180]. Напр.:

SSR: (24) *The bird seems to fly, від_s[seem –_s [fly – the bird]]*

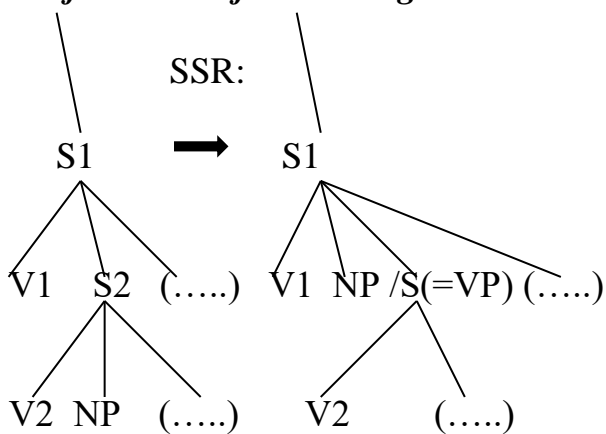
SOR: (25) *I want you to go, від_s[want – I –_s [go – you]]*.

Схематично ці правила виглядають так:

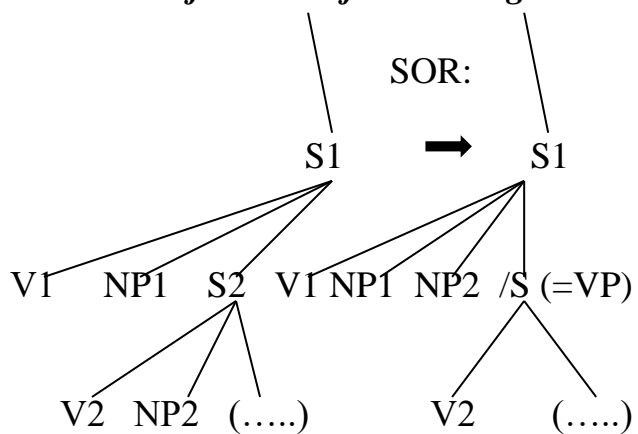
Рейзингова конструкція суб'єкта до позиції суб'єкта

Subject-to-Subject Raising

Рейзингова конструкція суб'єкта до позиції об'єкта

Subject-to-Object Raising

Можливість застосування операцій SD, PR чи SR зумовлена лексичною специфікою вербального кореня: кожне дієслово, що відкриває позицію для компонента, характеризується циклічними правилами, які ним керують. Отже, дієслово *expect* (так само, як і *want*) буде позначеним SD чи SR ознакою, тобто, SD використовують тоді, коли вищий і нижчий суб'єкт ко-референтні. Із SR, – навпаки, якщо вони не є ко-референтними, як у прикладі *I expect the bird to fly*, що походить від структурної форми, яка відповідає $s[expect - I - s[fly - the\ bird]]$. Дієслово *believe* позбавлене можливості застосування операції SD, в іншому разі речення стає граматично неправильним.

Ці три циклічні правила мають один результат – максимальну уніфікацію нижчої клаузи з головним реченням (*matrix-S*). У комплементарній системі мов світу відома тенденція – *matrix-S* намагається об'єднати якомога більше клауз відповідно до типу мови та універсальних обмежень. На позначення цієї тенденції використовують термін «неповна форма» (*Matrix Greed*). Статус комплементарної клаузи (*Complement-S*), яка втрачає суб'єктну іменну групу, знижується до традиційної дієслівної групи. Як результат – утворене речення є неповним, оскільки в ньому не вистачає суб'єктної іменної групи.

Окрім того, коли компонент головного речення втрачає дієслово, його вузол (*S-node*) зникає і всі аргументи прикріплюються до вищого речення в тому самому порядку. Повторюване циклічне вживання PR приводить до утворення складних дієслівних кластерів (лівостороннє та правостороннє гілкування), тобто всі дієслівні форми шикуються з одного боку клаузи, а іменні аргументи, зібрані з різних циклів, – із протилежного [180, с. 285–385].

Зазначимо, що мови, в яких наявні конструкції інфінітивної комплементарності, можна поділити на три головні типи:

- мови, які використовують SR (англійська, російська, латинська, португальська та ін.);
- мови, які використовують PR (японська, турецька, німецька та ін.) та

- мови, які за певних умов уживають SR і PR (італійська, іспанська, французька та ін.).

SR і PR конструкції типово вживаються з каузативними дієсловами, з дієсловами мислення, а також із дієсловами відчуттів. Проте досить часто можна спостерігати двоякість між контрольованим трактуванням (*control reading*): *I saw John_x [x sign the letter]*, де застосовується операція SD, і рейзинговим трактуванням (*raising reading*): *I saw [John sign the letter]*, де може застосовуватися операція PR чи SR залежно від мови. Речення на зразок *X believe Y (to) like strawberries* належить до типу SR, у випадку речення *X (believe (to) like) Y strawberries*, де застосовано операцію PR. Отже, англійське речення: *I let the rope go* є прикладом застосування операції SR, але подіюне речення *I let go the rope* – застосуванням PR операції. У випадку PR операції *NP terms* нижчої перехідної клаузи об'єднуються з *NP terms* вищої клаузи, нижчий аргумент розміщений у позиції, що лінійно перебуває між вищим суб'єктом і нижчим об'єктом, тобто в позиції, притаманній непрямому додатку.

Інтерес становить інтерпретація Н. Хомським конструкції *Subject-to-Object Raising* (SOR). Він вважає конструкції на зразок *John believes [Bill to be intelligent]* притаманними суто англійській мові [7, с. 58], на що вказує назва операції «виняткове маркування відмінком (*Exceptional Case Marking* (ECM))», яка застосовується під час SOR феномена в Програмі Мініمالізму [180, с. 108,112]. Термін ECM позначає винятковий акузативний маркер суб'єкта вставленої клаузи, який повинен мати називний відмінок. Зазначимо, що багато років поспіль Н. Хомський відмовлявся визнавати SOR граматичним правилом. Наразі, однак, він інтерпретує підняття суб'єктів до позиції головного об'єкта як природний процес.

Пояснення комплементатії з позиції Програми Мініمالізму є досить прозорим. Речення **John believes to be intelligent*, яке можна представити як *'John_{VP}[t' [BELIEVE [t to be intelligent]]]'*, є неграматичним, оскільки йому бракує зовнішнього аргумента головного дієслова [180, с. 313], тобто дієслово *believe* потребує прямого додатка. Наступне речення *I expected to leave early*, можна представити у вигляді *'I expected [PRO to [t leave early]]'*, що трактується як граматичне [180, с. 345]. Постає питання, чи можна перше речення представити як *'John believes [PRO to [t be intelligent]]'*, а друге речення як *'I [_{VP}t' [EXPECT [t to leave early]]]'*, тим самим зробивши його неграматичним. Вочевидь, відмінність між цими конструкціями полягає саме в синтаксичних або семантичних характеристиках дієслова.

Дієслова певної семантичної структури демонструють неавтоматичне застосування операції SD, яка активується з лексично пустими нижчими рейзинговими суб'єктами (SR чи PR залежно від мови). Рейзинг відбувається лише за умови пересуву елемента ліворуч у структурі речення, результатом чого є утворення в англійській мові таких речень:

(26) *She wanted to leave;*

(27) *She wanted the man to leave.*

Мінімалістський аналіз Н. Хомського полягає в іншому підході до структури речення та контролю акузатива. Він розглядає структуру

розщепленої флективної клаузи, поданої на рис. 1.1., уніфікує аналіз номінатива та акузатива, стверджуючи, що обидва відмінки призначаються проєкціями узгодження (*agreement projections*). Ця теорія стала відомою як теорія призначення / маркування відмінка в проєкції Agr (*Agr-based theory of case*). Номінатив контролюється в Spec AgrS, а акузатив – у Spec AgrO. Між ними наявна невідповідність тому, що номінативна ознака є сильною, повинна контролюватися явним (*overt*) пересувом суб'єкта до Spec AgrS, тоді як акузативна ознака є слабкою й контролюється прихованим (*covert*) рухом до операції озвучення, що продемонстровано на рис. 1.1.:

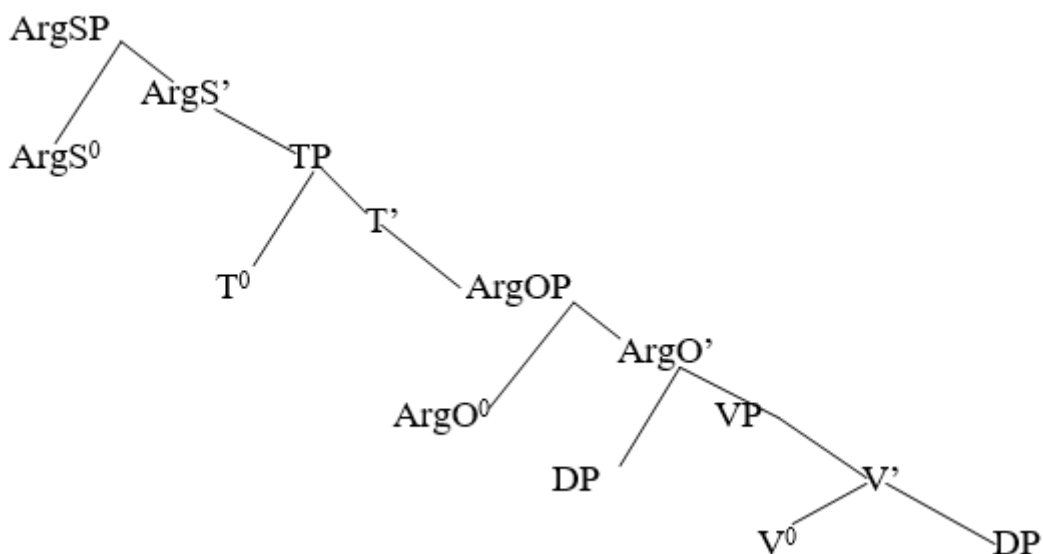

Рис. 1.1. Теорія призначення / маркування відмінку в проєкції Agr (*Agr-based theory of case*).

Згідно з цим підходом *Agr-based* теорії наявні особливі позиції у яких конститuent не отримує тета-ролі (*non-θ positions*) (Spec AgrO), де акузатив маркується явним чи прихованим пересувом. Основний здобуток цього аналізу – можливість пояснення породження SOR-конструкцій.

Отже, з появою програми мінімалізму відбулося ґрунтовне переосмислення основ теорії та заміна термінів PF та LF на терміни структура речення до і після застосування операції *озвучення* (*Spell-Out*). Основними операціями, що становлять трансформаційну систему, є операція *злиття* (*Merge*), *узгодження* (*Agree*) та *пересуву* (*Move*). Генеративна граматики незамінна для пояснення структури речень із SOR-конструкціями, що є винятковими для англійської мови. Термін ЕСМ позначає винятковий акузативний маркер суб'єкта вставленої клаузи, який повинен мати називний відмінок.

1. 3. Функціональний підхід до вивчення складної комплементації

У 70-ті рр. ХХ ст. сформувалася функціональна граматики, концепція якої базується на працях Ш. Баллі, В. фон Гумбольдта, О. О. Шахматова, О. О. Потєбні, Є. Куриловича, В. Матезіуса, М. С. Трубецького та ін.

Утілення здобутків новітніх теорій у дослідженнях Н. Д. Арутюнової [4], Дж. Байбі [172], О. В. Бондарка [18], Т. Гівона [203], С. Діка [188], Г. А. Золотової [61, 63], О. Є. Кібрика [84], А. О. Кібрика, В. О. Пługняна [83], Ф. Ньюмейєра [249], О. В. Падучевої [111] і залучення великої кількості фактів різних мов дали змогу вийти на вищий рівень узагальнення не тільки в аналізі онтологічних даних, а й у поясненні мовних явищ і процесів [48].

Основне завдання функціональної граматики – дослідження функціональної специфіки різнорівневих одиниць мовної системи та їхнього функціонування в комунікативних ситуаціях від мовної одиниці до сукупності її функцій та від функції до сукупності способів її реалізації різними мовними засобами. У зв'язку з прагненням до нормалізації мови визначення категоріального статусу інфінітива привернуло пильну увагу вчених у другій половині ХІХ ст. і викликало потребу в розробці проблематики частиномовної диференціації [48]. Зазначимо, що окремі типи інфінітива як дублети інших синтаксичних конструкцій вивчали вітчизняні й зарубіжні лінгвісти. Як відомо, інфінітив займає своєрідне місце в системі форм дієслова [101, с. 163]. Ця специфіка привертає особливу увагу науковців до парадигматичних, синтагматичних і функціональних особливостей цієї мовної одиниці. Аналіз цих особливостей дасть підстави дати однозначне тлумачення феномена інфінітивності [36, с. 26–27].

В англістиці терміни, які функціонують на позначення цієї форми (інфінітна, іменна), засвідчують її близькість до імен і підкреслюють походження [112, с. 430–431]. У граматичних студіях, які виконані на теренах СНД, інфінітив становить особливий інтерес. Його називають неозначеною іменною формою дієслова, визнають його особливий частиномовний статус, який не має нічого спільного з морфологічною технікою оформлення, виключають зі складу дієслівних форм [145, с. 159]. Мовознавці кваліфікують інфінітив як нове утворення, виникнення якого в індоєвропейських мовах є певним новотвором. Аналіз основи інфінітива в більшості індоєвропейських мов свідчить, що він похідний від праіндоєвропейського іменника в давальному відмінку [103, с. 194].

Наприкінці ХХ ст. була запропонована концепція перехідності окремих частин мови, яка залучає до методики дослідження інфінітива діяхронний підхід. За такої методики інфінітив розглядають як семантико-функціональний клас із диференційними ознаками імені й дієслова [6; 106; 105; 75; 129], і визначають як перехідну форму з одного класу в інший, тобто як гібрид або контамінант [129, с. 11]. Ключовими моментами в процесі аналізу таких явищ стають чинники й шляхи розвитку класів, причини, які зумовлюють такий перехід, занепад і становлення в мові певних граматичних категорій.

Більшість представників Фортунатівської школи лінгвістики, за винятком О. М. Пешковського, трактують інфінітив у синхронній площині, визначаючи його як особливу дієслівну форму [32; 57; 131], віддієслівний іменник [113, с. 131; 133, с. 217] або як окрему частину мови [153, с. 11].

Інфінітив лише частково співвідноситься з ім'ям, адже, на відміну від іменника, інфінітив не має відмінків, йому притаманна така граматична ознака, як стан, і він відрізняється від імені ставленням до особи. Ураховуючи етимологію та входження сучасного інфінітива в парадигму дієслова, інфінітив вважають дієслівною формою, що виражає лише можливість ставлення до особи, яка визначається тільки в контексті й слугує для узагальненого позначення дієслівності поняття, наявного в лексичному змісті слова. Це твердження дає підстави говорити про взаємодію лексичного та граматичного в словоформах інфінітива, за якої лексичне значення є функцією граматичного значення, що виражається синтаксично, або ж може бути протиставлене граматичному значенню за певною ознакою [130, с. 41].

Принагідно зауважимо, що інфінітиви поділяють на головні (*primary*) та другорядні (*secondary*) [264, с. 463]. Перші займають позицію після дієслів: *bid, make, need* (крім *ought*) або дієслів перцепції: *hear, see, feel* та ін. (приклад (40)), другі розміщуються після форманта *to* (приклад (41)):

(28) *She made me stay.*

(29) *She wanted me to stay.*

Відоме визначення інфінітива, згідно з яким останньому притаманні специфічні можливості опису явищ дійсності. Не маючи семантичної характеристики протяжності дії й називаючи дію в нейтральній і абстрагованій формі, інфінітив не здатний характеризувати цю дію як розгорнутий у часі процес. З іншого боку, саме інфінітив допомагає зафіксувати ознаки граничності й досягнення результату, тобто на перший план виходять ознаки більш статичного, ніж динамічного характеру [133, с. 17–18].

Найчастіше граматисти визнають належність інфінітива до дієслова. Однак наявність різних критеріїв для аналізу частин мови й прагнення надавати перевагу семантичним, граматичним або функціональним ознакам сприяють неоднозначності ідентифікації інфінітива як особливої дієслівної форми. Інфінітив тлумачать як «іменну форму дієслова» [57; 131], «неозначену форму дієслова» [32], «неособову (*non-finite*) форму дієслова» [9; 13]. Зокрема, О. О. Потебня підкреслював іменний характер інфінітива і вважав його окремою частиною мови [119, с. 348]. Але варто зазначити, що ця характеристика не може бути універсальною, адже не тільки інфінітив має іменну природу [48].

Інфінітив трактують як «неозначену форму», що вказує на його вживання без будь-якої вказівки на час, особу та число. О. О. Потебня, назвав інфінітив «неозначеним способом», а О. М. Пешковський запропонував свій термін – «піддієслово», а згодом відмовився від нього на користь латинського «інфінітив» [48, с. 12].

Д. М. Овсяников-Куликовский та О. О. Шахматов, наприклад, були схильні вважати, що інфінітив – основна форма дієслова, зіставляли його з формою іменника в називному відмінку. Зауважимо, що саме ця форма є нульовою в дієслівній парадигмі. М. Я. Блох називає цю форму «головною» (*head-form*) і вважає, що інфінітив варто розглядати як головну форму цілої парадигми дієслова [13, с. 105].

Інші лінгвісти переконані, що саме дієвідмінювана (фінітна) форма – основна і власна форма дієслова, оскільки в цьому разі дієслово може виконувати функцію речення [2, с. 108] або «найповніше представляти його (дієслово) в граматичній системі мови» [35, с. 221; 127, с. 105]. На думку В. В. Виноградова, інфінітив не є центром дієслова, а його периферією [32, с. 511]. У зв'язку з відсутністю основних граматичних категорій інфінітив не становить домінанти цієї частини мови, і його не можна визначати як основну дієслівну форму [48, с. 13].

Поняття «неособова форма дієслова» передбачає відсутність категорії особи, і саме тому остання виявляється єдиною диференційною ознакою в опозиції фінітна / нефінітна форми. Проте інколи категорію часу так само вважають визначальною ознакою, оскільки вона наявна в особових формах і відсутня в усіх неособових [9, с. 106]. В українській школі функціональної граматики інфінітив визначають як особливе проміжне утворення або як змішану категорію. Морфологічні показники (основний із них – невідмінюваність), семантико-лексична дієслівність і відсутність іменникових граматичних категорій руйнують припущення про іменний статус інфінітива [48].

На нашу думку, не можна трактувати інфінітив як вихідну форму дієслова, оскільки він не має основних показників дієслівних категорій. Пояснення природи цього явища лежить у спільній площині дієслова та іменника, і саме там форма інфінітива є найпродуктивнішою. Відтак, інфінітив можна визначити як специфічну міжчастиномовну форму, позбавлену чітких морфологічних характеристик, яка використовується одночасно двома основними класами слів – дієсловом та іменником [35, с. 80–81].

Проблема походження інфінітива представлена як опозиція традиційної точки зору на інфінітив тезі про виникнення цього явища з імені як первинної форми існування одиниць мови для формування самого дієслова. Відома думка, що інфінітив виник із «надр» давнього діалогу як первинної форми мовного спілкування. Невираженість основних дієслівних категорій робить його окремим морфологічним розрядом незмінних слів і надає статусу неозначеної надпарадигматичної дієслівної категорії. Оскільки інфінітив позбавлений категорії способу, він не входить до парадигми дієслова, представляючи дію як факт лексичної (первинної) семантики, та інтерпретується як первинна форма перетворення іменних концептів у дієслівні, як своєрідний етимон дієслова, що описує дію абстрактно й завдяки чому є ядром дієслівної семантики [41, с. 10, 13].

Деякі дослідники постулюють дієслівний статус інфінітива в контексті його історичного вивчення [35; 143]. Такий підхід зумовлений флективною

формою інфінітива, його оформленням прийменником, уживанням у пасивних конструкціях і розщеплених реченнях, а також інтерпретацією прийменника *to* як одного з показників належності *to-Vinf* до групи іменника [238, с. 186–199].

Двоїстість природи інфінітива пояснюють також його поліфункціональність в дієслівно-інфінітивних сполученнях (складних реченнях), а іменне походження інфінітива – специфічними, невластивими фінітним формам дієслова сполучувальні характеристики, які зумовили розбіжність думок щодо частиномовного статусу цієї лінгвістичної категорії в давніх германських і слов'янських мовах [35; 142]. Це викликано недосконалою розробкою принципів класифікації частин мови та відсутністю комплексного опису синтаксичних властивостей інфінітива [19, с. 5].

Характеризуючи парадигматичні особливості інфінітива, дослідники звертають увагу на особливість цієї мовної одиниці називати дію або стан і не відноситися до процесу виконання [33, с. 392], кваліфікують інфінітив як найзагальніше вираження процесу [101, с. 163], вбачають у ньому словникового представника інших дієслівних форм, семантика якого визначається через поняття, наявне в корені дієслова [112, с. 159].

Внутрішній закономірний зв'язок, що існує між парадигматичними та синтагматичними якостями інфінітива, проявляється в тому, що ця загадкова за своїм сучасним значенням категорія дієслова [113, с. 128], з одного боку, має функціональну подібність з іменами, а з іншого – може відповідати повному реченню [119, с. 342] і при вживанні глибше позначати ситуацію [61, с. 43-51]. Інфінітив розглядають також у контексті морфосинтаксичного напрямку функціональних досліджень, у межах якого найпоширенішим і найвпливовішим є пояснювальна типологія О. Є. Кібрика та теорія граматикалізації [48].

Спроби пояснити граматичні явища через їхнє функціонування виявили недостатність термінологічного апарату традиційної лінгвістики. До аналізу були залучені не тільки індоєвропейські, але й інші малодосліджені мови, що сприяло підтвердженню необхідності уточнення багатьох усталених термінів і створення нового пояснювального апарату [48, с. 26].

О. Ю. Калініна, яка виконала аналіз фінітності на матеріалі сорока мов, зробила висновок, що індоєвропейські мови, які в лінгвістиці слугують стандартом для мовного опису, демонструють лише одну з багатьох рівноправних реалізацій загальніших принципів мовної системи. На думку дослідниці, функціональний підхід створює базу для розгляду фінітності як властивості предикації, а не як окремої граматичної форми [77, с. 7, 9], тобто фінітність – синтаксична властивість речення, а не дієслова. Основна її ознака – здатність до вираження комунікативної структури (топiк, фокус, актуальне членування та ін.) [48].

Отже, традиційні маркери часу, особи, виду й модальності виявляються недостатніми для протиставлення дієвідмінюваної та недієвідмінюваної форм як фінітної та нефінітної. Оскільки ці форми тлумачаться як акатегоріальні, є сенс шукати параметри їх розмежування в

синтаксисі. Зазначимо, що для деяких генетично неспоріднених мов розрізнення цих форм нехарактерне. Це зумовлено граматичною типологією таких мов, зокрема структурою іменного присудка або наявністю категорії часу [77, с. 20].

Отже, функціональний підхід до визначення граматичних універсалій не забезпечує однозначного розуміння граматичного статусу інфінітива як дієслівної категорії. Теза про дієслівний категоріальний статус інфінітива видається слушною, адже основними ознаками, які зближують інфінітив із фінітним дієсловом, є універсальність утворення віддієслівної кореневої морфеми, єдність лексичного значення та керування залежним членом.

1.4. Структура речення з дієслівною комплементацією в сучасній англійській мові

Підвищена увага до синтаксису, яку демонструють сучасні граматичні розвідки, виправдана, оскільки в попередні періоди розвитку мовознавчої науки увагу було в основному приділено вивченню морфологічних одиниць. Сучасний стан граматичних студій демонструє широкий розвій напрямів дослідження синтаксичних утворень: структурно-статичний, комунікативний, генеративний та ін. Синтаксис – розділ граматики, який вивчає закономірності сполучення слів і предикативних одиниць у реченні, ознаки й типи речень і висловлень та їхню будову [127, с. 453].

В античних філософських школах уперше було здійснено класифікацію речень за комунікативною метою (Протагор, Аристотель), запропоновано його поділ на дві частини – ім'я та дієслово (Платон). У III ст. до н. е. стоїки запровадили термін «синтаксис», а їхнє вчення, яке становить підґрунтя сучасної європейської синтаксичної традиції, містило аналіз логічного змісту речень [127, с. 453]. Трактатування речення як базової одиниці лінгвістичного опису було властиве не тільки західним античним школам, але й давньоіндійським грамакам. Його трактували як репрезентацію реального порядку речей, знак думки, яка за умови істинності є відбитком цього порядку [127, с. 458]. Проте довгий час речення не виокремлювали в спеціальний розділ граматики через нерозпрацьованість цього розділу граматики [16, с. 10].

Відсутність консенсусу в розумінні природи реченнєвого утворення, єдиного підходу до трактування тріади «речення – висловлення – предикативна одиниця» позначилася на розмаїтті дефініцій речення (у лінгвістиці зафіксовано понад 250 тлумачень речення). Його розглядають як предикативну одиницю, інколи ототожнюють із висловленням. В англійській термінологічній традиції, зокрема, виділяють *sentence* «речення» як самостійну комунікативну одиницю та *clause* «предикативна одиниця», яка входить до його складу, але не тотожна до нього. Нагадаємо, що речення може структурно збігатися з предикативною одиницею або складатися з предикативних одиниць відповідно до закономірностей синтаксичної підсистеми мови [127, с. 621].

Наразі трактування такого синтаксичного утворення, як дієслівна комплементация, і досі викликає певні застереження. Положення традиційної граматики лише окреслюють її структуру, тобто дають уявлення в першому наближенні. У нашому викладі ми уникаємо конструкцій на зразок **Mary avoids to make mistakes*, оскільки таке речення граматично неправильне. З метою економії мовних зусиль має сенс послуговуватися конструкціями з *to-infinitive*, наприклад: *He suggested us to leave*. Дієслівна комплементация уваги передбачає насамперед аналіз змістової сторони речення, оскільки саме семантика дієслова визначає тип комплементу, який він обирає.

Вибір релевантного комплементу дієслова не становить проблем для носіїв конкретної мови завдяки їхній лінгвальній компетенції. Наприклад, у реченнях із дієсловом *enjoy*, замість інфінітива, мовець L_1 уживатиме *ing*-форму, вважаючи першу неграматичною, а саме: **I enjoy to play tennis* [209, с. 35]. Отже, у цьому разі його лінгвальна інтуїція уможлиблює вибір тієї або іншої структури речення [28; 127].

Нагадаємо, що об'єкти можуть бути як прямими (*direct object (O_d)*), так і непрямыми (*indirect (O_i)*). Розглянемо основну відмінність між цими об'єктами на прикладах, поданих нижче:

(30) *My husband enjoys football.*

(31) *I gave my dog a bone.*

Об'єкт *football* у реченні має іншу семантичну роль, ніж об'єкт *my dog*, і виступає прямим об'єктом, а *my dog* є непрямим. Згідно з правилом англійської граматики, за наявності двох об'єктів у реченні (тип *SVOO*) перший є непрямим (*my dog*), а другий – прямим (*a bone*), при цьому, перший периферійний і необов'язковий.

Комплементи поділяють на суб'єктні (*Subject Complement*) та об'єктні (*Object Complement*). У прикладах (32) і (33) комплементи *totally different* і *rather clever* є різними за своїм функціональним навантаженням. У прикладі (32) представлено суб'єктний комплемент, а (33) – об'єктний.

(32) *The girl became totally different.*

(33) *Most pupils consider this boy rather clever.*

У сучасних граматичних студіях наявні різні трактування явища дієслівної комплементации, одне з яких інтегрує її як словосполучення. Такий підхід ґрунтується на зв'язку між дієсловом і конструкцією, що виступає його комплементом. У цьому разі виникають труднощі, пов'язані з наявністю великої кількості можливих структур, які асоціюються з різними типами дієслів [209, с. 36]. Зокрема, Б. Гравер поділяє дієслова на п'ять груп:

1) дієслова, що передбачають уживання *ing*-форми: *She avoided making the same mistake*. В англійській мові до цієї групи належать 63 дієслова, зокрема такі, як *admit, avoid, enjoy* та ін.;

2а) дієслова, що потребують уживання інфінітива: *I offered to help*. Ця група включає 47 дієслів, а саме: *agree, decide, claim, offer* та ін.;

2б) дієслова, що вживаються з інфінітивною конструкцією *N+to-infinitive*: *I forced them to agree*. В англійській мові до цієї групи дієслів належать 44 дієслова, серед них – *cause, instruct, force, oblige* та ін. Спільним для них виявляється наявність лише однієї моделі:

subject+verb+noun+infinitive. Проте два дієслова цієї групи – *persuade* та *convince* – відкривають позицію *that-clause*, напр.: *He persuaded me that the plan was sound*;

2с) дієслова, що вживаються з інфінітивом з іменником у препозиції чи постпозиції: *Everyone helped (me) to clean the mess*;

3) дієслова, що вживаються з *ing*-формою чи інфінітивом: *We like to swim/swimming*. До третьої групи належать 36 дієслів. Однак кожне дієслово відкриває позицію лише для одного з трьох інфінітивних варіантів: інфінітиви з іменником у препозиції: *He declined to tell me his name*; інфінітиви, за якими йде структура *noun+infinitive*: *He allowed her to borrow his pen*; інфінітиви з іменником у препозиції чи постпозиції *I hate (them) to make fun of Sally* [206, с. 37];

4) дієслова, що вживаються в моделі *N +present participle/infinitive* без частки *to*: *I saw the train leave (leaving) the station*. До цієї групи належать усього вісім дієслів, відомих як дієслова відчуттів: *feel, hear, observe, perceive, see, sense, watch*. уживання інфінітива без частки *to* позначає дію, а вживання *-ing participle* – процес. Напр.:

(34) *I saw him cross the road.*

(35) *I saw him crossing the road;*

5) дієслова, що вживаються з *that-clause*: *I know that London is an expensive city*. Цю групу становлять 32 дієслова, включаючи *assume, believe, declare, think* та ін. [206, с. 142–161].

Зазначимо, що ця класифікація завузька й почасти затемнена, оскільки таку кількість дієслів, що входять до 1) групи, важко запам'ятати, а також багато дієслів цієї групи можуть уживатися з *that-clause*. У (2 а, б) групах затемнене вживання дієслова саме з таким комплементом. До групи 2) с належить лише 12 дієслів, багато з яких також уживаються з *that-clause*. Урахування семантики дієслів не дає змоги розмежовувати такі речення як:

(36) *Sam dared to plunge into the pool.*

(37) *Sam dared us to plunge into the pool.*

Речення (а) містить *Equi* (вилучення еквівалентної іменної групи (*Equi NP deletion (Equivalent Noun Phrase Deletion)*)) і з позиції трансформаційної граматики походить від глибинної структури [*Sam dared to plunge into the pool*], водночас (б) не належить до *Equi*.

У 3) групі половина дієслів може бути доповнена за допомогою *that-clause*, хоча це не завжди продуктивний спосіб. Дієслова групи 4) (*catch, spot, find, discover* та *smell*) не вживаються з інфінітивом у постпозиції, а тільки з *object+ -ing participle*: *He caught the boys fighting*; після дієслів *leave* та *keep* може вживатися *object+ present/past participle*: *She kept me waiting. He kept his room locked*). *That-clauses* з дієсловами 5) групи можуть бути перефразовані за допомогою конструкції *a.c.i.*: *They found his idea to be very useful*.

На думку С. Грінбаума та Р. Квірка, головне дієслово – рушійний елемент, який визначає структуру речення [207, с. 53–55] (табл. 1.1):

Структурні типи клауз в англійській мові

	<i>S</i> (суб'єкт)	<i>V</i> (дієслово)	<i>O</i> (об'єкт)	<i>C</i> (комплемент)	<i>A</i> (адверб)
SV-тип	<i>Ann</i>	<i>is reading</i>			
SVO-тип	<i>My husband</i>	<i>enjoys</i>	<i>football</i>		
SVC-тип	<i>The girl</i>	<i>became</i>		<i>totally different</i>	
SVA-тип	<i>She</i>	<i>was</i>			<i>at school</i>
SVOO-тип	<i>I</i>	<i>gave</i>	<i>my dog / a bone</i>		
SVOC-тип	<i>Most pupils</i>	<i>consider</i>	<i>this boy</i>	<i>rather clever</i>	
SVOA-тип	<i>You</i>	<i>should look for</i>	<i>your book</i>		<i>in the bag</i>

Усі ці типи клауз поділено на три групи:

- 1) двочленна структура (SV);
- 2) тричленна структура (SVO, SVC, SVA);
- 3) чотиричленна структура (SVOO, SVOC, SVOA).

Згідно з цією класифікацією, англійські дієслова поділяють на три основні групи: неперехідні дієслова (*intransitive verbs* (SV)), перехідні дієслова (*transitive verbs* (SVO, SVOO, SVOC, SVOA)) та дієслова-зв'язки (*copular verbs* (SVC, SVA)). Термін «дієслово» в цьому разі означає не V-елемент загалом, а головне дієслово дієслівної групи. Термін «перехідний» охоплює дієслова, що потребують уживання об'єкта і включає такі типи клауз, як SVOO, SVOA, SVOC. Зі свого боку, перехідні дієслова розмежовують як: одноперехідні (*monotransitive*) – сюди належить тип SVO; двоперехідні (*ditransitive*) – тип SVOO та комплексно перехідні (*complex transitive*) – тип SVOC та SVOA.

Отже, вивчення структури речення – одна з найважливіших у синтаксисі сучасної англійської мови. Кожне речення – певна синтаксична конструкція, що має провідний структурний каркас і те, що можна випустити. Певні семантичні властивості рушійні в процесі вибору типу комплементації. Зауважимо, що об'єкти можуть бути прямими та непрямими, що залежить від їхньої позиції в реченні. Щодо комплементів, то вони поділяються на суб'єктні та об'єктні залежно від того, який член речення вони характеризують.

Відомі різні підходи до пояснення дієслівної комплементації, один із яких розглядає її як лексичну одиницю та зводить її до словосполучення. Такий підхід бере до уваги дієслово та зв'язок, який наявний між дієсловом і структурою, що виступає його комплементом. Проблемою цього підходу є те, що наявна велика кількість можливих структур, які включають різні типи дієслів. За С. Грінбаумом та Р. Квірком функціонує сім типів клауз, які

розрізняють як двочленні, тричленні та чотиричленні. Зі свого боку, дієслова в англійській мові розмежовують як одноперехідні, двоперехідні та комплексно перехідні. Отже, транзитивність дієслів – основна характеристика цієї класифікації.

1.5. Причини та шляхи виникнення складної комплементациї в англійській мові

Деякі дослідники [22; 65; 124] вказують на існування давньоанглійської конструкції, у якій інфінітив міг уживатися з власним суб'єктом. У такому разі між суб'єктом інфінітива, вираженим знахідним відмінком іменника чи займенника, і самим інфінітивом був наявний предикативний зв'язок, який, на відміну від предикативного зв'язку між підметом і присудком, є вторинним [65, с. 242]. Отже, ці два елементи утворюють вторинно предикативну інфінітивну конструкцію, яку за зразком латинської граматики позначають терміном *a.c.i.* і яка виконувала роль складного додатка в реченні. У давньоанглійській мові ця конструкція найчастіше вживалася після дієслів сприйняття, наказу, а також після каузативних дієслів [65, с. 198].

У давньоанглійський період розвитку мови давальний відмінок іменної групи майже завжди сигналізує субкатегоризацію давальної об'єктної іменної групи головним дієсловом, водночас у випадку знахідної відмінкової форми це відбувається інакше. Як стверджує М. Каллуей, інфінітив завжди об'єктний, якщо давальна іменна група розміщена в препозиції чи постпозиції до головного дієслова. Щодо акузатива, то інфінітив може бути як об'єктним, так і предикативним. Саме двозначний характер акузатива унеможливорює чіткий поділ між *'dative and infinitive'* та *'accusative and infinitive'* конструкціями [172, с. 130].

Суттєва частина текстів давньоанглійського періоду належала до релігійно-дидактичного жанру (*'Blicking Homilies'*, *'Cura Pastoralis'*, *'The Old Gospel'*). Як відомо, переклад часів короля Альфреда був досить вільним і тому багато складних конструкцій випускалися. Однак зворот *Accusativus cum Infinitivo* передавався точно й траплявся в усіх перекладах із латини на англійську мову цього періоду. Це дає змогу зробити припущення, що перекладачі не калькували латинський зворот, а використовували вже наявну в давньоанглійській мові конструкцію. Важливо зазначити, що *a.c.i.* конструкція зафіксована не тільки в перекладах, але й в оригінальних текстах [8, с. 82].

У літературі давньоанглійського періоду наявні твори «високого» та «низького» стилів. До «високого» стилю належали літургічні та біблійні тексти, а також «Церковна історія народів англів» Беди Високоповажного. До «низького» стилю зараховують не лише мовленнєві зразки «неосвіченого носія», але й епічну поезію. Наявність *a.c.i.* конструкції в англосаксонському епосі «Беовульф» свідчить про те, що ця конструкція була характерною не лише для літературної мови, але й для «живої» розмовної мови англійського народу [8].

Зауважимо, що особливістю давньоанглійського періоду є те, що в умовах співіснування двох мов у межах одного географічного простору функціональні сфери латинської та давньоанглійської мов не перетинаються. Отже, латина могла вплинути на мову грамотних прошарків населення. «Жива» англійська мова не зазнавала впливу латини, пересічні громадяни використовували лише деякі слова й назви латинською мовою, що унеможливило запозичення синтаксичної структури, оскільки для цього необхідне вільне володіння мовою [8].

За Н. Л. Кацман [80, с. 293] та Е. А. Реферовською [125, с. 50–66], у класичній латині були поширені конструкції, граматично конгруентні англійським об'єктно-предикативним конструкціям:

1) *Accusative cum Infinitive: Sororem errare puto* – «я думаю, що сестра помиляється», яка в англійській мові відповідає об'єктно-предикативній структурі з інфінітивом (*The Complex Object*);

2) *Nominative cum Infinitive: Soror errare putatur* – «ймовірно сестра помиляється», яка відповідає суб'єктно-предикативній структурі з інфінітивом (*The Complex Subject*).

Якщо порівнювати англійські та латинські інфінітивні звороти, можна спостерігати їх формальну схожість. При цьому спостерігаємо такі відмінні характеристики [8, с. 100]:

- 1) відсутність частки *to* в латинській мові;
- 2) існування шістьох форм інфінітива в латинській мові;
- 3) збереження дієслівного керування інфінітива в латинській мові та використання його як особової форми дієслова.

У давньоанглійській *a.c.i* конструкцію слів знаходимо в постпозиції до дієслів сприйняття, наказу, а також після каузативних дієслів. У латині кількість дієслів, що приймають об'єктно-предикативний член, більша. Це свідчить про семантичну невідповідність латинських та об'єктно-предикативних конструкцій. У латині конструкція *Accusativus cum Infinitivo* має ширшу семантичну структуру, вживаючись із дієсловами в значенні: а) «думати, припускати, вірити» (*putare, arbitrary, credere*); б) «говорити, стверджувати, відповідати» (*dicere, logui, promittere*); в) «відчувати, бажати»; г) «радіти, сумувати» (*gaudere, dolere*) та ін. Найчастіше зворот функціонував із дієсловами *tolero* «терпіти», *permitto* «дозволяти», *spondeo* «допускати», *sino* «обіцяти», *polliceor* «забороняти»:

(38) ... *repmist super sepulchrum proprium practeripe corruscum, he fieret multitudinis totius interitum* (Gr.T.Virt.Iul 27) – «... він дозволив, щоб блискавка пронеслась у нього над головою, тільки б не загинули люди» [80, с. 199–208].

Уживання *a.c.i* конструкції можливе з дієсловами на зразок: *scribere* «писати», *scire* «знати», *doceo* «навчати». Напр.: *Thales docē bat aqua constāre omnia* – «Фалес навчав, що все складається з води». Матеріал свідчить, що семантика латинських конструкцій ширша за англійську. Отже, під впливом латинської мови конструкції, які містять семантику спонукання, наказу, примушення, вимоги, запрошення, справді отримують більше поширення й збагачують семантичний ряд [8, с. 107].

Проблема дослідження синтаксичних запозичень та їх співіснування з наявними конструкціями в мові з'явилася одночасно з порівняльно-історичним мовознавством і перебувала в полі зору науковців, як К. Бруннер, Е. Вюльфінг, Я. Грімм, О. Фішер, Ф. Мюссе та ін.

У лінгвістичній літературі пропонують різні пояснення виникнення *a.c.i.* конструкції: виникнення за аналогією або запозичення з латинської мови. Обидва фактори здаються валідними, але О. Фішер вважає слушною думку, що основним фактором розвитку *a.c.i.* конструкції в англійській мові було становлення фіксованого порядку слів [199, с. 222].

Питання походження *a.c.i.* конструкцій в англістиці порушували дві лінгвістичні школи. Представники першої школи заявляють, що *a.c.i.* притаманна для англійської мови (підтвердженням чого є монографія К. Штофеля та Я. Цайтліна). Друга школа, до якої відносять себе більшість граматистів, стверджує, що після деяких дієслівних категорій *a.c.i.* конструкція є власне германською конструкцією (здебільшого після дієслів відчуття та каузативів), але *a.c.i.* у вузькому значенні (її іноді називають істинною *a.c.i.* конструкцією) це запозичення з латинської мови. Маємо на увазі вживання *a.c.i.* після того, що традиційно називається *verba declarandi et cogitandi*. Я. Цайтлін намагається довести, що конструкція притаманна саме англійській мові й що вона представлена ще в давньоанглійській мові, яка мала всі передумови для її подальшого розвитку.

Я. Цайтлін не погоджується з думкою О. Єсперсена, що походження *a.c.i.* датується XV ст. і що це відбулося завдяки впливу латині. На нашу думку, плутанина щодо виникнення *a.c.i.* конструкції відбулася через двозначність терміна *a.c.i.*. Якщо О. Єсперсен звертається до вузької інтерпретації *a.c.i.* конструкції, то Я. Цайтлін використовує найширшу, саме це і є однією з причин того, що він заперечує вплив латинської мови. Окрім того, Я. Цайтлін применшує можливість іноземного впливу в інших германських мовах і недооцінює вплив латинської мови на давньоанглійську. Я. Цайтлін навіть не згадує, що всі приклади *a.c.i.* конструкцій після *verba declarandi et cogitandi* наведені з праць, які перебували під глибоким впливом латинських оригіналів [244, с. 157].

Д. Лайтфут просто приписує поширення *a.c.i.* латинському впливу, а К. Крікау вважає, що англійська мова прагне до скорочення та стиснення, показником чого була втрата флексій. Хоча Ф. Віссер має своє пояснення поширення *VOSI*, але багато в чому його тлумачення розмите та спекулятивне. Він зауважує, що поширення *a.c.i.* конструкції в англійській мові може бути як завдяки аналогії, так і через те, що мовець прагне уникнути частого повторення конструкції на зразок *'he bebed faran'*. Також він згадує іноземний вплив як фактор поширення: для середньоанглійської мови – це здебільшого французька мова, а для ранньоновоанглійської – латинська. Але пояснення Ф. Віссера є недостатнім, він не заглиблюється в деталі стосовно до того, як саме аналогія сприяла поширенню *a.c.i.* конструкції [244, с. 162].

Розглянемо приклад *VOSI*-конструкції з дієсловом *habban* у ролі предиката P_1 , яка трапляється в давньоанглійських текстах і дає змогу

припустити англійське походження конструкції: *have smb do smth* як конструктивно-обумовлене розширення моделей з об'єктно-предикативним членом відповідно до вираження плану волевиявлення:

(39) *Ac hīe hæfdon Pā hēōra stemn gesettene ond hīōra mete genotudne* – «але тоді вони наказали поставити свій корабель і з'їсти свою їжу».

У ролі суб'єкта S_1 виступає *hīe* (вони), а суб'єктів S_2 – *stemn* і *mete*, які разом із діями *gesettene* і *genotudne* співвідносяться з предикатом P_1 *hæfdon*.

Отже, тут представлена модель об'єктно-предикативної конструкції (S_1 P_1 *to have* $O(S_2+P)$ $_2$ у значенні волевиявлення. Проаналізований матеріал демонструє вживання цієї конструкції в текстах давньоанглійського періоду:

(40) *Het him ydlidan godne gegyrwan, swæð, he gudcyning ofer swanrade recean wolde* – «і наказав корабель надійний готувати до плавання» (*Beowulf*, 195).

Ці приклади підтверджують уживання цієї конструкції не тільки в книжково-теологічній, але й у розмовній мові.

К. Бруннер виокремлює в давньоанглійській мові дві форми інфінітива (флексивну форму на *-anne*, (*-enne*) та нефлексивну на *-an*). Відмінюваний (синтетичний) інфінітив на *-anne*, (*-enne*) з часткою *to* спочатку вказував на напрямок чи ціль дієслівної дії. Відомо, що частка *to* використовується при флексивному інфінітиві, щоб показати напрямок чи ціль [22]. Саме тому він уживався як додаток до різних дієслів і прикметників, що виражали схильність, користь чи згоду, наприклад:

(41) *dō hit us tōwitanne* – «дай нам про це знати» (*Cura Past.*).

За К. Бруннером [22, с. 341], незмінюваний (аналітичний) інфінітив уживається в англійській мові з різними перехідними дієсловами самостійно й у поєднанні з іменником-додатком:

(42) *Dryhten hwæt hæstst þū mē dōn* – «Господи, що ти наказуєш мені робити» (*Cura Past.*).

Інфінітив виступає додатком до дієслів *dōn* «робити», *witan* «знати», *durran* «сміти», *cunnan* «могти», *willan* «хотіти», *þurfan* «потребувати», *magan* «могти», до того ж він виражає зміст дієслівної дії так, що ці дієслова стають допоміжними, виражають модальність, часове відношення, вид.

Отже, аналіз граматичного характеру елементів конструкції в давньоанглійський період дає можливість зафіксувати моделі зі змінюваним і незмінюваним інфінітивом (моделі), де частка *to* вказує на напрямок розвитку дієслівної дії керуючого компонента.

Уживання частки *to* не є фіксованим, оскільки в деяких випадках вона не вживається:

(43) *No ic fram him wolde* – «Я не хотів, щоб він ішов» (*Beowulf*, 545).

Очевидно, частка *to*, зберігаючи своє лексичне значення, починає виконувати граматичні функції. Це свідчить про її граматикалізацію в результаті розвитку аналітичних форм, у результаті чого вона починає функціонувати як відмінна ознака інфінітива.

За своєю функціональною значущістю у VOSI-конструкції частка *to* може розглядатися двояко: 1) як «формальний компонент» у низці моделей об'єктно-предикативної конструкції, тобто як засіб аналітичного вираження вторинно-предикативного зв'язку; 2) як форма просторово-часової лімітації.

Аналізуючи вплив латинської мови на становлення та розвиток VOSI-конструкції, зазначимо, що це відбувалося через літературну творчість, науку, і тому впливу зазнавали грамотні прошарки населення. На думку Е. А. Реферовської, К. Бруннера та Т. Тільмана, латинська конструкція *a.s.i.* належала не до «вульгарної» латині, а до літературної мови, адже вона характерна для творів Овідія, Лукреція та Плінія. Зауважимо, що латинська мова характеризується невеликою частотністю вживання цієї конструкції в класичний період і її переходом у писемне мовлення в період пізньої латини [125, с. 67–81].

Давньоанглійську характеризують як мову з добре розвинутою морфологічною технікою. З іншого боку, упродовж X-XI ст. фіксують помітне збільшення варіантів флективних форм, що свідчить про посилення руйнівних процесів у словозмінювальних системах, поступове утворення SVO-моделі порядку слів. Деякі дієслова (*bēōn*, *habban*) та частка *to* вступають на шлях граматикалізації, утворюючи аналітичні форми. У семантичній структурі дієслова *bēōn* починає з'являються семантичні тривалості та пасивності [8, с. 85].

Наприкінці давньоанглійського періоду набуває прискорення аналітизація форм інфінітива. Основними функціями інфінітива є функція додатка чи предикативного члена при дієслові або предикативного прикметника зі зв'язкою. Незмінюваний у давньоанглійській мові інфінітив уживається з різними перехідними дієсловами. У подальшому змінюваний інфінітив утрачає флективне оформлення, і в результаті цього дві його форми зливаються в одну. Набуття інфінітивом дієслівних ознак позначається на його синтаксисі, зокрема й на розвитку вторинно предикативної форми зв'язку [8, с. 86].

У середньоанглійський період відбуваються фундаментальні зміни граматичної системи: руйнування синтетичної та утворення аналітичної будови англійської мови, які знайшли своє відображення в синтаксичному поширенні прилягання, замість узгодження за числами та відмінками; трансформації дієслівної перехідності в синтаксичну категорію; зникненні формальної відмінності між змінюваною та незмінюваною формами інфінітива; граматикалізації дієслів *to have*, *to be*, які отримали функції службових слів. Відбувається також поширення вторинно предикативного зв'язку як форми ускладнення простого речення; граматикалізація частки *to*, яка в середньоанглійський період стає часткою, що вживається з інфінітивом, але ще не має фіксованого вживання. Незважаючи на це, вона зберігає своє похідне лексичне значення вказівника цілі та напряду [8, с. 120].

В XI ст. Нормандія розбила армію останнього саксонського короля Англії Харольда, тоді Норманський герцог Вільгельм отримав англійський престол та ім'я Завойовника. Так почався 300-річний вплив Франції на Англію. Правління Вільгельма Завойовника ознаменувалося роздачею англійських земель норманській знаті, централізацією управління, норманський варіант французької мови став офіційною та основною мовою панівного класу. З часом у результаті змішування англійської та французької

мов утворилася так звана «англо-норманська» мова, якій, за писемними пам'ятками, була притаманна *a.c.i.* конструкція [8, с. 117].

За історичними джерелами, нормандці прийшли з півночі Франції до Англії, де протягом 600 років правила саксонська династія. Нормани перейняли французьку мову та культуру. Мова, якою говорили нормани, стала північним діалектом давньофранцузької мови. Їх писемність була латинською, тому в ній була присутня конструкція *a.c.i.*. Відомо, що їхня мова – це збідніла латинь, яка істотно модифікувалася [8, с. 116]. За Є. А. Реферовською, латинська мова навіть до нового часу була писемною мовою романських країн [125, с. 4–5].

XVI ст. характеризують як становлення французької літературної мови, для якої характерна велика кількість конструкцій, що походять від латини. Із цього випливає припущення про те, що нормандський вплив на функціонування *a.c.i.* конструкції в англійській мові здійснювався через латинську мову.

Питання можливості норманського впливу на виникнення та розвиток *a.c.i.* конструкції в англійській мові перебувало у фокусі уваги таких синтаксистів, як Є. А. Реферовська, М. К. Сабонєєва, І. Ю. Ієронова, Ф. Тільман, К. Бруннер. Небезпідставно вважають, що латина так чи інакше вплинула на граматичну будову романських і германських мов. Це підтверджується результатами досліджень В. Гумбольдта [47], К. Бруннера [22], Є. А. Реферовської [125] та ін.

І. Ю. Ієронова, зокрема, наголошує на впливі латинської мови на французьку, оскільки вона є більш флективно ускладненою. На думку дослідниці, у давньофранцузькій мові можна виявити засоби синтаксичної ідіоматики, які використовуються для вираження підрядних відношень, що становлять латинську *Accusativus cum Infinitivo* [69, с. 13].

У XI – XVI ст. французька мова зазнає «релатинізації», яка відбилася в зникненні деяких інфінітивних конструкцій [69, с. 25], зокрема й *a.c.i.* з усного вжитку й переході їх виключно до сфери писемного мовлення. Зауважимо також, що французьке писемне мовлення перебувало під впливом античної літератури, де спостерігалася велика кількість цих конструкцій.

До XIV ст. процес «романізації» англійської мови завершився, але, на відміну від французької мови, яка позбулася іншомовних структур, в англійській мові конструкція *a.c.i.* не тільки зберігається, а й розширює сферу функціонування. Те, що *a.c.i.* конструкція була властива англо-нормандській мові, дає змогу стверджувати наявність двостороннього впливу (латини та французької мови протягом середньоанглійського періоду) на поширення цих форм [8].

У середньоанглійський період продовжується утворення аналітичних форм інфінітива, а також його синтаксичний розвиток. Цей процес К. Бруннер пов'язує з його вербалізацією, уточненням суб'єктно-об'єктної співвіднесеності з іменними членами та набуттям дієслівних рис (видо-часових, станових форм дієслова).

У мові середньоанглійського періоду вживання неособових форм дієслова багато в чому відрізняється від сучасного. Наприклад, у

середньоанглійських текстах зафіксований дієприкметник із дієсловом *to let*, із яким у сучасній мові вживається тільки інфінітив. Розглянемо приклад із дієсловом *to let*, а саме зворотом *let see*, який сталий у середньоанглійський період:

(44) *And let see who shall the super winne* – «і давайте подивимося, хто виграє вечерю» [8, с. 120].

Ця модель має спонукальний чи імперативний характер, що закликає докільця до дій (відповідно суб'єкт S_1 відсутній). Дія, яка відповідає предикату P_1 , виражена дієсловом *to let* і має значення *let (us)*, де *us* є суб'єктом S_2 , який еліптується в мовленні.

Дієслово *to see* є лімітативним регулятором, який визначає об'єм обмеження всередині дієслова, закладеному у вербальному елементі *let*, саме тому ця дія розвивається не безмежно, а до моменту переходу на дієслово *to see* (як тільки почнуть «дивитися», дія дієслова «давайте» закінчиться в просторі та часі). Дієслово *to see* виражає стабільну процесуальність, притаманну формі інфінітива, яка дається як результат каузативності та закономірно вживається без частки *to* [8, с. 122].

У середньоанглійській мові *a.s.i.* конструкція трапляється значно рідше, ніж у давньоанглійській, в основному при дієсловах *hātan* «наказувати», *lēten* «допускати», *māken* «примушувати» або при дієсловах, що виражають чуттєве сприйняття: *sēn* «бачити», *hēren* «чути». У XIV ст. кількість дієслів, з якими може вживатися конструкція, починає збільшуватися. Наприклад, у творах Дж. Чосера, крім *māken*, *sēn* та *hēren*, вона трапляється з багатьма дієсловами французького походження, синонімічними дієслову *māken*: *causen* «спричиняти», *compellen* «примушувати», *constreynen* «змушувати» [70, с. 268].

У середньоанглійській мові відбувається формальна й семантична нейтралізація давального та знахідного відмінків, що було знівельовано завдяки подальшому спрощуванню словозмінювальних систем, у загальному контексті якого конструкція *a.s.i.* набула поширення [93, с. 200].

Лексичний склад конститuentів VOSI-конструкцій суттєво збільшується. Припускаємо, що це відбувається завдяки таким чинникам:

- а) впливу французької писемності та літератури;
- б) впливу класичної латинської літератури в епоху Відродження;
- в) трансформації семантики низки дієслів, (дієслово *find* – «знаходитися» отримує значення «вважати»), які доповнюють склад об'єктно-предикативних конструкцій;
- г) зростанню кількості перехідних дієслів, здатних приймати прямий додаток. За К. Бруннером, чіткої межі між перехідними та неперехідними дієсловами ще не існувало [22, с. 365].

Названі процеси призводять до збільшення кількості дієслів, які здатні виступати в ролі первинного предиката об'єктно-предикативних конструкцій. До них належать дієслова таких лексико-синтаксичних груп:

- 1) волевиявлення:
 - конструкції з дієсловами *to make* і *to let*. Однак досить часто ці дієслова виступають ще недиференційовано й мають значення спонукання

до дії;

- конструкції з дієсловом *have*;
- конструкції з дієсловом *will*;

2) розумового сприйняття (*find* – «знаходити» отримує значення «вважати»);

3) фізичного сприйняття (*feel, see* та ін.).

Отже, з кінця XIV ст. в англійській мові відбувається розширення семантичних груп дієслів, здатних приймати об'єктно-предикативний член. Граматичний характер елементів *a.c.i.* конструкції в середньоанглійській мові характеризується зміною певних формальних ознак, зумовлених якісно новими синтаксичними відношеннями та появою аналітичних форм, що відбулися в таких процесах [8]:

а) послаблення іменних ознак інфінітива та дієприкметника з одночасним посиленням дієслівних рис;

б) поява аналітичних форм інфінітива, що виражають пасивність дії, у складі *a.c.i.* конструкції – пасивної форми інфінітива;

в) виникнення аналітичних форм інфінітива, що виражають завершеність дії, у складі *a.c.i.* конструкції – перфектної форми інфінітива. У середньоанглійський період уживання дієслів доконаного-недоконаного виду з префіксом *ge-* виходить з ужитку, змінюючись на перфектну форму дієслів [22, с. 345];

г) розвиток передачі тривалості дії: виникнення форм *Continuous* сягає XV ст. у поєднанні з дієсловом *bēn, bēōn* (*wesen, wurthen*);

г) уживання дієприкметника з дієсловом *let* у середньоанглійських текстах, із яким у сучасній мові вживається тільки інфінітив;

д) розвиток функції допоміжних дієслів (*to be, to have, to do*).

Якщо порівняти характерні ознаки інфінітива в сучасній англійській і давньоанглійській мовах та його поширеність, можна констатувати глибокі відмінності. Відома думка, що інфінітивні клаузи дуже швидко замінили фінитні в середньоанглійській мові. Наприклад, у давньоанглійській мові (як і в сучасній німецькій мові) зазвичай після дієслів, що виражають мету й намір, уживалася *þæt-clause*:

(45)...*and behead ðam cwellerum þæt hi hine mid wiððum, and ordered the torturers that they him with cords handum and fotum on þære rode gebundon hands and feet on the cross bound* – «і (він) наказав мучителям, щоб прив'язали його руки і ноги мотузками до хреста» [199, с. 211].

У середньоанглійській мові після цих дієслів почав уживатися *to-infinitive*, і в деяких випадках уживання *that-clause* в сучасній англійській мові не є коректним (на відміну від німецької, де перевагу надають *dass/dat-clause*):

(46) a. *He commanded them that they should tie him up*

b. *We warned them that they should not go skating* [199, с. 211].

Варто зазначити, що збільшення використання *to-infinitive* в середньоанглійській мові відбулося завдяки вживанню *bare infinitive* (тобто інфінітива без частки *to*). *Bare infinitive* був замінений *to-infinitive*, коли завдяки втраті вербальних флексій стало складно відрізнити інфінітивну

форму від інших вербальних форм. Частина *to* починає функціонувати як маркер інфінітива, утрачаючи своє первинне значення [222].

Однак відома думка, що зміни відбулися зовсім за інших причин: функціонування та значення *to-infinitive* й *bare infinitive* було визначено, а збільшення вживання *to-infinitive* відбулося завдяки тому, що ця форма використовувалася для заміни *þæt-clauses* [197; 234].

Звернемо увагу також на особливості функціонування частки *to*, яка зазнала граматикизації наприкінці середньоанглійського періоду – початку ранньоновоанглійського. У цей час інфінітив із модальними дієсловами вживається з часткою *to* і без неї, частіше має обидві форми одночасно. Частина *to* стає формальною ознакою інфінітива після того, як відмінювана та невідмінювана форми інфінітива збігаються, тобто коли інфінітив утрачає флективні форми (відміну) й отримує частку *to*. У давньоанглійській мові вона оформляла флективний інфінітив, що вказувало на напрям руху чи його ціль. У подальшому частина зазнала трансформації в граматичний маркер інфінітива. Ознаки цього процесу наявні в середньоанглійській період, проте його завершення припадає на ранньоновоанглійський [22].

Відсутність частки *to* при інфінітиві у VOSI-конструкціях експлікує такий тип синтаксичного зв'язку, як злиття (фіксований характер якого притаманний фізичному сприйняттю), а її присутність – контактність (при цілеспрямованому характері волевиявлення). У середньоанглійській період спостерігаємо відсутність частки з дієсловами волевиявлення: *He bare him lowe* або у випадку дієслів почуттів із часткою *to*: *feeldes him to play* [8, с. 129].

Окрім зростання кількості прикладів у середньоанглійських пам'ятках, інфінітивні конструкції також маніфестують зміни, пов'язані з утратою відмінкової системи та появою й поступовою фіксацією чіткого порядку слів. Саме це відображено в появі нових конструкцій у різні періоди розвитку англійської мови:

1) інфінітиви з лексичним суб'єктом

a) *for NP to V constructions*

(47) *It is ridiculous for you to imagine that he would give you that amount*

b) ECM constructions (a.c.i. конструкції є новими після *verba declarandi et cogitandi*. Інфінітивні конструкції з лексичним суб'єктом уживалися в давньоанглійській мові після каузативів і дієслів перцепції).

(48) *I expect you to be bright and cheerful;*

2) пасивні інфінітиви, відмінні від інфінітивів, що вживалися після модальних дієслів, а саме:

a) інфінітиви, що вживалися після прикметників та іменників

(49) *She is likely to be chosen as our next president;*

b) інфінітиви, що вживалися після напівмодального *'to be'*

(50) *This is to be understood as follows;*

c) інфінітиви, що вживалися після дієслова у головному реченні

(51) *If my son dies, let him be buried beside me;*

3) конструкції з *subject-raising* (*subject-raising constructions*)

(52) *Daniel seems to have full control of the matter;*

4) інфінітивні релятиви (*infinitival relatives*)

(53) *He is a person to avoid* [199, с. 212–213].

Д. Лайтфут зазначає, що поява перших трьох конструкцій пов'язана між собою. Він заперечує, що вони виникли завдяки змінам, яких зазнала частка *to*, а саме об'єднання *to* з головним дієсловом, тим самим надаючи можливість частці *to* експлікувати певні ознаки керування [238, с. 82–94]. Думку Д. Лайтфута поділяє і Т. Кагеяма, припускаючи зв'язок між конструкціями, пояснюючи їх походження зміною статусу частки *to*. Цього разу мова йде про втрату певних властивостей *to* в позиції AGRP (*Agreement Phrase*), що відбулася в давньоанглійській мові [228, с. 92]. Однак незрозуміло, чи зміни, які відбулися зі статусом *to*, є причиною або результатом появи нових інфінітивних конструкцій чи, що більш імовірно, є і причиною і результатом взаємопов'язаного ланцюга змін.

Аналіз статусу *to* з позиції фундаментальної граматики має свої недоліки, а саме дискусійним є позиція породження *to* в позиції AGRP у давньоанглійській мові. Окрім цього, проблемним є пояснення втрати можливості частки *to* отримувати θ -роль (тета-роль) від інфінітивного дієслова в середньоанглійській мові та початок функціонування *to* як носія тета-ролі й категоріальних ознак суб'єктної іменної фрази (*phi-features*) та синтаксичного суб'єкта інфінітива (породження в позиції SPEC AGRP) [228, с. 125].

Д. Лайтфут частково поділяє думку Т. Кагеями, але він не ураховує той факт, що давньоанглійська частка *to* була маркером узгодження. На його думку, зміна порядку слів із SOV > SVO моделі була чинником усіх «вирішальних середньоанглійських інновацій» [238, с. 91].

Аналіз *a.c.i.* конструкцій був відмінним від аналізу конструкцій (*for*) NP *to* V тому, що *a.c.i.* конструкція вважалася абсолютно новітньою. Водночас відомо декілька чітких спільностей між цими двома конструкціями, а саме можливість їх уживання з лексичним суб'єктом. Згідно з іншим підходом, виникнення нової *a.c.i.* конструкції в англійській мові пов'язане з функціонуванням (*for*) NP *to* V конструкцій. Еволюція цих конструкцій пов'язана з фіксацією SVO порядку слів [199, с. 220].

У давньоанглійській мові (як і в сучасній англійській та інших германських мовах) функціонують конструкції на зразок:

(54) a. *þa geseah heo þæt cild licgan on binne*

then saw she the child lie in manger 'then she saw the child lying in the manger'

b. *ic geseah hwilon ðe tæcan ðam cildum*

I saw once you teach the children 'I once saw you teach(ing) the children' (uidi aliquando te docuisse pueros) [199, с. 221]

Семантично *þæt cild* і *ðe* функціонують об'єктами *geseah* і водночас суб'єктами інфінітива *licgan* і *tæcan*. Однак ми не фіксуємо конструкцій на зразок *She believed the event to be of minor importance*, у якому немає відносин між дієсловом і суб'єктом інфінітивної клаузи.

У цьому реченні NP *the event* не має прямого синтаксичного та семантичного відношення до дієслова *believe*. Зауважимо, що дієслова

перцепції та дієслова на зразок *believe* є одноперехідними дієсловами, тобто вони мають один комплемент, виражений NP або ж певним типом речення. Однак необхідно зазначити відмінність між цими типами дієслів, а *ic geseah ðe* є структурно повним реченням у якому інфінітив обирає прямий додаток як комплемент, речення *she believed the event* є дефективним, неповним за структурою. Однак зв'язок між семантикою дієслова та іменною фразою все ж таки повинен існувати, наприклад:

(55) *I believe John to be a man of integrity.*

(56) *I believe you to think I am lying.*

Приклад (55) є граматичним, на відміну від прикладу (56):

Відмінність полягає в семантиці предиката речення й не залежить від вибору суб'єкта. Іншими словами, природа вторинного предиката накладає обмеження на структуру, яку обирає головне дієслово, а саме інфінітивну структуру чи *that-clause* [199, с. 221].

Для повного розуміння розвитку, який відбувся в межах *a.c.i.* конструкцій, необхідно наголосити на тому, що після дієслів перцепції вживається *bare infinitive*, а після дієслів на зразок *believe* – *to-infinitive*. Однією з проблем є те, що відмінність конструкцій із *bare infinitive* та *to-infinitive* ігнорували філологи, які вивчали конструкції в діахронії, і сучасні теоретики, які досліджували конструкції в синхронії. Наприклад, Я. Цайтлін і Ф. Віссер не розмежовують ці конструкції, крім того, вважають, що *a.c.i.* завжди була притаманна англійській мові. Водночас, вони не розмежовують *a.c.i.* конструкції після дієслів фізичної перцепції та дієслів на зразок *believe*, а розглядають їх як синтаксично однакові. На нашу думку потрібно розрізняти конструкції після дієслів перцепції та каузації від зразка, який О. Фішер називає *ECM-construction* [199, с. 222].

Ми виявили три моделі щодо порядку розташування елементів у VOSI-конструкції в давньоанглійській мові:

- дискантний, тобто об'єкт і його дія займають дистантне положення в структурі, однак наявна трикратна кореляція:

(57) *Let us now make an help unto this man like himself* [8, с. 129];

- лінійний:

(58) *And thuse I lete hym sitte upon the pyrie and Januarie and May romunge ful marie* [8, с. 129]. У прикладі (58) продемонстровано лінійне розташування компонентів VOSI-конструкції;

- довільний:

(59) *When Palamon the larke herde singe ...* [8, с. 129]. Приклад (59) демонструє відсутність лінійного розташування компонентів навколо однієї предикативної осі, хоча в ньому наявне конструктивно зумовлене розширення моделі *SVO* завдяки об'єктно-предикативному члену (*the larke singe*).

Уживання VOSI-конструкцій у середньоанглійській мові властиве мові не тільки представників вищого класу, але й мові простих людей. Відомо, що неграмотні прошарки населення Франції та Риму цей зворот не використовували [125, с. 47–70].

Праця Дж. Чосера «Кентерберійські оповідання» демонструє багатство

англійського розмовного мовлення, яке містить вториннопредикативні конструкції. Вони трапляються не тільки в мовленні представників вищих прошарків (лицарі, ігумени), але й нижчих (ткалі, моряки): *I se my lady stonede* «Я бачу, що міледі стоїть»; *He felte his herte blede* – «Він відчував, що його серце стікає кров'ю» [8, с. 132].

Дослідивши вплив латинської мови на VOSI-конструкції в англійській мові, водночас розглянемо проблему впливу аналітизму на цю конструкцію. Це досить спірне питання, хоча більшість авторів сходяться на думці, що аналітизм зруйнував об'єктно-предикативні звороти в латинській і давньогрецькій мовах.

При цьому відомо, що така конструкція була поширеною в давньогрецькій мові. Саме аналітичні процеси спричинили її поступове зникнення в латині та давньофранцузькій мовах. У першій *a.s.i.* стає узуальною, широко вживається в мові літературній, а в народній не стільки витісняється підрядним реченням, скільки відступає перед інфінітивом [125, с. 64–72].

Нагадаємо, що руйнація словозмінювальних систем отримує суттєвий поштовх наприкінці давньоанглійського періоду. У середньоанглійській мові, особливо в північних її діалектах, процес аналітизації відбувається швидкими темпами, а частотність уживання VOSI-конструкцій значно збільшується.

Динаміка поширення цієї структури, збільшення її варіантів відбивають потреби комунікації англосаксонських спільнот. Зростання її функціональної значущості в граматичній системі англійської мови є одним зі свідчень впливу загальномовних процесів на розвиток і поширеність VOSI-конструкції, її вбудованість у загальну граматичну схему англійської мови й насамкінець її питомість. Слідом за усталеною концепцією більшості наявних граматик є сенс стверджувати, що *a.s.i.* конструкція в постпозиції до дієслів перцепції та причини була притаманна давньоанглійській мові, а *a.s.i.* в постпозиції до дієслів виявлення думок і мовлення (*verba declarandi et cogitandi*) латинського походження.

На нашу думку, поширення *a.s.i.* конструкцій спершу відбувалося в розмовному мовленні. Звернімо також увагу на те, що окремі елементи в об'єктно-предикативних конструкціях зазнавали еліпсису в результаті десемантизації.

Пор., наприклад, речення *And lat see who shal the soper winne* у якому маємо на увазі '*lat (us) see*', тобто наявне випущення займенника *us*. Поява еліпсисів десемантизованого дієслова *to be*: ... *they knew him (to be) nough*, свідчить про зростання поширеності та функціональної значущості досліджуваної конструкції в мовленні. У таких випадках виникає можливість випущення дієслів-зв'язок. Наприклад, коли за дієсловом *to be* слідує прикметник чи іменник, що бере на себе основне навантаження, він може бути випущений як зайвий компонент.

Отже, виникнення латинського типу *a.s.i.* конструкції в англійській мові відбувається після зміни типологічного профілю англійської мови, тобто переходу від SOV- до SVO-моделі. Запозичення та активізація

принципу аналогії є тими рушійними чинниками, які сприяли цим змінам. Конструкція *Accusativus cum Infinitivo* трапляється в усіх перекладах із латини на давньоанглійську мову, що підтверджує наше припущення про те, що перекладачі використовували вже наявну конструкцію. Це дає підставу припустити, що латинський тип *a.c.i.* конструкцій генетично споріднений із англійським, а не запозичений у англійську мову.

Семантичний розвиток VOSI-конструкцій у середньоанглійський період, еліптування окремих елементів, поява сталих конструкцій дають підстави зробити висновок про зростання кількості *a.c.i.* конструкцій у середньоанглійський період. Однак у давньоанглійських і середньоанглійських текстах питома вага досліджуваної конструкції є незначною порівняно з її поширенням у мові ранньоновоанглійській.

Висновки до розділу 1

У сучасній англістиці проблема інфінітивних реченневих утворень була і є дискусійною. Це зумовлено нерозв'язаністю таких питань, як частиномовний статус інфінітива, класифікаційні та функціональні характеристики інфінітивних речень в історичній перспективі.

Конструкція *Accusative and Infinitive* неодноразово слугувала об'єктом дослідження в контексті різних концептуальних підходів. Однак становлення всієї сукупності явищ складної комплементатії в англійській мові донині не отримало вичерпного висвітлення. Відомо декілька термінів на позначення складної комплементатії: *'infinitive complement construction'*, *'accusative (dative) and infinitive'*, *'accusativus cum infinitivo'*, *VOSI-construction*, *VOSING-construction*, *'non-finite complement construction'*, об'єктно-предикативна конструкція.

Цікавою є інтерпретація конструкції *Subject-to-Object Raising (SOR)* із позиції генеративної граматики. *Subject-to-Object Raising (SOR)* конструкції є винятковими для англійської мови, адже трансформаційна операція *Exceptional Case Marking (ECM)* позначає винятковий акузативний маркер суб'єкта вставної клаузи, який повинен мати називний відмінок.

У лінгвістичній літературі пропонують різні пояснення виникнення та поширення *a.c.i.* конструкції, зокрема й шляхом дії принципу за аналогією чи запозичення з латинської мови. Однак в інших споріднених мовах, які зазнали культурного впливу мови античних зразків, цей процес не отримав розвитку. На нашу думку, виникнення *a.c.i.* конструкції в германських мовах було іншим ніж у давньоанглійській мові. У споріднених мовах (німецька, датська) *a.c.i.* набула найбільшого поширення в період Ренесансу (XIV-XVI ст.), але лише в перекладах з латини. З часом ця конструкція вийшла з ужитку.

У давньоанглійській мові між суб'єктом інфінітива, вираженим знахідним відмінком іменника чи займенника, і самим інфінітивом існував вторинний предикативний зв'язок. Ці два елементи утворювали вторинно-

предикативу інфінітивну конструкцію *a.c.i.*, яка виконувала роль складного додатка в реченні. У зв'язку з переважанням синтетичних форм у граматиці порядок слів у д. а. реченні був відносно вільним. Розвиток аналітизму в кінці цього періоду вплинув на встановлення більш фіксованого порядку слів.

Розмовна давньоанглійська мова за низкою відповідних параметрів відрізнялася від тієї, яку ми знаходимо в пам'ятках писемності цього періоду, зокрема й у перекладних творах, релігійних трактатах тощо. З іншого боку, зафіксовані в деяких текстах еліптичні об'єктно-предикативні конструкції свідчать про їх уживаність у живому розмовному мовленні, загальнонародний характер яких підтверджується частотністю та сферами поширення.

Відомі також інші факти, що підтверджують латинський вплив на VOSI-конструкції в давньоанглійській мові, зокрема участь короля Альфреда Великого в перекладах, які передавали не тільки зміст, але й синтаксис латині. Синтаксична інтерференція в перекладних текстах має прямі прояви, які виражаються у використанні структур, неправильних для граматики англійської мови. У перекладах тих часів складні латинські звороти зазвичай опускали, передавали тільки їх значення, але зворот *a.c.i.* експлікується досить точно, що дає змогу припустити наявність аналога в давньоанглійській мові.

У середньоанглійській мові розмежування між давальним і знахідним відмінками було знівельовано завдяки поступовому спрощенню словозмінювальних систем, що позначилося на подальшому поширенні *a.c.i.*. Поширення *a.c.i.* конструкції в середньоанглійській мові відбувається завдяки активізації принципу аналогії та запозиченню іншомовних елементів. Якщо в давньоанглійській використання *a.c.i.* в постпозиції до дієслів виявлення думок і мовлення (*verba declarandi et cogitandi*) вважали імітацією з латині, то в наступних періодах це відбувається інакше. Аналізуючи причини поширення *a.c.i.* конструкції після *verba declarandi et cogitandi* в англійській мові, звертаємося до інших германських мов. Наприклад, розвиток датської та німецької мов так само відбувався під впливом латини. Проте з часом, коли вплив латинської мови на ці мови зменшився, *a.c.i.* конструкція поступово зникає. Ці спостереження дають підстави спростувати тезу про те, що досліджувана конструкція виникає в англійській мові лише під впливом латини. Додамо також, що в граматичних студіях неодноразово зазначали, що іншомовні граматичні конструкції запозичуються лише тоді, коли вони потрібні мові чи коли певні обставини полегшують їх сприйняття.

Відтак, розгляд питання про граматичні запозичення має ґрунтуватися на відповідному корпусі мовних даних. Тому аналіз впливу латинської мови на англійський синтаксис потребує врахування тенденцій попередніх періодів розвитку англійської мови. Витоки явищ, яким приписують іншомовне походження, часто виявляються закоріненими в ранньодавньоанглійській мові. Ця теза видається слушною для досліджуваних у нашій праці явищ.

Оскільки, найбільше синтаксична інтерференція проявилася в тих конструкціях, які схожі в англійській і латинській мовах, це дає змогу припустити вплив латинської мови на англійську загалом і розвиток *a.c.i.* зокрема. Проте це не означає, що конструкція була запозичена. *A.c.i.* конструкція як власна одиниця давньоанглійської граматичної будови принесена в Британію германськими завойовниками, функціонувала як національна граматична формула. Хоча не можна заперечувати роль латинської мови в інтенсифікації її використання, що було пов'язано із загальнокультурним впливом латини на розвиток цивілізованих умов життя англійського суспільства.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА СКЛАДНОЇ КОМПЛЕМЕНТАЦІЇ В РАНЬОНООВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Мовна ситуація в ранньоновоанглійський період

У XII–XV ст. відбулася інтенсивна перебудова англійської мови на всіх рівнях: фонологічному, морфологічному, семантичному, синтаксичному й характеризувалася функціонуванням великої кількості діалектів. Наприкінці XV ст. комерційне, політичне й культурне домінування Лондона позначилося на формуванні англійської літературної мови на основі лондонського діалекту. Чітко окреслена дивергенція північних і південних діалектів поступається місцем конвергентним процесам [187, с. 12].

Зауважимо, що виокремлення часових меж ранньоновоанглійського періоду й досі дискусійне [163]. Відомі такі часові показники початку цього періоду, що залежать від політичних і культурних подій англійського народу (тобто від зовнішніх чинників розвитку мови): 1) 1485 р. (зміна династії Тюдорів і прихід до влади династії Йорків); 2) 1476 р. (винахід друкарського верстата, початок гомогенізації правил написання та інших лінгвістичних ознак) [186, с. 56; 253, с. 266]. Зазначимо, що, на відміну від початку, кінець періоду не маркований певною подією в історії Англії. Його визначають за допомогою внутрішніх чинників, зокрема, радикальною реграматизацією всіх наявних у мові форм, а також завершенням основного фонологічного процесу цього періоду – великого пересуву голосних [253, с. 266]. Деякі англісти, спираючись на особливості матеріалу свого дослідження, обмежують період ранньоновоанглійської мови 1500–1700 рр. [187, с. 8–9].

За Д. Крісталом, ранньоновоанглійський період починається з часів В. Кекстона й епохи Відродження, продовжується роками творчості В. Шекспіра й перекладом Біблії (*King James Bible*) (1611 р.) і завершується появою першого словника С. Джонсона (1755 р.). Ранньоновоанглійський період називають століттям В. Шекспіра (1564–1616), що цілком зрозуміло, адже він був основним драматургом епохи королеви Єлизавети (1558–1603). Керівна в той час династія Тюдорів сприяла розвитку торгівлі та торгових зв'язків, що призвело до збільшення контрактів з іншими країнами. Реформація церкви (1529–1536) та епоха Відродження впливають на зростання кількості перекладів церковних та філософських праць [186, с. 135].

У ранньоновоанглійський період відбувається бурхливий розвиток драматургії, яка є важливим джерелом інформації про розмовне мовлення. Це дає змогу отримати достовірні факти про мовну ситуацію ранньоновоанглійського періоду [8, с. 141]. У нашій праці ранньоновоанглійський період обмежений 1476–1700 рр. [187, с. 56–60].

Розглянемо основні його характеристики:

1) відбуваються основні зміни в системі голосних (великий пересув голосних (*Great Vowel Shift*)), які почалися приблизно в 1400 й закінчилися в 1600 роках [253, с. 265–266], дієслова *be*, *have* вживаються в ролі

допоміжного дієслова в процесі формування аналітичних форм перфекта, а також наявність багаторазового заперечення та повна або часткова інверсія дієслова в запитаннях [253, с. 161–168];

2) продовжує формуватися національна літературна мова (*Standard English*), відбувається поступове закріплення мовних норм і правил, простежується розвиток літературного й адміністративного варіантів мови;

3) завдяки відкриттю Америки та торгівельним відносинам з африканським та азійським континентами англійська мова поширюється у світі [187, с. 13];

4) у науковому дискурсі спостерігаємо масове запозичення слів із латинської та грецької мов, у галузь мистецтва в період Відродження та Реставрації – з італійської [186, с. 60].

Як зазначено, у цей період завершується аналітизація словозмінювальних парадигм, а саме:

1) розвиток вторинно предикативного зв'язку;

2) чітка регламентація відношень між дієсловом в особовій формі, з одного боку та об'єктно-предикативним членом – з іншого. Це дає змогу говорити про утворення єдиного типу синтаксичних відносин у середині об'єктно-предикативної конструкції;

3) закріплення SVO-порядку слів у реченні.

У цей час складається система видо-часових планів, для яких характерно: прив'язаність до певної точки (моменту мовлення), розвиток вираження тривалості дії, поява перфектної форми тривалого розряду (*Perfect Continuous*), розвиток структурної та семантичної ролі допоміжних дієслів *to be*, *to have*, *to do*, які до цього часу проходять процес граматикалізації. У зв'язку із загальною нечіткістю вираження синтаксичних відношень у межах двовершинних одиниць, спостерігаємо тенденцію вживання об'єктно-предикативних конструкцій там, де в сучасній англійській мові можливе лише підрядне речення чи *ing*-форми [8, с. 135].

Здебільшого синтетичні форми межують з аналітичними, відсутнє чітке розмежування сфер уживання об'єктно-предикативних конструкцій і підрядних речень:

(60) *I do wish that your good beauty be the happy cause of Hamlet's wildness* (Shakespeare, *Hamlet*, p. 144). Керування зберігається як спосіб синтаксичного зв'язку тільки тоді, якщо додаток виражається об'єктним відмінком займенника [8].

У цей період активна форма інфінітива вживається в пасивному значенні в тих реченнях, де в сучасній мові використовували б пасивну форму. Чинник, що підтверджує незавершеність формування національної літературної мови, – відсутність постійного оформлення інфінітива часткою *to*, зокрема з дієсловами сприйняття *to see*, *to hear*. Наприклад, у В. Шекспіра ця модель не є сталою, й інфінітив часто трапляється з *to* там, де в сучасній мові його використовують без *to*:

(61) *Who hear me to deny it or forswear it?* (Shakespeare, *The Comedy of Errors*, p. 25);

(62) *I saw him put down the other day with an ordinary fool that has no*

more brain than a stone (Shakespeare, *Twelfth Night*, p. 442);

Однак зазвичай дієслово *see* вживається з інфінітивом без частки *to*.

Розглянемо наступне речення:

(63) *I saw him enter such a house of sale* (Shakespeare, *Hamlet*, p. 106).

Цей приклад демонструє модель з інфінітивом без частки *to*, у якому граматичним моноцентром є приймаючий суб'єкт 'I' - S¹, який притягує до себе інші елементи та має приймаючий суб'єкт 'him' - S² у плані володіння: *I saw him*.

Кореляція P₁ \ O (S₂+P₂): *I saw him enter such a house of sale*, де *saw* (P₁) – дієслово фізичного сприйняття, що виражає спостереження які співвідносяться з конструкцією із зоною минулого часу; *him enter* = O (S₂+P₂) – «що він зайшов» приймаючий суб'єкт і його дія являють собою єдине ціле, «об'єкт сприйняття», при цьому обидва перебувають у одній просторово-часовій зоні [8].

Приймаючий суб'єкт, характеризуючи процес події, підтверджує її як дещо зафіксоване ним, обидві дії співвідносяться з певним моментом, у якому використовується описова конструкція з інфінітивом без частки *to* й передає завершений характер дії. Дія дієслова *saw* розвивається не безкінечно, а лише до моменту, на який переходить дія і який є його якісним регулятором, при цьому об'єм дії розкривається за допомогою лімітативних зв'язків:

1) *I saw him* (Я бачив його), видимий суб'єкт лімітує процес спостереження (зазначений лімітативний зв'язок розкриває кореляцію первинного та вторинного суб'єктів S₁ \ S₂, відношення яких ми можемо охарактеризувати як суб'єктно-об'єктні);

2) *him enter* (він увійшов), сприймаючий бачить не просто суб'єкт, а здійснювану ним дію, яка має завершений характер (такий лімітативний зв'язок розкриває кореляцію S₂ \ P₂ між елементами вторинно предикативної групи). Відсутність частки *to* виражає фіксацію суб'єкта, тобто спостерігач фіксує певний момент, а не розвиток дії;

3) *him enter such a house of sale*, кореляція елементів S₂ \ P₂ без частки *to* виражає фіксований характер дії, виражений інфінітивом *enter*. При цьому *such a house of sale* – «веселий будинок» є кінцевим пунктом розвитку дії й несе основне актуальне інформаційне навантаження наведеного висловлювання [8].

Семантичний склад представлених конструкцій у ранньоніованглійський період розширюється завдяки раніше неперехідним дієсловом, які отримують об'єктну співвіднесеність, тобто набувають перехідного значення.

Найбільш поширеними у творах ранньоніованглійського періоду є конструкції з дієсловами семантичної групи «спонукання». Це сприяє появі нових сталих висловів з цими словами: *Let the world take note; Let me conjure you; Let him play his music*.

Варто зазначити, що в ранньоніованглійський період збільшується кількість лексико-синтаксичних груп дієслів, що приймають *a.c.i.*:

1) фізичного сприйняття:

(64) *I heard thee speak me a speech once* (Shakespeare, Hamlet, p. 159);
(65) *I saw him put down the other day with an ordinary fool that has no more brain than a stone* (Shakespeare, Twelfth Night, p. 442);

2) розумового сприйняття:

(66) *If we know him to be a thief, I shall not lay hands on him?* (Shakespeare, Much Ado About Nothing, p. 270);

(67) *I thought thy bride-bed to have deck'd, sweet maid* (Shakespeare, Hamlet, p. 159).

3) волевиявлення:

(68) *Why I desire thee to give me secret harbor ...* (Shakespeare, Measure for Measure, p. 663).

Продовжується розвиток конструкції волевиявлення з дієсловом *to have*. Це дає підстави виокремити модель $S_1 + P_{1:to\ have} + O(S_2 + P_2)$ (У сучасній англійській мові: *I had my hair cut.*). Матеріал дослідження дає змогу зробити висновок про семантичний розвиток досліджуваної конструкції через розширення низки дієслів і значень окремих дієслів до узагальнення чи абстрагування.

До кінця XVI ст. суб'єктні та об'єктні відношення інфінітива зі своїм визначальним словом отримали чітку форму вираження [8, с. 140]. Прикладом таких відношень є структури, у яких інфінітив виступає не тільки в активному, але й пасивному значенні.

Назвемо процеси, що вплинули на розвиток VOSI-конструкції:

1) дієслово *to be* до цього часу проходить процес граматикалізації й перетворюється в допоміжне дієслово, що передає: значення ознаки чи стану, характер ознаки, пасивність дії. Отже, дієслово *to be* починає передавати все більше відтінків граматичного та семантичного значення. Граматичний розвиток цього дієслова сприяє його десемантизації та еліптуванню в мовленні;

2) у ранньоновоанглійський період з'являється можливість передавати майбутній час за допомогою вживання модального дієслова *will*, виникає форма вживання об'єктно-предикативних конструкцій в умовному способі, відбувається розвиток перфектності за допомогою форми *Past Perfect Tense*, відбувається розвиток вираження тривалості дії: К. Бруннер пов'язує цей процес із виникненням часової форми *Continuous* як єдиної мовної аналітичної форми майбутнього часу тривалого розряду [22];

3) порядок розташування елементів конструкції в ранньоновоанглійський період більш вільний, при цьому спостерігаємо дистантність аналітичних форм і здатність мігрувати в середині речення:

(69) *I have heard the cock, that is the trumpet to the morn, doth with his lofty and shrill-sounding throat awake the god of day ...* (Shakespeare, Hamlet, p. 137);

4) у цей період спостерігаємо використання константного диференціатора *to do* для емпатичного виділення особливої ролі суб'єкта і підкреслення співвіднесеності дії з теперішнім часом:

(70) *I do believe you think now you speak* (Shakespeare, Hamlet, p. 98).

Також уживання *a.c.i.* конструкцій спостерігаємо в питальних і

розповідних реченнях:

(71) *What would you have me to do* (Shakespeare, *All's Well That Ends Well*, p. 30).

У ранньоновоанглійський період відбувається помітне збільшення вживання VOSI-конструкцій. Наприклад, VOSI-конструкції найчастіше вживаються після дієслів дозволу (1872 випадки після дієслова *to let*):

(72) ... *let him take the fellow* (Shakespeare, *King Lear*, p. 109).

Також VOSI-конструкції спостерігаємо після дієслів перцепції (168 прикладів після дієслова *to hear*):

(73) ... *and hear poor rogues talk of court news ...* (Shakespeare, *King Lear*, p. 162).

VOSI -конструкції фіксуємо після дієслів спонукання та команди (372 приклади після дієслова *to make* та 8 випадків після дієслова *to command*):

(74) *They ... commanded me to follow and attend the leisure of their answer* (Shakespeare, *King Lear*, p. 79);

(75) ... *your brother's evil disposition made him seek his death ...* (Shakespeare, *King Lear*, p. 110).

Представлені конструкції вживаються з дієсловами *to know* (16 випадків) та *to think* (6 випадків):

(76) *You know the character to be your brother's?* (Shakespeare, *King Lear*, p. 35);

(77) ... *I think this lady to be my child Cordelia* (Shakespeare, *King Lear*, p. 155).

Розвиток досліджуваної конструкції в ранньоновоанглійській мові відбувався завдяки розширенню ряду дієслів і значень окремих дієслів до узагальнення чи абстрагування. Граматичний характер цих конструкцій у ранньоновоанглійський період пов'язаний із подальшим розвитком граматичної будови в бік аналітизму, а також поширенням вторинно предикативного зв'язку, що виявилось в збільшенні кількості вторинно предикативних конструкцій.

2.2. Реченнєвий комплемент / згорнутий реченнєвий комплемент у ранньоновоанглійській мові

Для синтаксичної теорії визначення реченнєвого комплементу, яке має різні форми вираження (слова та словосполучення) як актанта, що включає (вершинний, головний) предикат, означає, що в один парадигматичний ряд поєднуються підрядні речення, вторинно предикативний зворот, словосполучення та член речення, що виражений окремим словом, якщо вони залежать від одного й того ж дієслова-присудка, тобто складнопідрядне речення, а також речення, ускладнене вторинно предикативним зворотом, і просте речення також утворюють один парадигматичний ряд. Отже, поняття конструкція з реченнєвим комплементом обумовило виокремлення синтаксичної одиниці, у якій знімається протиставлення простого та складного речення [45].

На необхідність виокремлення поняття актанта, що позначає подію, уперше вказала Н. Д. Арутюнова в рецензії на граматику відмінків Ч. Філлмора [4, с. 143]. Виокремлений актант називали подійним за його семантикою, пропозитивним за його дериваційними зв'язками, предикатним за його синтаксичною та семантико-синтаксичною організацією. Сучасна термінологія відобразила це як дериваційні зв'язки цих структур із реченням: реченнєвий комплемент (*sentential complement*), інфінітивне підрядне додаткове речення (*infinitival complement clause*), так і їхню предикативну природу: предикативна комплементарна конструкція (*predicate complement construction*). Найбільш поширеним серед представлених термінів у зарубіжній лінгвістиці є термін «реченнєвий комплемент». У вітчизняній лінгвістиці за актантом із пропозиційною семантикою закріпився термін «предикатний актант» [45, с. 24].

Термін реченнєвий комплемент позначає семантичний актант із предикатним значенням, який виражається здебільшого дієслівними словами (неособовими формами дієслова, віддієслівними іменниками та ін.) або залежними реченнями. Оформлення реченнєвого комплементу в кожній мові залежить не тільки від семантики головного (вершинного) дієслова, але й від морфологічного типу конкретної мови. Здатністю приймати реченнєвий комплемент володіють два розряди дієслів: граматичні, представлені модальними, каузативними, фазовими дієсловами, і модусні, представлені дієсловами мовлення, міркування, емоцій [45, с. 24]. Дієслова, що належать до цих функціонально-синтаксичних класів, називають предикатно-актантними дієсловами, а конструкції з цими дієсловами та предикатними актантами – конструкціями з реченнєвим комплементом.

Конструкції з реченнєвим комплементом не є новим об'єктом лінгвістики тому, що багато їх формальних різновидів, особливо дієслівні конструкції, детально описано під різними назвами в розділах синтаксису. Їх називали утвореннями з комплексами (зв'язаними структурами), об'єктно-предикативними конструкціями, предикативними зворотами зі складним додатком (*Complex Object, Nexus Object*), а також конструкціями «знахідний відмінок з інфінітивом» (*Accusativus cum Infinitive, Accusative with the Infinitive Construction*), структурами з вторинним предикативним елементом і напівскладними реченнями [45, с. 25].

Багато вітчизняних лінгвістів розглядали подібні конструкції в працях [10; 13; 21; 30; 31; 38; 71; 114; 133; 155]. Ще О. Єсперсен звернув увагу на такі конструкції, як *I heard her sing; I like boys to be quiet*. Він зазначав, що між компонентами *her sing, boys to be quiet* існують відношення, які він назвав нексусними (від лат. *Nexus* – зв'язок) [45, с. 25]. Ці відношення подібні до тих, що існують між підметом і присудком. Зі свого боку, ці структури привертали увагу Празької лінгвістичної школи, дослідників трансформаційної породжуючої граматики та генеративної семантики, а також були об'єктом дослідження в теорії комплементів і теорії взаємообумовленості предикатів.

У 70-х роках ХХ ст. конструкції з реченнєвим комплементом стали вивчати на базі семантико-синтаксичного напряму в дослідженні синтаксису.

Саме представники предикатно-аргументної концепції – В. В. Богданов, І. Б. Долініна, В. С. Храковський, Є. В. Падучева – запропонували семантико-синтаксичну інтерпретацію конструкцій із сентенціональним комплементом, тобто конструкцій, у яких як мінімум один семантичний актант головного дієслова має предикатне значення [45, с. 25].

На семантичному рівні конструкції з реченнєвим комплементом є складним предикативним висловом, що відображає декілька ситуацій. Простий предикативний вислів включає один предикат і один аргумент, або один актант і один стан та відображає одну елементарну ситуацію (мікроситуацію), наприклад:

(78) *She is not within hearing* (Shakespeare, *The Two Gentleman of Verona*, p. 239).

Складний предикативний вислів, що має більш ніж один предикат, відображає складну ситуацію або макроситуацію, наприклад:

(79) *I beseech you read it* (Shakespeare, *Love's Labor's Lost*, p. 349).

У прикладі (111) можна виокремити дві ситуації: перша описує дію мовця за допомогою предиката *beseech*, а друга – дію особи, яку просять виконати прохання за допомогою предиката *read*. Тобто мова йде про наявність двох суб'єктно-предикативних груп і їх різну семантичну та синтаксичну значущість [45, с. 27].

У конструкціях із реченнєвим комплементом спостерігаємо певну ієрархію предикатів. На позначення першого та другого предикатів використовували різні терміни. Науковець В. В. Богданов перший предикат (P1) називає таким, який включає (І. Б. Долініна називає його коментаторним [49, с. 47]), а другий предикат (P2) – таким, якого включають, чи пропозиційним [15, с. 168]. Відмінність між двома типами предикатів полягає в тому, що пропозиційні дієслова відображають денотативний аспект ситуації, незалежний від особи, зовнішній щодо неї, а коментаторне дієслово дає оцінку цієї ж ситуації від сторонньої особи, тим самим утворює своєрідну вторинну ситуацію. Дієслова в ролі P1 називають головними дієсловами, у ролі P2 – залежними.

До вершинних предикатів також належать приад'єктивні та придієслівні прислівники-сірконстанти, а також сірконстанти часу, мети, наслідку, результату, причини, умови (у граматиці їх називають обставинами) [45].

Варто зазначити, що більшість предикатно-актантних дієслів не є предикатами з традиційної позиції, оскільки вони не мають пропозитивного змісту, тобто не називають ситуації, пропозиції, а лише певним чином характеризують її. Тому вершину конструкції з реченнєвим комплементом визначають у термінах функтурів. Функтури – це семантичні елементи, які відкривають місця для інших семантичних елементів. Функтури поділяють на два класи: ті, які відкривають місця для інших функторів, і такі, що не відкривають місця для інших функторів. Функтори, що належать до першої групи, називають непредикатними, другі – предикатними чи власне предикатами. Отже, усі предикатно-актантні дієслова в ролі вершинних

предикатів є непредикатними функтурами, а пропозиційні дієслова – предикатними [45, с. 28].

Семантика синтаксису дає змогу вивчити структуру конструкції з реченнєвим комплементом до та після операції озвучення. При цьому речення характеризується як багатошарове утворення, що включає пропозитивний і модальний компоненти (диктум і модус) та комунікативний компонент. Як було зазначено вище, більшість предикативно-актантних дієслів (непредикатних функторів), таких, як фазові, модальні, каузативні та ін., не мають власного пропозитивного значення й тому належать до модального аспекту речення, тобто його модальної рамки, котра показує, як ознака чи відношення (тобто предикат пропозитивної структури) порівнюються з його аргументами. Що стосується непредикатних функторів цього типу, то вони утворюють модальну рамку без предметних змінних [45].

Особливим випадком є клас непредикатних функторів, які утворюють модальну рамку з предметними змінними. Це означає, що такі функтори володіють власним пропозитивним змістом, тобто здатністю називати самостійну ситуацію (як предикатні функтори), пов'язану з психічною чи вербальною діяльністю людини, і відкривають валентність на предикатні актанти (як непредикатні функтори), іншими словами, вони відображають факти первинної та вторинної онтології одночасно. Цей клас семантичних одиниць був названий модусними предикатами. Наступний приклад демонструє конструкцію з реченнєвим комплементом, утвореною за допомогою модусного предиката:

(80) *I pray you lie in my tent* (Shakespeare, *Julious Caesar*, p. 331).

Дієслово *pray* утворює модусну рамку з предметними змінними *I* та *you* й водночас відкриває валентність на реченнєвий комплемент *you lie* [*you lie*].

За характером і кількістю валентностей модусні предикати розрізняють як: 1) двомісні функтори, які відкривають перше місце для предметної змінної, а друге – для пропозиції (дієслова психічної діяльності); 2) тримісні функтори, які відкривають перше та третє місце для предметних змінних, друге – для пропозиції (дієслова мовлення) [45, с. 29].

У конструкціях із реченнєвим комплементом непредикатні та предикатні функтори пов'язані між собою певними відношеннями. Наявність у предиката в аргументній позиції предикатного актанта суттєво модифікує систему семантичних функцій і всю семантичну структуру предикативного вислову, побудованого на базі непредикатного функтора. Одночасно, залежний предикатний функтор характеризується низкою особливостей: прийняттям певної форми, можливістю опущення деяких аргументів та ін.

Зауважимо, що реченнєвий комплемент володіє, окрім здатності виражатися різними формами, можливістю опущення деяких своїх елементів у поверхневій структурі речення. Тут ідеться про згорнутий реченнєвий комплемент. Конструкції, що включають цей комплемент називають конструкціями зі згорнутим реченнєвим комплементом, які

характеризуються різним ступенем згортання. У деяких конструкціях згортка стосується самого включеного предиката. При цьому прийнято говорити про приховані предикати, оскільки вони не знаходять відображення до операції озвучення, однак після операції озвучення предикат завжди наявний.

Конструкції зі згорнутим реченнєвим комплементом називають прикладом еліпсису (елідування) залежного дієслова перед предметним актантом і всією залежною частиною [37, с. 81]. С. П. Тиунова, розглядаючи речення *I stopped the drug*, говорить про елімінацію включеного предиката й називає таке його представлення нулем. Також відзначають здатність включеного предиката еліптуватися, тобто опускатися. Такі комплементи називають недієслівними або невираженими предикативними одиницями [45, с. 26].

Розглянемо структуру конструкції зі згорнутим реченнєвим комплементом:

(81) *Come, madam, let's away* (Shakespeare, *Romeo and Juliet*, p. 502).

У прикладі (81) продемонстровано еліпсис предиката *go*, тобто *let's away* є недієслівним комплементом. Ми можемо говорити про прихований предикат, оскільки він не знаходить відображення після операції озвучення, однак до операції озвучення предикат завжди наявний:

[VP_[vlet]][IP_[NP_{us}]][VP_[vgo]][ADV_{away}]]].

(82) *But soft, my door is locked; go, bid them let us in* (Shakespeare, *The Comedy of Errors*, p. 27).

У прикладі (82) відсутній предикат *come*, однак ми можемо стверджувати про його наявність до операції озвучення:

[VP_[vlet]][IP_[NP_{us}]][VP_[vcome]][P_{in}]]].

Отже, термін реченнєвий комплемент позначає семантичний актант із предикатним значенням, який виражається здебільшого дієслівними словами або залежними реченнями. Оформлення реченнєвого комплементу залежить від семантики головного (вершинного) дієслова. Згорнутий реченнєвий комплемент – це семантичний актант з предикатним значенням, котрий не має дієслівної форми, але зберігає залежні від неї іменний та адвербіальний компоненти.

2.3. Критерії виокремлення комплементатії особоводієслівних / неособоводієслівних реченнєвих структур в історії англійської мови

Явище комплементатії, актуалізоване особоводієслівними та неособоводієслівними реченнєвими структурами, не отримало вичерпного висвітлення в історичній англістиці.

У традиційній граматиці явище комплементатії обмежене вивченням рейзингових фінітних і нефінітних, що слугують аргументами дієслів і лексем інших лексико-граматичних класів (іменників, прикметників, прийменників) [218, с. 340; 220, с. 161–162; 251, с. 42; 277, с. 229]. Відомо, що виділення комплементів як номінативних підрядних клауз зумовлене синтаксичною функцією підрядного, а також семантичною кореляцією

комплемента та іменних фраз. Наприклад, в англійському реченні *I saw that he hit her* підрядне речення функціонує комплементом дієслова. Оскільки клаузальне утворення *that he hit her* є предикативною одиницею, його прийнято визначати терміном реченнєвий комплемент [191, с. 6].

До сутнісних критеріїв виділення реченнєвого комплемента відносять такі:

- комплемент має внутрішню структуру;
- функціонує як аргумент головного речення;
- завжди описує пропозицію (факт, дія чи потенційний стан);
- його поява у структурі пов'язана з певними предикатами, які представлені лексико-семантичними групами дієслів когніції, сприйняття, мовлення.

Реченнєва комплементация як синтаксичний феномен є результатом реалізації категорії субординації (синтаксичної підрядності, гіпотаксису) і тому належить до таких проблем, як: залежність / незалежність, автономність / неавтономність предикативних одиниць, нерівноправність головного та підрядного речення у складному синтаксичному цілому, динамічний, релятивний характер цієї залежності, пов'язаної з градуальністю процесу десентенціалізації предикативної одиниці, реалізація підрядним реченням у вигляді комплемента таких сентенціональних категорій, як предикативність, модальність, дейксис, інтегративні процеси при об'єднанні пропозицій у комплексне синтаксичне ціле [191].

Граматична (функціонально-синтаксична) категорія субординативності – одна з найдавніших у лінгвістичній традиції. Субординація як принцип побудови мовних структур – поширене явище у багатьох мовах. Саме це дає підстави говорити про особливості цього явища в контексті розпрацювання проблеми мовних універсалій і специфіки самого явища субординативності, зумовленого граматичною системою окремих мов.

Нагадаємо, що труднощі, які виникають у процесі аналізу складнопідрядних речень, прийнято пояснювати відсутністю консенсусу в трактуванні статусу пропозиціональних одиниць як складників гіпотаксису, впливом традиції у типологізації підрядних, трактуванням функціонально-семантичного механізму синтаксичної підрядності тощо. Водночас досягнуто згоди щодо того, що субординація – це складна й багатофакторна проблема, а її дослідження має виконуватися одразу в кількох площинах: синтаксису, семантики, прагматики. Аналіз цього явища можливий лише з урахуванням усіх указаних сторін [269, с. 205].

Наявні визначення субординації ґрунтуються на таких критеріях:

а) наявність підрядного речення як залежної конструкції, що функціонує як конститuent іншої (головної) структури. Напр., у реченні *She said it was a man she saw* предикативну одиницю *she saw* можна визначити як конститuent іншої структури *It was a man*, а складне синтаксичне ціле *It was a man she saw* – як конститuent *She said*;

б) залежність однієї з предикативних одиниць від іншої унеможливорює існування підрядного речення ізольовано;

в) наявність певних семантичних зв'язків між головним і підрядним: причини, наслідку та ін. [184, с. 16].

Зазначені критерії дають змогу визначити підрядність як результат поєднання предикативних одиниць із різним статусом – одна з них є конститuentом іншої. Вважають також, що синтаксична залежність співвідноситься із синтаксичною нерівноправністю елементів.

Формальна маркованість підрядного речення може бути представлена такими ознаками, як редукованість структури, наявність залежної форми предиката, порядок конститuentів речення, його місце щодо головного речення. Реченнєві компоненти можуть функціонувати як іменні групи (NP), фінитні (*finite*) та нефінитні (*non-finite*) компоненти [278, с. 233].

У давньоанглійській мові фінитні компоненти оформлені двома типами комплементаризерів: *þæt* ‘that’, *hwæþer* ‘whether’, які спорадично вживаються в комбінації з часткою *þe*. Як і сучасний сполучник *that*, див.-англ. *þæt* сигналізує, що компонент є означеним, а *whether*, – що певний елемент речення є невизначеним [278, с. 234–241].

Фінитні компоненти зазвичай асоціюються з іменниками, дієсловами та іноді прикметниками, які є способом вираження подій мовлення, напр., *wedd* ‘pledge’, *andettan* ‘think’ виражають розумовий стан і діяльність, побажання, зобов’язання, напр., *leaf* ‘permission’, *hycgan* ‘think’, *unnan* ‘wish, grant’, *gedafenian* ‘oblige’ та *gemyndig* ‘mindful’.

Як і в сучасній англійській мові, фінитні компоненти функціонують як компоненти іменної фрази чи предикати, а також як об’єкти чи непрямі іменні фрази. Однак існує одна чітка відмінність від сучасної англійської мови: компоненти, які слід було б розглядати як суб’єкти, насправді функціонують як непрямі іменні фрази в нефінитних конструкціях, як компоненти іменних фраз чи предикати або ж є невизначеними. Прикладом фінитного компонента, що виконує роль компонента іменної фрази у давньоанглійській мові є:

(83) ... *þonne beo ic gemyndic mines weddes þæt ic nelle heonunforð mancyn mid wætere adrencan* (and I am mindful of my pledge that henceforward I will not drown mankind with water) [278, с. 234].

У сучасній англійській мові сполучник *that* може бути випущений після дієслів, які керують об’єктним компонентом, пор.: *He decided Bill had left*. Таку тенденцію спостерігаємо і в давньоанглійській мові: *þæt* зазвичай відсутнє перед компонентами, що позначають точні слова непрямого мовлення або суб’єкти головного речення та компонента, які однакові. Наприклад:

(84) ... *and cwæð he wolde wiðsacan his Criste* (and he said he intended to deny his Christ) [278, с. 236].

Спорадично *þæt*-компонент може вживатися без повного головного речення. Більшість таких конструкцій засвідчено в заголовках [278, с. 237].

Витоки комплементаризера *þæt* затемнені. Вважають, що він походить від указівного іменника однини середнього роду, що супроводжується пояснювальним реченням в аппозиції, пор.: *That was their custom: they had dead froze, He that said: Abraham was a holy man*. Таке вживання свідчить, що *þæt* є об’єктом, який передує дієслову. Коли він отримав статус комплементаризера, він став асоціюватися з реченнєвим компонентом, у

постпозиції до якого розміщене дієслово. Коли власне вказівний займенник уводив пряме мовлення, час та особа цитованого речення були збережені (*I / She that said: I am leaving now*), і, навпаки, у разі введення мовлення непрямого час, особа та спосіб дієслова трактувалися з позиції мовця (*I / She said that I / she was leaving then*). Приклади прямого та непрямого мовлення трапляються в давньоанглійській мові. З іншого боку, не засвідчено прикладів вільного непрямого мовлення в давньоанглійській мові, де особа та час трактуються з позиції мовця, але прислівники місця та часу пов'язані з цитованою особою, пор.: суч. англ. м. *She was leaving now* (вільне непряме мовлення) vs. *She said she was leaving then / at that time* (непряме мовлення). Те, що *þæt*-комплементаризатор походить від дійсного займенника, який уводить наступну клаузу, підтверджується інтродуктивним *þæt*, що функціонує як суб'єкт чи об'єкт. На користь положення про те, що давньоанглійський *þæt* функціонує в статусі комплементаризатора, свідчить те, що якщо є підрядне речення, то воно стоїть у препозиції:

(85) ... *þohte gif he hi ealle ofsloge, þæt se an my ætburste þe he sohte (he thought that if he slew them all, the one he sought would not escape)* [278, с. 238].

Варто зауважити, що якби *þæt* був об'єктним займенником, він би вживався перед дієсловом або після нього, а вставна підрядна клауза – у постпозиції.

Щодо часової характеристики в *þæt* комплементів в давньоанглійській мові зазначимо, що, як і в сучасній граматичній традиції, вона залежить від того, чи про комплемент повідомляють і якщо повідомляють, то прямо чи ні.

Питання щодо вибору способів дієслів (дійсного чи умовного) у складі комплементів надзвичайно складне. Частково це залежить від того, чи є заперечне або модальне дієслово в головному реченні, частково від того, чи це пряме або непряме мовлення, частково від лексико-синтаксичної характеристики дієслова, що керує комплементом. Розглянемо це на прикладі двн.-англ. дієслів *þencan / geþencan*: дієслово *þencan* «думати» переважно вживається в умовному способі, а *geþencan* – у дійсному. Розмежування можна пояснити як відображення відмінності в значенні між *'I think'* та *'I have come to think'*. Друге значення перфектне, результативне, що співвідноситься з використанням дійсного способу.

Умовний спосіб асоціюється з такими поняттями, як нереальність, потенційність, бажання, прохання, команда, заборона, припущення, здогадка, невпевненість. Тому, умовний спосіб переважно вживається тоді, коли головне речення включає заперечення чи коли керуюче дієслово належить до дієслів розумової здатності: *þencan* і *þyncan* 'think', дієслів і прикметників відповідності: *gedafenian* 'be fitting', *gebyrian* 'behoove', *selost beon* 'be best', дієслів, що виражають наказ чи прохання: *bebeodan*, *hatan* 'order, bid', а особливо побажання, напр.:

(86) *Fordu ic wolde ðætte hie eaneg æt ðære stowe wæren (SUB) (Therefore I wanted them always to be there)* [278, с. 239].

Дійсний спосіб асоціюється з подіями, які відбулися або ймовірно відбуватимуться, та загальновідомими фактами. Як відомо, комплементи фактичних дієслів, тобто дієслів, які керують комплементаризаторами, достовірність

яких підтверджена (дієслова запам'ятовування, знання), є дійсними, хоча вони можуть бути й умовними, якщо головне речення включає заперечення чи якщо фактичне дієслово має негативне значення, таке, як, наприклад, *sceamian* 'be ashamed of'.

Нефінітні комплєменти в давньоанглійській мові – це інфінітивні конструкції на зразок сучасних *He persuaded Tom to repair the car, He expected Tom to repair the car, He wanted to go, He wanted her to go, He saw her dance, He may go*. У традиційній граматиці на позначення таких конструкцій використовують термін складна комплєментація [170, с. 35].

У давньоанглійській мові нефінітні комплєменти поділяють на два основні морфологічні типи [278, с. 241]:

- інфінітив із суфіксом *-(i)an*, який є маркером називного-знахідного відмінка віддієслівного іменника середнього роду, напр.:

(87) *He sæde þæt he wolde fandian hu longe þæt land norþryhte læge* (*He said that he wanted to-find-out how long that land northwards lay*) [278, с. 242].

- інфінітив із прийменниковим *to* та суфіксом *-anne / enne*, що є маркером давального відмінка віддієслівного іменника, напр.:

(88) ... *ne þe nan neod þearf ne lærde to wyrçanne þæt þæt ðu worhtest* (... *nor did any need teach you to perform what you performed*) [278, с. 242].

Перший тип (його часто називають інфінітивом без частки *to* (*bare infinitive*)) з'являється в прозі та поезії ще з найдавніших часів. Змінюваний інфінітив (*inflected infinitive*) був порівняно обмежений у поезії та досить рідко траплявся в давньоанглійській прозі. Однак деякі дієслова потребували цієї форми ще з найдавніших часів, наприклад, *agan* «володіти», *habban* «мати». Відома думка, що розвиток флективного інфінітива *inflected infinitive* відбувся через зростаюче вживання перифрастичних структур у давньоанглійській мові.

У сучасній англійській мові інфінітивні комплєменти можуть виступати об'єктами та суб'єктами дієслів (пор.: *To err is human, to forgive divine, I wanted to leave*). У давньоанглійській мові можна знайти небагато прикладів, коли інфінітивні комплєменти виступають суб'єктами в безособових конструкціях. Варто наголосити, що часто досить складно вирішити, чи комплєменти в безособових конструкціях є суб'єктами, чи непрямыми об'єктами, адже вони можуть функціонувати як непрямі об'єкти:

(89) ... *þus unc gedafnað ealle rihtwisnesse gefyllan* (... *thus we ought to do everything that is righteous*) [278, с. 244].

Інфінітивні комплєменти в давньоанглійській мові – це здебільшого об'єкти перехідних дієслів. Більшість праць, пов'язаних з інфінітивними комплєментами в давньоанглійській мові, сфокусовані на '*dative and infinitive constructions*' та '*accusative and infinitive constructions*'. '*Dative and infinitive*' та '*accusative and infinitive*' constructions – це конструкції, у яких є знахідна чи давальна іменна фраза та інфінітивний комплємент. Структуру можна визначити як NP1 – V – NP2 – INF. Водночас виникає запитання, які семантичні та синтаксичні зв'язки зберігаються між NP2 та V з одного боку, та між NP2 і INF – з іншого. У сучасній англійській мові відомі принаймні три можливі зв'язки:

а) NP2 функціонує як об'єкт дієслова в головному реченні ('higher verb') та як суб'єкт дієслова в підрядному реченні ('lower verb'), пор.: *She persuaded him to go* = 'She persuaded him that he should go'. Дієслова, що вживаються в таких конструкціях називають дієсловами, які контролюють об'єкт ('object control'). Тому суб'єкт підрядного речення повинен бути тотожним з об'єктом головного речення, змістові відношення між реченнями з активними та пасивними компонентами неоднакові. Отже, *I persuaded Jim to visit David* не є еквівалентним за значенням до *I persuaded David to be visited by Jim*. Окрім того, об'єкт дієслова на зразок 'object control' є істотою (не можна вживати речення на кшталт *I persuaded the kitchen to be clean*);

б) NP2 функціонує як суб'єкт підрядного, але не є складовою головного, пор.: *She expected Jim to paint the kitchen* = 'She expected that Jim would paint the kitchen'. Якщо суб'єкт 'lower verb' кореферентний із суб'єктом 'higher verb', тоді NP2 буде відсутня (*She expected to paint the kitchen*). Це явище називають 'subject-to-object raising' (суб'єкт 'lower clause' є об'єктом 'higher clause'). Речення з активними та пасивними компонентами мають приблизно однакові значення, пор.: *She expected Jim to paint the kitchen*; *She expected the kitchen to be painted by Jim*. Об'єкти в 'subject-to-object raising' конструкціях можуть належати до істот та неістот (*She expected the kitchen to be clean*). Крім того, у сучасній англійській мові можливе вживання *there*, замість NP2, якщо суб'єкт 'lower clause' неозначений (*I expected there to be five cleaners in the building*);

в) NP2 функціонує тільки як об'єкт 'higher verb' і не є складовою 'lower verb', пор.: *She promised Jim to paint the kitchen* = 'She promised Jim that she would paint the kitchen', а не 'She promised Jim that he would paint the kitchen'. У цьому випадку NP2 не може вживатися в пасиві. Дієслова такого типу називають дієсловами, що контролюють суб'єкт ('subject-control') [278, с. 244–245].

Насправді складно стверджувати, що всі критерії виокремлення компонентів, які наявні в сучасній англійській мові, можна використати щодо давньоанглійських інфінітивних компонентів, адже нелегко визначити, чи було розмежування цих типів конструкцій. На думку О. Фішер, нескладно відрізнити в давньоанглійській мові 'object-control verb' конструкції від двох інших. Підтвердженням існування категорії дієслів 'object-control' (persuade-type) є наявність альтернативних фінітних компонентарних конструкцій NP1 – V – NP2 – *þæt* компонент і неможливість уживання NP2, що позначає назву неістоти. У давньоанглійській мові до дієслів, що контролюють об'єкт, належать *hatan* 'command', *biddan* 'command', *forbeodan* 'forbid', *befæstan* 'entrust (to do)', *forgifan* 'give (to do)'. Ці дієслова зафіксовані в конструкціях із двома об'єктами іменної фрази та з інфінітивними компонентами. Більшість цих дієслів приймають давальні NP2 і передбачають уживання змінюваного інфінітива, хоча такі дієслова, як *hatan* і *biddan*, приймають акузативні об'єкти й не використовуються зі змінюваним інфінітивом.

'Subject-to-object raising' (expect-type) конструкції в давньоанглійській мові не зазнають обмежень щодо назв істот / назв неістот в NP2, і NP2 є

знахідною, а не давальною. Крім того, багато дієслів, уживаних у цій конструкції, можуть спостерігатися в NP1 – V – *þæt* комплементарних конструкціях (тобто головне речення не має об'єкта). До цієї групи належать дієслова фізичного та розумового сприйняття: *geseon* 'see', *gefrignan* 'learn, find out', каузативні дієслова: *lætan* 'allow, cause', *don* 'cause'. Щодо дієслів перцепції, то інфінітив може вживатися тоді, якщо час головного речення та комплемента збігається.

Критерії виокремлення 'subject-control' (promise-type) дієслів із-поміж двох інших типів є незначними. До цієї групи можна віднести дієслова *behatan* і *gehatan* 'promise'.

Варто зазначити, що 'subject-to-subject raising' конструкцію, яка вживається в сучасній англійській мові з такими дієсловами, як *seem* і *happen* (напр. *John seems to like beans*, *John happens to be my friend*), не відзначено в давньоанглійській мові.

У ранньонорманній англійській мові ми маємо змогу спостерігати всі три зв'язки:

(90) *I persuade them ... to wish him wrestle with affection ...* (Shakespeare, *Much Ado About Nothing*, p. 260). У прикладі (90) NP2 функціонує як об'єкт дієслова в головному реченні та як суб'єкт дієслова в підрядному реченні, пор.: *I persuade them to wish* = '*I persuade them that they should wish*'. Суб'єкт підрядного речення *them* тотожний з об'єктом головного речення, змістові відношення між реченнями з активними та пасивними комплементами неоднакові, об'єкт дієслова *persuade* є істотою.

(91) *Her brother wants not buzzers to infect his ear* (Shakespeare, *Hamlet*, p. 100). У прикладі (91) NP2 *buzzers* функціонує як суб'єкт підрядного, але не є складовою головного, пор.: *Her brother wants not buzzers to infect his ear* = *Her brother wants not that buzzers would infect his ear*. Якщо суб'єкт 'lower verb' є кореферентним із суб'єктом 'higher verb', тоді NP2 буде відсутня (*Her brother wants not to infect his ear*). Речення з активними та пасивними комплементами мають приблизно однакові значення, пор.: *Her brother wants not buzzers to infect his ear*, *Her brother wants not his ear to be infected by buzzers*;

(92) *... a gentleman hath promised me to help ...* (Shakespeare, *The Taming of the Shrew*, p. 108). У прикладі (92) NP2 функціонує тільки як об'єкт 'higher verb' і не є складовою 'lower verb', пор.: *A gentleman hath promised me to help* = *A gentleman hath promised that he would help me*, а не *A gentleman hath promised me that I would help me*.

Отже, розглянувши явище комплементування, представлене особоводієслівними та неособоводієслівними реченнєвими структурами, критерії виділення сентенційного комплемента, а також порівнявши фінітні та нефінітні комплементи в давньоанглійській, ранньонорманній англійській і сучасній англійській мові, ми зробили висновок, що давньоанглійські фінітні та нефінітні комплементи знаходять своє відображення в ранньонорманній та сучасній англійській мовах. Однак не всі критерії, які наявні в подальших періодах розвитку англійської мови, можна застосувати щодо давньоанглійських комплементів.

2.4. Структура дієслівної комплементациї в ранньоновоанглійській мові

Відомо, що традиційний підхід до вивчення дієслівної комплементациї базується на словосполученні. Щодо структурного підходу, то він базується на понятті перехідності (*transitivity*). Зауважимо, що більшість дієслів можуть уживатися транзитивно, тобто з граматичним об'єктом після дієслова. Частіше вживаною дієслівною моделлю в англійській мові є *S-V-O*, *Bob (S) likes (V) sweets (O)* (прямий додаток є компонентом дієслова *like*). Деякі дієслова можуть бути перехідними та неперехідними. Іншими словами, їх можна назвати слаботранзитивними, наприклад, *Bob is writing (a letter)*. Певні дієслова є повністю неперехідними, наприклад, *The old lady died*. Для багатьох граматистів саме перехідність була основою виокремлення різних комплементарних моделей [207, с. 320]. Найбільш загальні дієслівні моделі узагальнені А. Хорнбі в його працях *Guide to Patterns and Usage* та *Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English* [215; 216].

Розглянемо явище комплементациї дієслів на основі прикладів ранньоновоанглійського періоду:

1. Неперехідні дієслова (*intransitive verbs*), які не дозволяють комплементациї, напр.:

(93) *That we the pain of death would hourly die...* (Shakespeare, King Lear, p. 292).

2. Комплементация дієслів-зв'язок (*copular verbs*). Дієслово-зв'язка *be* та кілька інших дієслів (*appear, feel, look, seem*) доповнюються іменною фразою чи прикметником. У такому разі *complement* є елементом структури речення, таким, як суб'єкт, дієслово та об'єкт, однак його не можна ототожнювати з поняттям *complement*, що позначає обов'язкову структуру, яка слідує за дієсловом, яке не належить до дієслів-зв'язок:

(94) *Let it fall rather, though the fork invade The region of my heart: be Kent unmannerly, When Lear is mad.* (Shakespeare, King Lear, p. 379).

3. Комплементация одноперехідних дієслів (*monotransitive verbs*). Одноперехідні дієслова вимагають прямого додатка, який найчастіше виражений іменною групою, а також фінітною (*that-clause*) або нефінітною клаузами (*Accusative and Infinitive*). Ця група обмежена дієсловами, які позначають бажання або надання переваги: *desire* «бажати», *hate* «ненавидіти», *like* «подобатися», *love* «любити», *prefer* «віддавати перевагу», *want* «хотіти» і *wish* «бажати» [259, с. 1176]. Після цих дієслів іменна група, яка передусє інфінітиву, не може бути суб'єктом головної клаузи в пасиві.

У ранньоновоанглійській мові деякі дієслова, зокрема фразові (*phrasal verbs*), доповнюються іменною фразою, вираженою прийменниковим об'єктом:

(95) *Hath he ask'd for me?* (Shakespeare, Macbeth, p. 511).

4. Комплементация фінітною клаузою. У ранньоновоанглійській мові є чотири категорії дієслів, що доповнюються *that*-клаузою (*that-clause*): фактичні (*factual*), емотивні (*emotive*), дієслова припущення (*hypothesis*) та

умовляння (*suasive*) [207, с. 346], наприклад, (96) *Know That it was he in the times past which held you So under fortune* (Shakespeare, Macbeth, p. 448).

5. Комплементация нефінітними клаузами. Ми розрізняємо п'ять типів нефінітних клауз у мові ранньоновіанглійського періоду, що функціонують як прямий додаток [207, с. 348]:

1) *wh*-інфінітивна клауза (*wh-infinitive clause*): (97) *You taught me how to know the face of right, Acquainted me with interest to this land, Yea, thrust this enterprise into my heart...* (Shakespeare, King John, p. 549).

2) інфінітивна клауза без суб'єкта (*subjectless infinitive clause*): (98) *Yet, to avoid deceit, I mean to learn; For it shall strew the footsteps of my rising.* (Shakespeare, King John, p. 604);

3) *-ing* дієприкметникова клауза без суб'єкта (*subjectless -ing participle clause*): (99) *And then they will endure handling, which before would not abide looking on* (Shakespeare, Henry V, p. 401).

4) інфінітивна клауза з часткою *to*, що вживається із суб'єктом (*to-infinitive clause with subject*): (100) *Would you desire lime and hair to speak better?* (Shakespeare, A Midsummer Night's Dream, p. 594);

5) *-ing* дієприкметникова клауза, що вживається із суб'єктом: (*-ing participle clause with subject*): (101) *I blame you not; For, hearing this, I must perforce compound* (Shakespeare, Henry V, p. 430).

6. Комплементация комплексно перехідних дієслів (*complex-transitive verbs*). Комплексно транзитивна комплементация має у своїй структурі два елементи: об'єкт та інший елемент, який не є об'єктом (нефінітних клауз). Відмінна риса комплексно транзитивної комплементации полягає в тому, що два елементи, які стоять у постпозиції щодо дієслова (об'єкт і об'єктний комплемент), умовно прирівнюються до суб'єкта та предикатива номінативної клаузи [259, с. 1195].

Розглянемо варіанти комплексно транзитивної комплементации, коли прямий об'єкт передує нефінітній клаузі, яка виступає предикатним ад'юнктом. У цьому разі можливі два типи інфінітивних конструкцій:

(102) *They imagined him to be a thief (to - infinitive).*

(103) *We saw him cross the street (bare infinitive).*

У представлених прикладах нефінітні клаузи не мають свого власного суб'єкта, але мають передбачуваний суб'єкт – іменну групу, яка є об'єктом головного речення. Якщо ця іменна фраза виступає особовим займенником в об'єктному відмінку, вона зазвичай називається «піднятий об'єкт» (*raised object*). Семантично він виконує роль суб'єкта нефінітних дієслова, але синтаксично він «піднімається» з нефінітної клаузи, щоб функціонувати як об'єкт головного дієслова. Ця іменна група може стати суб'єктом відповідних пасивних конструкцій. У реченнях із дієсловами перцепції *bare infinitive* замінюється *to - infinitive* [259, с. 1203-1205]:

У ранньоновіанглійській мові ми виокремили шість моделей комплементации з *complex-transitive verbs*, тобто дієсловами, комплемент яких є комплексом об'єкта (*Object*) та комплемента (*Complement*) або ад'юнкта (*Adjunct*) [245, с. 39]:

(i) прямий додаток та об'єктний комплемент у моделі *SVO*.

Наприклад, (104) *Have you consider'd my speeches?* (Shakespeare, Macbeth, p. 530);

(ii) прями́й додаток та ад'юнкт у моделі SVOA. Наприклад, (105) *He that's coming Must be provided for: and you shall put This night's great business into my dispatch* (Shakespeare, Macbeth, p. 487);

(iii) прями́й додаток та інфінітивна клауза з часткою *to*. Наприклад, (106) *If it please you to dine with us* (Shakespeare, The Merchant of Venice, p. 15);

(iv) прями́й додаток та інфінітивна клауза без частки *to*. Найвні три каузативних дієслова (*have, let, make*) та декілька перцептивних дієслів, що вживаються в цій моделі. Наприклад, (107) *I have seen her rise from her bed* (Shakespeare, Macbeth, p. 508);

(v) прями́й додаток та *-ed / -en* дієприкметникова клауза. Ця модель використовується після каузативних дієслів *get* та *have*, дієслів перцепції та волевиявлення. Наприклад, (108) *... for when he saw Diogenes so perfectly contented with so little, he said to those that mocked at his condition, were not I Alexander, I would wish to be Diogenes* (Francis Bacon, The Advancement of Learning);

(vi) прями́й додаток та *-ing* дієприкметникова клауза. Ця модель також уживається з дієсловами перцепції, каузативними дієсловами *get* і *have*, а також з *encounter verbs*. Наприклад, (109) *I have seen you gleeking and galling at this gentleman twice or thrice* (Shakespeare, Henry V, p.370).

7. Комплементация двоперехідних (*ditransitive*) дієслів. До дитранзитивних дієслів належать такі: *advise* «радити», *command* «командувати», *instruct* «інструктувати», *teach* «навчати», *ask* «просити», *beg* «благати», *persuade* «переконувати», *pray* «просити», *counsel* «рекомендувати», *order* «наказувати» [259, с. 1215] та ін. Дитранзитивна комплементация потребує дві об'єктні іменні фрази: непрями́й додаток, який зазвичай має живого референта й дистанційно розташований безпосередньо біля дієслова, і прями́й додаток, який розташований лінійно в структурі речення [259, с. 1208], напр.:

(110) *She gave the boy a car.*

У представленому реченні *she* – це суб'єкт, *gave* – присудок, *the boy* – непрями́й додаток, *a car* – прями́й додаток.

Деякі дитранзитивні дієслова мають два аналоги в пасиві: перший (*first passive*) та другий (*second passive*): *The boy was given a car* (перший); *A car was given the boy* (другий).

Приклад (110), у якому непрями́й додаток стає суб'єктом, є більш прийнятним для використання. У прикладі (112) краще використовувати прийменник:

(111) *A car was given to the boy.*

У наступних прикладах продемонстрована комплементация дитранзитивних дієслів нефінітною (конструкція *Accusative and Infinitive*) клаузою:

(112) *I told / advised / persuaded Ann to see a doctor.*

(113) *Ann was told / advised / persuaded to see a doctor* [259].

Під час реалізації такого виду комплементации представлена

конструкція має структуру: дієслово – іменна група – інфінітив. Визначальною рисою цієї структури є те, що іменна група в постпозиції до дієслова є непрямим об'єктом. Як і в реченнях з іншими дієсловами, що представляють непряму мову, суб'єкт належить до мовця, а непрямий об'єкт – до адресата. Ці дієслова дають підстави використовувати тільки перший тип пасивізації.

Двоперехідні дієслова в ранньоновоанглійській мові доповнюються так:

- дієслова, що мають дві об'єктні іменні фрази в постпозиції. Наприклад, (114) *Brother by the mother's side, give me your hand: My father gave me honour, yours gave land* (Shakespeare, King John, p. 546);

- двоперехідні дієслова, що доповнюються NP і прийменниковим об'єктом. Наприклад, (115) *Take you some company, and away to horse: Inform her full of my particular fear; And thereto add such reasons of your own As may compact it more* (Shakespeare, King Lear, 305);

- двоперехідні дієслова (*advise, inform, persuade* та ін.), доповнені NP і *that*-clause. Наприклад, (116) *This act persuades me That this remotion of the duke and her Is practise only* (Shakespeare, King Lear, 293);

- двоперехідні дієслова, що доповнюються прийменниковим додатком і *that*-clause. Наприклад, (117) *And so much duty as my mother show'd To you ... that I may profess Due to the Moor my lord* (Shakespeare, Othello, 187);

- вказівні (*directive*) дієслова (*advise, ask, command, request*), що доповнюються інфінітивною клаузою з часткою *to*. Наприклад, (118) *He said that Proteus your son was meet, And did request me to importune you To let him spend his time no more at home* (Shakespeare, The Two Gentleman of Verona, 255).

Отже, вихідним положенням цього підходу дослідження дієслівної комплементативності є поняття перехідності / неперехідності дієслова. Дієслова поділяють на перехідні, неперехідні та комплексно перехідні. Проте деякі дієслова можуть бути і транзитивними, і нетранзитивними, тобто їх можна назвати слабкотранзитивними. У ранньоновоанглійському періоді явище комплементативності дієслів представлене з неперехідними дієсловами, дієсловами-зв'язками, одноперехідними, комплексно перехідними та двоперехідними дієсловами, а також комплементативність Wh-інфінітивними клаузами та фінітними й нефінітними клаузами.

2. 4. 1. Комплементативність інфінітивною клаузою

Коли йдеться про нефінітну клаузу в постпозиції до дієслова, досить складно розмежовувати одноперехідну, комплексно перехідну та двоперехідну комплементативність. Особливо це стосується моментів, коли іменна група займає позицію між головним дієсловом та дієсловом нефінітної конструкції:

(119) *When I was with him, I have heard him swear* (Shakespeare, The Merchant of Venice, 59).

(120) *Do not laugh at me; For, as I am a man, I think this lady To be my child Cordelia* (Shakespeare, King Lear, p. 389).

(121) *Pleaseth your majesty to drink this potion, Which will abate the fury*

of your fit, And cause some milder spirits govern you (Marlowe, Tamburlaine the Great).

Приклади (119) – (121) здаються ідентичними, однак, незважаючи на те, що вони мають однакову структуру (*verb+noun phrase+to-infinitive*), ми можемо їх класифікувати по-різному:

- приклад (119) демонструє монотранзитивний тип комплементації (*I heard his swear – SVO*);
- приклад (120) демонструє приклад комплексно транзитивної комплементації (*I think this lady my child – SVOC*);
- приклад (121) демонструє приклад дитранзитивної комплементації (*She asked the child a question – SVOO*).

Отже, незважаючи на однакову структуру, ці приклади демонструють різні типи комплементації, а саме: монотранзитивну, комплексно транзитивну та дитранзитивну.

У процесі дослідження ми зробили висновок, що складна комплементація найчастіше спостерігається після комплексно транзитивних дієслів. Ми зафіксували 3350 випадків VOSI-конструкцій, з них 77 % всієї вибірки спостерігаємо після комплексно транзитивних дієслів, 21% – після двоперехідних дієслів та 2% – після одноперехідних. Найчастотніше вживання VOSI-конструкцій зафіксовано після дієслова *let*, а саме 1872 випадки, що становить 56% усієї вибірки.

2.4.2. Інфінітив без частки *to* та з часткою *to* в ранньонovoанглійській мові

Мова (граматика) – це така система, яку не можна адекватно описати чи пояснити як автономну [202]. Мова – це засіб спілкування між людьми, тому мовознавці повинні мати подвійний погляд на лінгвістичні питання: індивідуальний (когнітивний) і соціальний (функціональний). Досліджуючи речення, варто звертати увагу на функцію, яку воно має виконувати, і ту функцію, яку воно виконує. Мова є соціальною, частково ненавмисною та рутинною, базується на соціальних конвенціях, які не є відкритими для інтроспекції [194; 242; 243].

Речення – продукт розумової діяльності, і тому, зазвичай, вони побудовані по-різному. Водночас, цей процес лімітований необхідністю забезпечення інформації адресата для отримання адресатом тієї ж картини, яку мовець має намір донести. Зауважимо, що одну й ту саму ситуацію можна описати по-різному, використовуючи різні «умовні одиниці», які залежать від конструювання [279, с. 428]. Два приклади можуть використовуватися в однакових ситуаціях, але вони демонструють дві різні інтерпретації цієї ситуації [183, с. 129]. Відмінності в конструюванні однієї й тієї ж ситуації можуть призвести до використання різних комплементарних форм. Мовець завжди має вживати ті чи інші конструкції, які мовна система надала йому в розпорядження. Іноді він порушує правила, коли хоче запевнитися, що адресат отримає передбачуване значення. Однак мовець загалом повинен використовувати обмежені структури, щоб виконати численні комунікативні функції, які вони можуть донести. Розглянемо такі приклади:

(122) *Now I intend to continue my book.*

(123) *I intend continuing with my book.*

Єдина відмінність між *intend to infinitive* та *intend -ing* конструкціями полягає в тому, що тільки перша може використовуватися, коли не відбувається реалізації ситуації в комплементарній клаузі. Якщо суб'єкт може контролювати реалізацію, як у прикладах (122) та (123), мовець має змогу використовувати будь-яку з цих конструкцій. При цьому семантична відмінність між двома формами не має значення й адресат відфільтровує всі необґрунтовані конотації [193, с. 90].

Отже, нефінітна система комплементативної англійської мови все ще розвивається в ранньоновоанглійській мові, і ця еволюція відображена в синхронних змінах.

Інфінітив без частки *to* (*bare infinitive*) вживається з певними типами дієслів у ранньоновоанглійській мові. Він зафіксований у конструкціях зусилля та ставлення (*Effort and Applied Attitude*) (124), сприйняття (*Perception*) (125) та в конструкціях причинності (*Causation*) із різними суб'єктами (126–127). Розглянемо приклади, що ілюструють ці типи дієслів:

(124) *The law of friendship bids me to conceal...* (Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*, p. 322).

(125) *I have heard her swear 't* (Shakespeare, *Twelfth Night*, p. 455).

(126) *O, they love least that let men know their love* (Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*, p. 300).

(127) *What need she, when she hath made you write to yourself?* (Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*, p. 243).

Комплементарна форма з нульовим інфінітивом відрізняється від форми інфінітива з часткою *to* тим, що вона вказує на конкретну, а не ймовірну можливість. Інфінітив без частки *to* вживається в одночасних (*Same-time*) конструкціях або перспективних (*Forward-looking*), але ніколи в ретроспективних (*Backward-looking*). Одночасні конструкції обмежуються дієсловами перцепції та позначають одночасні дії. Перспективні конструкції з інфінітивом без частки *to* демонструють ситуації, у яких об'єднуються динамічні сили для забезпечення негайної реалізації комплементарної ситуації. Зазначимо, що поняття «негайності» несумісне з ретроспективними ситуаціями.

Приклад (125) демонструє темпоральну одночасність головного дієслова та комплемента. У прикладі (126) суб'єкт комплементарної клаузи (у конструкціях із різними суб'єктами) не має змоги самостійно здійснювати комплементарну ситуацію. Приклад (124) демонструє *Forward-looking* конструкцію, що потребує негайної реалізації комплементарної клаузи.

Цікавим є той факт, що в усіх випадках подія чи стан зображуються як недиференційоване ціле. У прикладі (125) дієслово *swear* не демонструє безперервної дії, як і в прикладі (124). Отже, нульовий інфінітив використовується для зображення самої події. Він завжди позначає подію загалом [193, с. 141]. Семантичний зміст інфінітива сприймається подібно до дієслівної основи. Інфінітив / основу можна описати як складний позачасовий зв'язок, який вивчають коротко, а не ґрунтовно. Фінітні

дієслівні форми зображують процес, який розглядають послідовно, а нефінітні – у прискореному порядку [236, с. 421]. Нульовий інфінітив не має жодних кількісних характеристик, а також не експлікує видових рис.

Стосовно інфінітива з часткою *to* варто зазначити, що він уживається у *Forward-looking* конструкціях (129), (130), загальних (*General*) конструкціях (128) та конструкціях судження (*Judgement*) (131):

(128) *But, I protest, I love to hear him lie, And I will use him for my minstrelsy.* (Shakespeare, *Love's Labor's Lost*, p. 387).

(129) *I will entreat you ... to tell him that his sword can never win the honor that he loses* (Shakespeare, *All's Well That Ends Well*, p. 590).

(130) *I shall beseech your lordship to remain with me till they meet together* (Shakespeare, *All's Well That Ends Well*, p. 629).

(131) *I think my wife to be honest* (Shakespeare, *Othello*, p. 220).

Forward-looking інфінітивні комплєменти позначають ситуацію, яка розглядається загалом, яка, ймовірно, відбудеться в майбутньому стосовно до головного дієслова, *General to infinitive* комплєменти описують ситуацію загалом, яка, очевидно, відбудеться за певних підстав, тобто ці конструкції конкретно покликаються на випадки реалізації очікуваної ситуації, а *Judgement to infinitive* комплєменти – ситуацію загалом, яка, ймовірно, є правдивою.

Принагідно зауважимо, що інфінітив із часткою *to* включає в себе смисловий компонент цілісності, тобто також позначає ситуацію загалом. Тоді варто визначити, яку роль відіграє частка *to* для інфінітива. Деякі науковці вважають [179, с. 100], що вона не має незалежного значення, що це лише маркер інфінітива. Відома докорінно інша думка від цього твердження, яка вказує на два недоліки попереднього. Перший недолік формальний: ми часто фіксуємо інфінітив без *to*, іноді, *to* вживається перед *-ing* формою. Другий – функціональний: єдиним контекстом, у якому *to* слугує показником інфінітивної форми від формально ідентичної форми теперішнього неозначеного часу, є заголовки газет, де частка *to* змінює твердження на прогнозування [193, с. 95].

Проте можна вважати, що частка *to*, яка вживається з інфінітивом, походить від прийменника *to*, тобто прийменник *to* (або його еквівалент в інших германських мовах) розвинувся в інфінітивний маркер, коли він стоїть поряд з інфінітивом [196, с. 451]. Звертаючи увагу на історично обумовлене походження, припускаємо, що *to* є варіантом прийменника і він ілюструє схему «рух до мети (*path towards goal*)». Тому в *to V* конструкції *to* зберігає своє початкове значення – «рух уперед» і показує, що подія, до якої стосуються дієслова, відбудеться в недалекому майбутньому [161, с. 186]. Також небезпідставно порівнювати інфінітив із прийменниковим *to* з тієї причини, що потенційне значення *to* перед інфінітивом є більш абстрактним, ніж значення просторового прийменника, і може бути представлене так: «можливість руху від точки в часі, позначеної як препозиція до іншої, що позначає кінцеву точку руху, яка представляє постпозицію щодо першої» [193, с. 26].

Схема «рух до мети» включає в себе два важливих елементи: напрям і

відстань. Усі прийменники вживаються для того, щоб розмістити один елемент дійсності відносно іншого. У сполученні з прийменниками локативи позначають напрям. Щодо відстані, то вживання *to* передбачає ймовірність того, що ініціатор не досяг своєї мети й немає гарантії, що досягне. При цьому *to* інфінітив відображає суб'єкт який, так би мовити, рухається до стану вираження, але він ще не досяг своєї мети, хоча рухається вперед [280, с. 511].

Зауважимо, що до XVIII ст. не було чіткого розподілу між інфінітивними комплементами, що вживаються з часткою *to* та без неї. На підтвердження цього розглянемо приклади ранньоновоанглійських пам'яток:

(132) *Thus was poor Harry Dampit made rich by others' laziness, who, though they would not follow their own suits, I made 'em follow me with their purses* (Middleton, A Trick to Catch the Old One).

(133) *God thir Creator, and th' invisible Glory of him that made them to transform Oft to the Image of a Brute, adorn'd With gay Religions full of Pomp and Gol* (Milton, Paradise Lost).

Виникає запитання, чи розподілення цих двох форм після каузативів підлягає дії певних правил.

Деякі представники формалізму [160, с. 12; 171, с. 341; 219, с. 155; 284] вважають використання цих двох форм саме випадковим тому, що розглядають ці інфінітивні форми лише як варіанти однієї структури. Протилежну думку мають представники функціонального підходу [165; 210, с. 22].

Досліджуючи інфінітивні маркери, не варто обмежуватися лише каузативами. Сюди також можна віднести інші дієслова, які позначають зміни, наприклад, *help* [192, с. 23–29], дієслова перцепції [192, с. 29–47], а також *that-clauses* [192, с. 48–56] та вживання (*to-*) *infinitive*, коли він не залежить від головного дієслова, а вживається як суб'єкт [192, с. 126–132]. На нашу думку, відмінність уживання інфінітива з часткою *to* та без неї після каузативів у ранньоновоанглійській мові можна пояснити часовою співвіднесеністю інфінітива та каузатива. Якщо інфінітив із часткою *to* позначає дію, що віддалена в часовому просторі від дії, позначеної каузативом, то інфінітив без частки *to* позначає одночасну дію [192, с. 68], тобто подія, яка спричиняє передусе або відбувається одночасно зі спричиненою подією:

(134) *O, this is that makes your servant droop* (Shakespeare, The Taming of the Shrew, p. 117).

(135) *And every object that might make me fear Misfortune to my ventures, out of doubt Would make me sad* (Shakespeare, The Merchant of Venice, p. 4).

(136) *And cause the stars fix'd in the southern arc, ...travel to our hemisphere, Only to gaze upon Zenocrate.* (Marlowe, Tamburlaine the Great).

У прикладі (136) ми маємо справу з передуючою каузативністю, тобто причина передусе ефекту [192, с. 63]; у прикладах (134), (135) обидві події концептуалізуються як одночасні.

Принагідно зауважимо, що в мові ранньоновоанглійського періоду ми спостерігаємо вживання VOSI-конструкцій із часткою *to* та без неї після

дієслова *make*. Наприклад:

(137) *Make us pay down for our offense by weight* (Shakespeare, Measure for Measure, p. 661).

(138) *My lord your son made me to think of this* (Shakespeare, All's Well That Ends Well, p. 573).

Синтаксичною причиною цього може бути той факт, що *make* (на відміну від *cause*) приймає *small clause*, наприклад, *You make me angry* [247, 125]. Однак, імовірноше, причина полягає в значенні каузативного дієслова, що керує інфінітивом [192, с. 56–57].

(139) *Stand aside: the noise they make will cause Demetrius to awake* (Shakespeare, A Midsummer Night's Dream, p. 591).

Приклад (139) демонструє непряму каузацію. Непряма каузація, на нашу думку, позначає відсутність часової та просторової єдності між каузативом й інфінітивом. Саме тому дієслово *cause* зазвичай уживається з *to* [191, с. 230]. Дієслово *make*, навпаки, належить до того, що каузатор робить, щоб безпосередньо до чогось призвести, тому воно зазвичай виключає вживання *to* [191, с. 194].

Ми вважаємо, що пряма каузація насправді істотно впливає на вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива з дієсловами каузації, але не пояснює всіх фактів.

Найгрунтовнішими з позиції пояснення вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива є підхід, який заперечує той факт [198, с. 7–8], що вододіл не є функціонально вмотивованим [222; 229; 252; 260; 281; 282]. Ми виокремлюємо чотири семантично-прагматичні фактори, що пояснюють вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива:

1) дія, виражена в інфінітивній клаузі, не одночасна з дією головного дієслова (наявність / відсутність часової єдності, де перший уживається з *bare-*, а другий – з *to-infinitive*);

2) дія, виражена інфінітивною клаузою, є непрямою каузацією (*to-infinitive*) або прямою каузацією (*bare infinitive*);

3) інфінітивна клауза виражає дійсність, реальність і бажаність дії (*to-infinitive*) або позначає нереальність (*bare infinitive*);

4) *to-infinitive* вживається при пасивізації інфінітива чи головного каузативного дієслова. В активній формі використовують *bare infinitive*.

Зауважимо, що дослідження інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива не завжди обмежується каузативами, а також включає модальні (*modality*) дієслова (*want, succeed, fail, start, finish* та ін.) та когнітивно-висловлювальні (*cognition-utterance*) дієслова (*know, think, say* та ін.) [204, с. 333].

Розрізняють також передбачувану / непередбачувану та пряму / опосередковану каузацію, при цьому перша зазвичай спостерігається з *bare infinitive*, а друга – з *to-infinitive* [204, с. 336]. Відома думка, що дієслова *make* та *have* переважають над *cause* тому, що вони описують передбачувану каузацію, а *make* переважає над *have* тому, що останнє показує опосередковану каузацію [204, с. 336]. Небезпідставно вважати, що з дієсловами *make* та *have* зв'язок між каузальною подією та спричиненою

подією ближчий, ніж із дієсловом *cause*, однак ці параметри базуються на абстрактних семантичних категоріях [192, с. 57].

Важливими під час розмежування інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива є такі параметри: 1) єдність часу та простору; 2) наявність / відсутність сфери контролю (*sphere of control (SC)*) конструкції; 3) каузативний тип: емоційний, вольовий, спонукальний (*affective, physical<volitional<inductive*; 4) точність каузуючої події [214, с. 9–10].

Отже, до XVIII ст. в англійській мові інфінітивні комплементи вживалися з часткою *to* та без неї без чіткого розмежування цих двох форм. Уживання їх не було фіксованим, оскільки ці інфінітивні форми є лише структурними варіантами. Обидва випадки використання інфінітива мають відношення до єдиної базової функції, пов'язаної з часом. *To-infinitive* співвідносить дію з головним дієсловом як попередню чи наступну. Якщо мова йде про складнопідрядне речення, то подія підрядного речення, виражена *to-infinitive*, є тимчасово видаленою подією з головного речення, а *bare infinitive* виражає збігання. Також пряма каузація істотно впливає на вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива з дієсловами каузації. Важливою під час розмежування інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива є передбачувана / непередбачувана та пряма / опосередкована каузація. Такі параметри, як єдність часу та простору, наявність / відсутність сфери контролю конструкції, точність каузуючої події також відіграють суттєву роль у розмежуванні інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива з каузативами.

2.4.3. Структура конструкції *Accusative and Infinitive* в ранньоніовоанглійській мові

Конструкція *Accusative and Infinitive* дискусійна за своєю природою. З позиції класичної граматики проблематичним є розмежування речень, кожне з яких має акузативну дієслівну групу (*Acc DP*) за якою слідує інфінітивна дієслівна група (*Inf VP*) [195, с. 79]. Наприклад,

(140) a. *But I expect a farther comfort lady* (Middleton, *The Puritan or the Widow of Walting Street*).

b. *I know he's in the right, – yet thou'st a Tongue That wou'd persuade him to deny his Faith* (Behn, *The Rover; or the Banish'd Cavaliers*).

(141) a. *But they that were appointed to examine them did not believe them to be any other than bedlams and mad, or else such as came to put all things into a confusion in the fair* (Bunyan, *The Pilgrim's Progress*).

b. *Christian then, and his companion, asked the men to go along with them; so they told them they would* (Bunyan, *The Pilgrim's Progress*).

(142) a. *and as if kings could not obtain a greater honour than to be God's playfellows in that game; considering the great commandment of wits and means ... to be hidden from them* (Bacon, *The Advancement of learning*).

b. *Yes, you may even force me to the Altar, But not the holy Man that offers there Shall force me to be thine* (Behn, *The Rover; or the Banish'd Cavaliers*).

Незважаючи на поверхневу схожість, приклади а) відрізняються від прикладів б). Речення а) представляють акузативні конструкції з інфінітивом (*Acc+Inf constructions*), і вони відрізняються від інших прикладів зі

структурою *Acc DPs* з наступною інфінітивною *VPs*. Історично підтверджено, що *force / persuade* тип структури завжди був досить поширеним, тим часом як *Acc+Inf construction* укоренилася як частовживана в ранньоновоанглійський період. Найтиповішими показниками *Acc+Inf* є деякі дієслова пропозиції, зокрема *believe, expect, consider, find, prove, judge* та ін.

Перед тим як розглянути, у чому полягає складність *Accusative and Infinitive* конструкції, яка здебільшого залежить від лексичних властивостей дієслів, що дають підстави вживати, варто звернути увагу на те, що дає змогу виокремити *Acc+Inf construction* від поверхнево схожих випадків складноперехідної предикації (*complex transitive predications*), де *Acc / Dat* об'єкт має інфінітив у постпозиції. У кожній парі, наведеній вище, кожне друге речення містить *control verb*, кожне перше – *raising verb*.

У всіх прикладах, наведених вище, акузативна *DP* інтерпретується як суб'єкт інфінівної *VP*. Саме тому пояснення, що *Acc+Inf construction* є конструкцією, де акузатив функціонує як суб'єкт інфінітива, достатнє для розмежування дієслів рейзингових (*raising verbs*) та контролюючих (*control verbs*).

Основною відмінністю між *raising* і *control* дієсловами є те, що з дієсловами контролю акузатив семантично споріднений із головним дієсловом і є його аргументом, а з *raising* дієсловами акузатив не стосується головного дієслова. Іншими словами, головне дієслово обирає (*s-selects*) та маркує тета-роллю (*θ-marks*) інфінітивну клаузу, а не *Acc DP*. З дієсловами підняття акузатив обирається тільки інфінітивом і в жодному разі не залежить від головного дієслова за своєю інтерпретацією. Насправді акузативний конститuent не потребує розміщення в селекційному ряді головного дієслова. На противагу з дієсловами контролю об'єктна *DP* повинна бути в селекційному ряді дієслова.

Тож якщо говорити про *s-selection* та *θ-marking*, перехідні дієслова контролю відрізняються від дієслів підняття завдяки їхній тета-структурі. Контролюючі дієслова є триактантними предикатами (a-b), рейзингові дієслова є бінарними предикатами. Ця відмінність очевидна, коли інфінітивні конструкції перефразовуються за допомогою фінітних комплементів: *force [Agent, Patient [Affected Agent] Proposition]*. Наприклад:

(143) a. *You persuade me rather to be slave and sumpter to this detested groom* (Shakespeare, King Lear, p. 297).

b. *You persuade me that I should be slave and sumpter to this detested groom.*

(144) a. *But I expect a farther comfort lady* (Middleton, The Puritan or the Widow of Walting Street).

b. *I expect that a father would comfort lady.*

Отже, наявна чітка семантична відмінність, що розмежовує *Acc* з інфінітивною структурою дієслів контролю в постпозиції, де іменна група в акузативі селекціонується та маркується тета-роллю контролюючим дієсловом і є суб'єктом інфінітива, та *Acc+Inf* дієслів підняття, де *Acc* є лише суб'єктом інфінітива, від якого він отримує його тета-роль і не має ніякого

семантичного зв'язку з дієсловом підняття.

В *Acc+Inf* конструкції головне дієслово відіграє формальну роль і надає відмінок інфінітивному суб'єкту, що підтверджується кількома фактами. По-перше, конструкція можлива тільки з перехідними дієсловами, адже тільки перехідні дієслова мають здатність маркувати акузативом.

Коли головне дієслово пасивне, уживання акузатива неможливе, натомість інфінітивний суб'єкт головного речення вживається в називному відмінку. Отже, у *Nom+Inf* конструкції повинні використовуватися пасивні дієслова підняття (*passive-raising verbs*).

Варто зазначити, що, якщо акузатив уживається в нижчій клаузі, пасивізація головного дієслова не впливає на акузатив. Пор.:

(145) a. *But I expect a farther comfort lady* (Middleton, *The Puritan or the Widow of Walting Street*).

b. *A father is expected [t to comfort lady]*.

Якщо з'являється якийсь конститuent між головним дієсловом та акузативом, то ми отримуємо неграматичне речення. Отже, джерелом акузативного відмінка суб'єкта вставної клаузи є головне дієслово. Напр.:

(146) a. *But I expect for a farther comfort lady*.

b. *It was expected for father to comfort lady*.

Щодо властивостей інфінітива в комплементах підняття, то *Acc+Inf* комплементи інтерпретуються як пропозиції (*propositions*), а більшість дієслів підняття (*believe, know* та ін.) відомі як слабкі предикати наміру (*weak intentional predicates*). Якщо перефразувати таку конструкцію, ми отримуємо речення в індикативі:

(147) a. *I know our greatest friends attend us* (Shakespeare, *Coriolanus*, p. 714).

b. *I know that our greatest friends attend us*.

Крім того, рейзинговий інфінітив може мати часову форму, яка орієнтується на головне речення [208], хоча й може встановлювати свою часову форму, якщо прислівники відрізняються від тих, що в головному реченні. Загалом інфінітив не має анафоричних рис узгодження. Винятком є комплементи каузативних дієслів, які заперечують перефразування у фінитне речення, та комплементи дієслів перцепції, які не мають часових форм і парафраз у фінитне речення, рідко є еквівалентним інфінітивній конструкції. Розглянемо наступний приклад:

(148) a. *I saw him run after a gilded butterfly ...* (Shakespeare, *Coriolanus*, p. 714).

b. *I saw that he ran after a gilded butterfly*.

Ці речення демонструють різне значення, адже можна побачити, що він побіг за метеликом, навіть якщо не спостерігався сам процес.

Зауважимо, що рейзингові дієслова заперечують вживання *PRO-TO* конструкції:

(149) a. **I believe [PRO to be clever]*.

b. *I believe that I am clever*.

c. *I believe myself to be clever*.

Зазначена парадигма показує, що не інфінітив в *Acc+Inf* конструкції

дозволяє використання *PRO*, а анафоричні риси узгодження з флексією *to*, тобто флексії в рейзингових структурах не вистачає узгодженості. Це підтверджується різними еліптичними прикладами.

(150) a. *Ann was not sure she could stay, but she tried PRO* [*to e*].

b. **Ann believes Tom to know English but Bob believed Steve* [*to e*].

Відсутність анафоричних узгоджувальних рис, а не часової форми – характерна властивість рейзингових інфінітивів. Оскільки *PRO* не можна використати, лексичний суб'єкт рейзингового інфінітива контролює відмінок у головному реченні.

Варто зазначити, що декілька груп дієслів уживаються з комплементами підняття та контролю, які поділяють їх часові та частково модальні властивості. До них належать дієслова дозволу та команди.

(151) *She ordered her supper to be prepared at once* (*Acc+Inf, Raising*).

She ordered the servant [*PRO to prepare supper at once*] (*control*).

Існування таких дублетів показує, що розподіл між *raising* і *control* не можна пояснити різними часовими властивостями, а він полягає в наявності / відсутності анафоричної риси узгодження, що спричиняє різну поведінку суб'єкта інфінітивної клаузи.

Отже, основною відмінністю між *raising* і *control* дієсловами є те, що з дієсловами контролю акумулятив семантично споріднений із головним дієсловом і є його аргументом, а з *raising* дієсловами акумулятив не стосується до головного дієслова, тобто головне дієслово обирає та маркує тета-роллю інфінітивну клаузу, а не *Acc DP*. З дієсловами підняття акумулятив обирається тільки інфінітивом, і зовсім не залежить від головного дієслова за своєю інтерпретацією.

2.4.4. Синтаксичний зв'язок між компонентами VOSI-конструкції

Відомо два підходи аналізу речення як вищої одиниці синтаксичного рівня: 1) комунікативно-функціональний, який розглядає речення як цілісну комунікативну одиницю, комунікативне призначення та взаємозв'язок цього речення з іншими одиницями того ж порядку; 2) структурний, який трактує речення як конструктивну одиницю, коли увага дослідника фокусується всередину речення, на його структуру, складові елементи та характер зв'язку між ними [111, с. 9].

У генеративній граматиці розглядають зв'язок між головними елементами інфінітивного речення за допомогою принципів, які зумовлюють співвідношення іменної групи (*NP*) головного речення та суб'єкта інфінітивного комплемента. Зауважимо, що інфінітивний комплемент може мати прихований або логічний суб'єкт, відсутній у поверхневій структурі речення. За трансформаційним принципом «відновлюваного видалення» (*of recoverable deletion*) інфінітивному комплементу притаманний суб'єкт на рівні глибинної структури, який видаляється за умови реалізації ідентичної іменної групи головного речення на поверхневому рівні [262, с. 145].

Генеративісти виокремлюють два типи аргументів: зовнішні (*external*), до яких належить підмет речення, та внутрішні (*internal*) – інші члени речення. Головне дієслово накладає синтаксичні обмеження на внутрішні члени, зокрема, навантажує семантичною роллю та певним структурним

відмінком, що є одним із вирішальних факторів у визначенні субкатегоризаційних особливостей цього дієслова [227, с. 172]. За принципами генеративного синтаксису інфінітив виступає головним дієсловом у межах підрядного речення, тому вказані ознаки стосуються предикатів як головного, так і підрядного інфінітивного речень [136, с. 31].

Згідно з теорією семантичних ролей, аргументам надаються семантичні ролі на рівні репрезентації речення, причому кожному аргументу головне дієслово відкриває лише одну семантичну позицію [240, с. 131]. Зауважимо, що семантичний критерій не передбачає призначення семантичної ролі не-аргументу [240, с. 130], тобто інфінітивному ад'юнкту.

У традиційних граматиках англійської мови, окрім стандартних членів речення (підмет, присудок, додаток та ін.), виокремлюють ще особливі конструкції. Однією з таких є VOSI-конструкція, яка складається з додатка (вираженого іменником у загальному відмінку чи займенника в об'єктному відмінку) у поєднанні з інфінітивом:

(152) *The chain unfinished made me stay thus long* (Shakespeare, *The Comedy of Errors*, p. 41).

(153)... *how you were brought into the orchard and saw me court Margaret in Hero's garment* (Shakespeare, *Much Ado About Nothing*, p. 302).

(154) *I heard the owl scream and the crickets cry* (Shakespeare, *Macbeth*, p. 441).

У прикладах (152) і (153) додаток виражений займенником в об'єктному відмінку *me* в поєднанні з інфінітивом *stay*, а в прикладі (154) – іменниками в загальному відмінку *the owl* та *the crickets* у поєднанні з інфінітивами *scream* і *cry*.

У традиційних граматиках такі конструкції розглядають як складний додаток (*Complex Object*). Однак варто зазначити, що поєднання *me – stay*, *himself – talk*, *me – court* не можна вважати однією нерозкладною одиницею. Подібне синтаксичне поєднання, у якому кожен елемент є лексично повноцінним, вільно може відобразити будь-який мовець. Ми вважаємо доцільним розглянути зв'язок між компонентами цього комплексу. На думку датського вченого О. Єсперсена, відношення між компонентами цього комплексу можна назвати загальним поняттям *nexus*, розуміючи під цим відношення між підметом і присудком. Принагідно зауважимо, що цей термін поєднує різні сполучення від *me – stay* до сполучення *his arrival*. Саме тому, на думку О. І. Смирницького, цей термін не є вдалим поясненням зв'язку в межах цього комплексу [133, с. 253].

За О. Єсперсеном, *me* функціонує як не зовсім повноцінний підмет інфінітива, який, зі свого боку, виступає не як звичайний присудок. Проте підмет є головним незалежним членом речення, на який орієнтуються інші члени речення. *Me* – це залежний підрядний член речення, і форма *Me* (особовий займенник в об'єктному відмінку) демонструє, що ця словоформа залежить від дієслова (*saw*). Така залежність притаманна другорядним членам речення.

Звідси постає запитання: чи може інфінітив у комплексі *me – stay* розглядатися як присудок. Присудок пов'язаний із вираженням предикації, тому зв'язок підмета й присудка має предикативний характер. Зауважимо,

що в сполученні *me – stay* вираження предикації немає, ми не спостерігаємо ствердження чи апеляції. Неособова форма дієслова *stay* не виражає сама по собі ні часу, ні модальності, не відносить висловлення до дійсності, і тільки від того, у якому часі вживається присудок, буде залежати осмислення (віднесення його до певного моменту часу) *stay*:

(155) а. *The chain unfinished made me stay thus long*;

б. *The chain unfinished will make me stay thus long*.

У своїх міркуваннях щодо сполучення *me stay* О. Єсперсен, очевидно, виходить із того, що *him* позначає діючу особу, а *stay* – дію. Саме тому він і наводить аналогію між відношенням підмета й присудка. Насправді тут ми маємо позначення діючої особи й дії, але не це є основним у процесі характеристики відношення підмета й присудка. Загалом відношення між підметом і присудком можуть лежати поза планом відношень діючої особи та дії. Однак, це суперечить визначенню підмета як слова, від якого залежить присудок. Тут ми маємо справу з реальним значенням підмета, а не граматичним. Наразі підмет ми вже розуміємо не як слово, а предмет, який діє чи визначається. Якщо підмет функціонує виконувачем дії, то в реченні *This work is done by my father* потрібно вважати підметом *by my father*. Насправді, граматичним підметом у цьому реченні є *this work*, а *by my father* з граматичної точки зору є додатком, хоча й позначає діючу особу. Отже, відношення між виконувачем дії та самої дії необов'язкові для підмета й присудка [133, с. 255].

З іншого боку, наявні такі словосполучення, у яких виражається відношення виконувача дії та власне самої дії, однак їх компоненти не мають нічого спільного з підметом і присудком. Варто зазначити, що в традиційних граматиках змішуються різні типи відношень: з одного боку – між підметом і присудком, з іншого – між джерелом дії – виконувачем дії – і дією – процесом. Це відбувається не випадково. Історично за своїм походженням підмет був пов'язаний з уявленням про виконувача дії. Однак граматичний підмет може збігатися з позначенням діючої особи лише частково. Те саме можна сказати про відношення між присудком і позначенням процесу [133, с. 256].

Отже, відношення між членами синтаксичного поєднання на зразок *me stay* за змістом нагадують відношення між підметом і присудком, і при цьому *me stay* порівнюється з *I stays, I am staying* і т. п. Однак у сполученні *me stay* компоненти значно тісніше пов'язані один з одним. Цей зв'язок дуже відрізняється від повноцінного предикативного зв'язку між підметом і присудком. Він більш тісний і виступає як комплементарний зв'язок, тобто такий, який характерний для другорядних членів речення.

2.5. Конструкція *Accusative and Infinitive* у функції ад'юнкта мети (*purposive infinitive*) / інфінітивного компонента (*infinitival complement*)

Відомо, що певні предикативні компоненти складаються з іменної групи з наступною інфінітивною дієслівною групою, іменну групу якої розглядають як суб'єкт. Ці конструкції зазвичай називають *Accusative and*

Infinitive тому, що займенник чи іменник, який виступає *NP*, має знахідний відмінок. Наприклад:

(156) *He wants ... eternity and a heaven to throne in* (Shakespeare, *Coriolanus*, p. 631).

Насправді приклад (156), незважаючи на його поверхневу схожість, відрізняється від прикладу (157), де суб'єкт інфінітива незрозумілий:

(158) *He brought it to throne eternity and a heaven in*.

Інфінітив у прикладі (157) є клаузою мети (*purpose clause*), на що вказують іменники *eternity* та *a heaven*, *it* не може бути суб'єктом цього інфінітива. Важливо розмежовувати *purposive infinitive* від *infinitival complement*.

У прикладі (157) *Accusative and Infinitive* комплемент *eternity and a heaven to throne in* варто аналізувати як одну клаузу. На підтвердження цього ми можемо продемонструвати факт застосування трансформацій, що визначають ці клаузи:

а) *He wants ... eternity and a heaven to be throned in*.

б) *He wants ... there eternity and a heaven to be throned in*.

в) *He wants ... eternity and a heaven to turn out be throned in*.

Наведені приклади демонструють трансформації пасивізації (*Passive*), уживання *There* (*There Insertion*) та переміщення суб'єкта (*Subject Shifting*).

Цікавим є факт синонімічності під час застосування трансформації *Subject Shift* після дієслів *want* і *believe*. Трансформація в) є синонімічною до трансформацій г) та д):

г) *He wants it to turn out that eternity and a heaven are throned in*.

д) *He believes it to turn out that eternity and a heaven are throned in*.

Контрастною є *NP*, що вживається після дієслова *challenge*. Клас дієслів типу *challenge* включає *force*, *persuade*, *convince*, *defy*, *oblige*, *forbid*, *enjoin*, *command* та багато інших, що мають відтінок обов'язку «*compulsive*». *NP* після дієслова *challenge* більш обмежена:

а. * *He challenged it to turn out that eternity and a heaven are throned in*.

б. * *He challenged there eternity and a heaven to be throned in*.

Варто відзначити синонімічність активних і пасивних речень із дієсловом *challenge*:

(158) а. *I challenged my brother to examine them*.

б. *I challenged them to be examined by my brother*.

Щоб пояснити відмінність між *challenge*, з одного боку, та *want* і *believe* з іншого, ми вважаємо слушною думку, що ці два типи дієслів належать до різних конфігурацій глибинної структури, і тільки *challenge* має прямий додаток у глибинній структурі. Наприклад:

(159) *I challenged him to be better*.

Challenge-like constructions є конструкціями з подвійним об'єктом «*the double-object construction*», де іменна група *him* та *to be better* – паралельні об'єкти головного дієслова.

Отже, важливо розмежовувати конструкцію *Accusative and Infinitive* у функції ад'юнкта мети та інфінітивного комплемента. Після дієслів *want* та *believe* комплемент варто аналізувати як одну клаузу, якщо можливе

застосування трансформацій пасивізації, уживання *There* та переміщення суб'єкта. Відмінність між *challenge* та дуже схожими *want* і *believe* дієсловами легко можна пояснити за допомогою аналізу подвійного об'єкта (*double-object analysis*), на відміну від відмінності між самими дієсловами *want* і *believe*.

2.6. VOSI-конструкції з дієсловами *want* і *believe* в ранньоновоанглійській мові

Актуальність розвідки зумовлює необхідність всебічного аналізу відмінностей між реченнєвими компонентами дієслів *want* і *believe* з VOSI-конструкціями.

Відомо, що дієслова на зразок *want* і *believe* як обов'язкові / факультативні дієслова, зазнають трансформації «заміни займенника» (*pronoun replacement transformation*) [268]. У лінгвістичній літературі відсутній уніфікований термін на позначення цих дієслів. *Want* клас часто називають *emotive verbs* [230], *subject Equi verbs* [256], *subject control verbs* [176, с. 440]. *Believe* клас називають *subject-to-object raising verbs* [230] чи *Exceptional Case Marking (ECM) verbs* [177]. Дієслова на зразок *believe* демонструють чергування фінітного клаузального компонента та *NP+to-infinitival* клаузального компонента (*accusative and infinitive*), а також семантичну характеристику, тобто те, що їхні (активні) суб'єкти говорять, думають, відчують чи показують.

Загалом відомо понад сто дієслів, що належать одночасно до *want* і *believe* класів: *accept, acknowledge, adjudge, admit, affirm, announce,, appreciate, argue, assert, assume, assure, attest, believe, calculate, certify, claim, compute, concede, conceive, conclude, confess, confirm, consider, contend, credit, decide, declare, decree, deduce, deem, demonstrate, deny, determine, discern, disclose, discover, doubt, dream, emphasize, establish, estimate, expect, explain, expose, fancy, fear, feel, figure, find, gather, grant, guarantee, guess, hazard, hold, hope, hypothesize, imagine, imply, indicate, infer, judge, know, make out, notice, observe, posit, postulate, predict, presume, presuppose, proclaim, profess, project, pronounce, prove, purport, realize, reckon, recognize, recollect, remember, report, represent, repute, reveal, rule, rumour, see, sense, show, specify, state, stipulate, suggest, suppose, suspect, swear, take, think, trust, understand, verify, wager, warrant, witness* [189].

Відомі, звичайно, інші дієслова, які вживаються в *that-clause* та в *NP+infinitive* (*advise, ask, beg, command, direct, instruct, order* та ін.), однак вони потребують іншої семантичної характеристики. Коли дієслова, що вживаються в *that-clause*, замінюють фінітні компоненти на інфінітивні, суб'єкт головного дієслова спонукає (активний) суб'єкт компонента до дій [189].

Емотивні дієслова (*emotive verbs*) включають дієслова, що виражають бажання: *want, wish* і фактично емотивні (*factive-emotives*): *like, love, hate, fear*. Епістемічні (*epistemic / proposition-oriented verbs*) включають дієслова: *believe, consider, regard, prove* та *demonstrate*. Хоча обидва типи містять

нексальний комплемент (*nexal complement*), комплемент дієслова на зразок *want* (*want-type verbs*) інтерпретується як стан речей (*State of Affairs*), а комплемент дієслова на зразок *believe* (*believe-type verbs*) – як пропозиція (*Proposition*). Критерієм розмежування VOSI-конструкції з дієсловами *want* і *believe* є особливість уживання іменної групи + *infinitival VP* (у постпозиції до дієслова) як конститuenta, що узгоджується [175; 226]. З іншого боку, цей критерій спростовує Дж. Бреснан та інші синтаксисти негенеративного напряму [168, с. 392].

Більшість розбіжностей VOSI-конструкцій із дієсловами *want* і *believe* є результатом трактування комплементу як пропозиції висловлення (*believe-type verbs*) або стану речей (*want-type verbs*).

На рівні синтаксичного оточення, а саме особливостей малих клауз, дієслова *want* і *believe* демонструють такі розбіжності:

1. *Want class* поводиться однаково з будь-якими *nexal complements*, на відміну від *believe class*, який демонструє чітку відмінність між уживанням інфінітивних конструкцій і клауз. Виникає необхідність додаткового термінологічного позначення для розмежування цих комплементів: '*believe class*' '*believe-type*', що належить до *propositional* чи *epistemic verbs*, які вживаються з інфінітивними комплементами, та '*consider class*' '*consider-type*', які вживаються з *small clause complements*.

Загалом *believe class* і *consider class* можна віднести до епістемних дієслів, але є декілька дієслів (наприклад, *regard*) у *consider class*, які не належать до *believe class*, і кілька в *believe class* (наприклад, *believe*), які не належать до *consider class*. Семантична інтерпретація *consider* збігається з *believe*, і будь-яка відмінність залежить від відмінності в процесі с-селекції (*c-selection*). Оскільки *want-type verbs* поводяться однаково незалежно від комплементів, їх можна загалом віднести до *want-type verbs* чи *emotive verbs*.

2. Контраст між *want* і *believe* класами простежується на рівні малої клаузи, наприклад, іменна група, що розташована за *consider-type* дієсловом, може бути переміщена до позиції суб'єкта під впливом пасивізації, чого не відбувається з прийменниковою групою, що розташована у постпозиції до *want-type* дієслова. Суб'єкт інфінітивної клаузи відсутній у комплементу дієслова на зразок *want*, на відміну від зворотності, що можлива в цій позиції [255].

3. Ще один контраст полягає в застосуванні правила пересуву *SC*. Зауважимо, що деякі *small clauses* не здатні отримувати відмінок, тобто суб'єкт переміщеної малої клаузи не стоїть у маркованій відмінком (*Case-marked*) позиції [273; 274, с. 290]. Хоча, відома думка, що *want-type small clauses* перебувають у маркованій відмінком позиції [254].

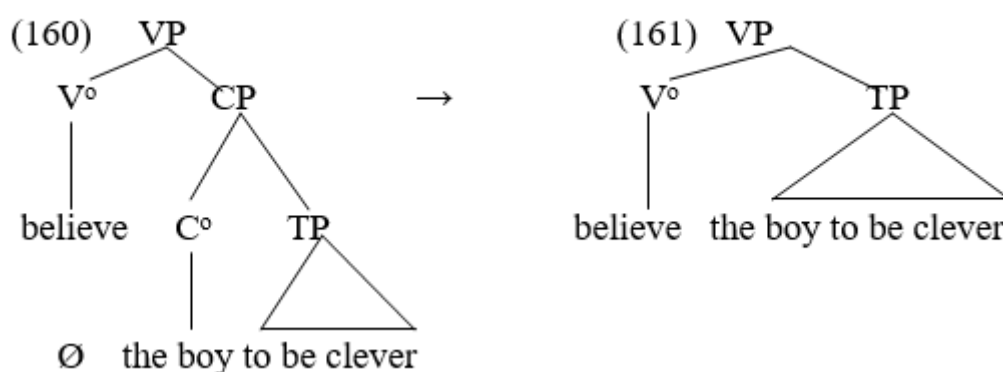
4. Наступна відмінність у розмежуванні дієслів *want-type* та *consider-type* з VOSI-конструкцій полягає у вживанні конструкцій радикального руху (*tough-movement construction*), що називається конструкцією нульового оператора (*NULL OPERATOR constructions*).

У конструкціях радикального руху, нульовий оператор покидає позицію пропуску (« ») і переходить до позиції головного специфікатора («*Op*») [177]. Слід нульового оператора може зайняти тільки позицію

об'єкта, а не суб'єкта. Однак *want-type verb* не може приймати слід нульового оператора, незалежно чи *nexus* є інфінітивом, чи *small clause*.

У *want* класі комплементаризер захищає вставний суб'єкт від впливу. Дієслово на зразок *believe*, що керується через *IP* межу, призначає відмінок вставному суб'єкту (*Exceptional Case-Marking*), попереджає появу *PRO*, дозволяючи пасивізацію та зворотність [177].

Щоб дозволити появу *PRO*, необхідний другий, некеруючий нульовий комплементаризер. Ускладненням цього підходу є припущення, що не можна обрати *TP*, тому *believe class verbs* обирають *CP*, яка під впливом операції *S' deletion* стає *TP*. *S' deletion* усуває прошарок у структурі, і *SpecIP* керується дієсловом, а *for deletion* є більш поверхневим і залишає пустий *CP* прошарок за собою. Схематично *S' deletion* можна позначити так:

У прикладі (160) *CP* комплемент дієслова *believe* очолюється нульовим комплементаризером (*null complementizer*), який видаляється. Цей комплементаризер з'являється лише в *ECM* конструкціях до застосування операції озвучення. У прикладі (161) видаляється не тільки комплементаризер, але також і проекція комплементаризера. При цьому дієслово *believe* керує суб'єктом вставної клаузи та призначає вставній *TP* відмінок.

Дослідник Т. Штовель [273] сконцентровує увагу на розмежуванні *consider / believe* (тобто *small clause / infinitival contrasts*) та повністю ігнорує *want* клас. Він говорить про *scopal* факти та *null operator* факти, пояснюючи це тим, що вони є результатом одного феномена, який він називає реструктурування (*restructuring*), що означає, що предикат малої клаузи піднімається до позиції головного дієслова, щоб об'єднатися з ним за допомогою *head movement* на *LF* [265, с. 294]. Таке реструктурування демонструє у Н. Хомський, який аналізує дієслова на зразок *consider* як *complex transitive verbs* [177, с. 311].

Деякі науковці [255; 256] зазначають, що іменна група, розташована в позиції компонента дієслова на зразок *consider* чи *believe*, є його прямим додатком у *S*-структурі, що перейшов від глибинної позиції суб'єкта. В іншій праці [168, с. 407] поствербальна іменна фраза є прямим об'єктом на всіх синтаксичних рівнях.

Наявність багатьох відмінностей між цими двома класами дієслів

полягає в тому, що емотивні дієслова приймають один нексальний комплемент, а епістемічні дієслова приймають два комплементи: іменну групу прямого додатка та предикат [255].

Необхідно підкреслити, що К. Поллард та І. Сег не розмежовують два типи конструкцій і трактують інфінітивні конструкції та *small clause* конструкції однаково [254]. Недоліком їхнього підходу є те, що вони не дають пояснення тих випадків, коли інфінітивні та комплементи малих клауз різні, наприклад, конструкції з нульовим оператором (*null operator constructions*). Позиція аргумента, що розташований у постпозиції до дієслова *consider* (з *small clause complement*), може приймати слід нульового оператора (*John is tough to consider intelligent*), а позиція аргумента, що знаходиться у постпозиції до дієслова *believe* (чи *consider*, з інфінітивними комплементами) не може (**John is tough to believe to be intelligent*). В обох випадках є позиція прямого додатка, єдина відмінність полягає в другому комплементі дієслова *believe* чи *consider*.

Дієслова *want* і *believe* в ранньоновоанглійській мові хоча й приймають акузативні комплементи, але демонструють парадигматичні синтаксичні відмінності [268, с. 153].

По-перше, дієслова на зразок *believe* (*believe-type verbs*) не вживаються з комплементаризатором *for*, на відміну від дієслів на кшталт *want* (*want-type verbs*):

(162) a. *As true as I believe you think them false* (Shakespeare, King John, p. 561).

b. **What I believe (in) for you to think them false.*

c. **I believe strongly for you to think them false.*

(163) a. *It's past the size of dreaming: nature wants stuff to vie strange forms with fancy* (Shakespeare, Antony and Cleopatra, p. 407).

b. *What nature wants is for stuff to vie strange forms with fancy.*

c. *Nature wants very much for stuff to vie strange forms with fancy.*

По-друге, суб'єкт інфінітива може вживатися в пасивній формі, якщо говорити про дієслова на зразок *believe*, а не *want-type verbs*:

(164) *They are believed to be false.*

(165) **They are wanted to be false.*

Зауважимо, що *want-type verbs* дають підстави для пасивізації простих прямих додатків, але пасивізація суб'єкта інфінітива спричинить плутанину з безсуб'єктними інфінітивом (*They want to be clever*), і саме тому її варто уникати.

Якщо говорити про персув суб'єкта, матимемо справу з двозначністю. Дієслова *love* та *hate* найбільш стійкі до переміщення суб'єкта, і це може бути пов'язане з тим фактом, що вони часто зберігають *for* (*I ('d) love (it) for ...*, *I ('d) hate (it) for ...*).

Третя відмінність між *believe-type verbs* і *want-type verbs* полягає в тому, що *want-type verbs* передбачають *Equi-NP Deletion*:

(166) *It's past the size of dreaming: nature wants to vie strange forms with fancy.*

(167) **As true as I believe think them false.*

Ця відмінність тісно пов'язана з першою, оскільки будь-яка

конструкція, що має *for*-комплемента, дає підстави для використання *Equi-NP Deletion*.

Четвертою відмінністю є те, що *believe-type verbs* дають підстави для вживання зворотного суб'єкта інфінітива, на відміну від *want-type verbs*. Тобто якщо ми вставимо *itself* у приклад (165) між головним дієсловом та інфінітивом, приклад буде аграматичний: * *It's past the size of dreaming: nature wants itself to vie strange forms with fancy*. Якщо ж вставити *myself* у приклад (167), ми отримуємо повністю граматичне речення: *As true as I believe myself think them false*. Основні відмінності дієслів *want* і *believe* продемонстровані у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Синтаксичні відмінності дієслів *want* і *believe*

	<i>want-type verbs</i>	<i>believe-type verbs</i>
1) приймає <i>for</i> -комплемента	+	-
2) передбачає використання пасивного суб'єкта інфінітива	-	+
3) дає підстави для використання <i>Equi</i>	+	-
4) передбачає використання зворотного суб'єкта інфінітива	-	+

Важливим є пояснення причини розмежування *want-type* і *believe-type* дієслів і причин неможливості їх взаємозаміни.

Якщо говорити про якесь інше дієслово, наприклад, дієслово *expect* як парадигматичне, нічого неграматичного не було б, оскільки *expect* має властивості дієслів *want*, *challenge* та *believe*. У прикладі (203) дієслово *expect* поводить як *want*, тобто можливе використання *for* комплемента та *Equi*:

- (168) a. *I don't expect at all for you to believe me.*
 b. *I don't expect to be believed.*

У прикладі (167) дієслово *expect* поводить як *challenge*, тобто як дієслово, що потребує подвійного додатка:

- (169) a. *I will expect you to read this book.*
 b. *You will be expected to read this book.*

У прикладі (169), *expect* має каузативне значення і, як і дієслово *challenge*, потребує об'єкта, що позначає істоту. Отже, дієслово *expect* може мати подвійний суб'єкт (*challenge-type*) чи *for* комплемента (*want-type*). Окрім цих двох можливостей, дієслово *expect* у певних контекстах поводить як дієслово *believe*. При цьому значення дієслова *expect* відрізняється, воно не таке примусове, як предикативне, наприклад, *I expect your friend to be quite cleverl*. Як із дієсловом *believe*, тут можливе вживання в пасивному стані:

Your friend is expected to be quite clever.

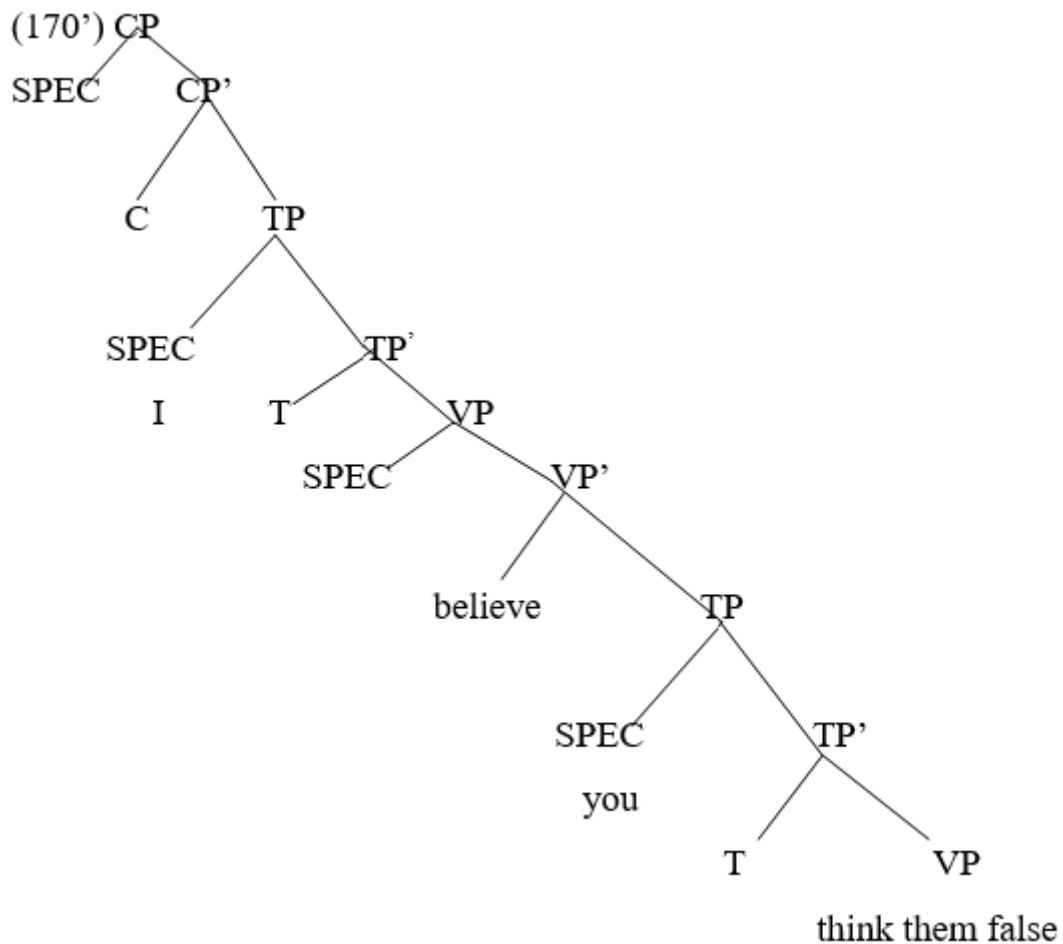
Очевидно, слушною є думка, що саме *for-to* комплементаризатор лежить в основі розмежування інфінітивних комплементів із дієсловами *believe* та *want* [268, с. 53–69]. Відмінність між *believe* та *want* дієсловами пояснюємо застосуванням спеціальних правил, наведених у таблиці 2. Деякі з них є обов'язковими для *believe-type* дієслів, але необов'язковими, чи навіть непридатними для *want-type* дієслів. Ця відмінність, зі свого боку, спричиняє різне застосування трансформацій, наприклад, таких, як заміна займенника (*Pronoun Replacement*).

Однак цей підхід має кілька недоліків. По-перше, немає семантичних чи синтаксичних доказів, що *for* комплемент лежить в основі вживання *the accusative and infinitive* дієслів на зразок *believe*. По-друге, операція *Pro Replacement* порушує обмеження фіксованого суб'єкта (*Fixed Subject Constrain*), пересуваючи іменну групу через *COMP*. Зміна порядку видалення комплементаризатора *for* перед застосуванням операції *Pro Replacement* не вирішить цієї проблеми, бо *it* – у позиції між дієсловом і *for*, а в такому разі комплементаризатор зазвичай зберігається. По-третє, цей підхід досить довільний, адже *want* може поводитися як *believe* та навпаки, чи *want-* і *believe-type* дієслова могли бути розподілені випадково.

Хоча трактування відмінностей змінене, однак, необхідність розмежовувати *want-* і *believe-type* дієслова все ще потребує порушення *Fixed Subject Constrain*. Комплементаризатор *that* під впливом певних правил змінюється на *for-to*, а потім для дієслів на зразок *believe* (не для *want*) необхідна заміна займенника *It* (*It Substitution*). Цей підхід свідчить, що феномен є неправильним, співвідношення *want-* і *believe-type* дієслів описується, але не пояснюється.

Важливим кроком уперед був підхід, який заперечує думку про походження інфінітивних комплементів від *for* комплементів, і заявляє, що *for* не вживається на жодному етапі походження *accusative and infinitive* комплементів дієслів на зразок *believe*. Це твердження базується на спостереженнях, що *for-to* комплементи обмежені класом предикатів, які виражають суб'єктне значення пропозиції, а саме емотивними предикатами [176]. Хоча й наголошують на ознаці емотивності, чітко зрозуміло, що *want*, *like*, *hate* є більш емотивними, ніж *believe*, *assume*, *consider*. Ми можемо припустити, що конструкція *accusative and infinitive* з дієсловами, що належать до *believe*, отримана завдяки трансформації підняття суб'єкта (*Subject Raising*). Розглянемо трансформацію рейзингу на прикладі (205').

(170) *As true as I believe you think them false* (Shakespeare, King John, p. 603).

У прикладі (170') вставний суб'єкт *you* керується головним дієсловом. Якщо дієслово управляє проекцією, тут *TP*, то він при цьому керує його вершиною та специфікатором, тобто головне дієслово керує позицією суб'єкта інфінітивного речення та призначає йому відмінок.

Цей традиційний підхід свідчить, що, на відміну від конструкції *Nom+Inf*, конструкція *Acc+Inf* не спричиняє рух інфінітивного суб'єкта до головного речення. Цей контраст теоретично мотивований: *Subject-to-Subject raisers*, такі, як *seem*, *appear* та ін., є ергативними (*ergative*) дієсловами. Позиція їхнього суб'єкта не є тематичною і тому відкрита для *A-Movement*. Транзитивні *raisers* не мають нетематичної *A-позиції*. На відміну від позиції суб'єкта ергативних дієслів, позиція об'єкта дієслів на зразок *believe* є тематичною. І, як відомо, піднесення нижчого за структурою суб'єкта до позиції вищого суб'єкта не дозволено.

Тобто, тут конструкцію *Acc+Inf* аналізуємо як приклад структурного призначення відмінка (*structural case-assignment*) головним дієсловом. Хоча цей підхід є простим, він стосується важливих властивостей конструкції *Acc+Inf*.

По-перше, аналіз пояснює властивості суб'єкта, що маркується акузативом як такий, що може бути виражений експлетивами (*there*), які в англійській мові завжди виступають суб'єктами, чи як такий, що не маркується тета-роллю (*θ-marking*) та селекційним процесом головного дієслова й ауксилярним *DO*.

По-друге, аналіз ураховує розподіл зворотних та взаємних анафор та

особових займенників, які виступають суб'єктами інфінітивного речення. Розглянемо приклад між фінітними та нефінітними клаузами щодо синтаксичних анафор:

(171) a. *She_i believes [herself_i to be clever].*

b. **She_i believes that herself_i is clever.*

Анафора *herself* не може бути суб'єктом у фінітній комплементарній клаузі (170 b), тому вживається для зв'язки.

По-третє, аналіз також може пояснити поведінку інфінітивного компонента тоді, коли головне дієслово вживається в пасивному стані. Наприклад:

(172) a. *Everyone believes her to be a thief.*

b. *She_i is believed t_i to be a thief.*

Оскільки головне дієслово вживається в пасивній дієприкметниковій формі, воно більше не може призначати відмінок вставному суб'єкту. Останній залишиться без відмінка, якщо він не піднявся до позиції нетематичного суб'єкта пасивного дієслова, де він отримає називний відмінок від фінітної флексії. При цьому інфінітивний суб'єкт підлягає застосуванню операції *SSR*.

Отже, основна синтаксична розбіжність між *want-type verbs* і *believe-type verbs* полягає в тому, що *want-type verbs* дають підстави використати комплементар *for*, *subject controlled Equi (PRO)*, не передбачають пасивізації та реалізації зворотності, дієслова на зразок *believe* не передбачають використання *for* і *Equi*, а можлива пасивізація та зворотність. Коли йдеться про *small clause complements*, виникають інші розбіжності між дієсловами на зразок *want* і *believe*. *Want class* поводитьсь однаково з будь-якими *lexical complements*, на відміну від *believe class*, який демонструє чітку відмінність між уживанням інфінітивних конструкцій і клауз. Виникає необхідність додаткового термінологічного позначення для розмежування цих комплементів: *believe class / believe-type*, що належить до *propositional* чи *epistemic verbs*, які вживаються з інфінітивними компонентами, та *consider class / consider-type*, які вживаються з *small clause complements*. На нашу думку, парадигма згадана вище, насправді відображає суттєві структурні відмінності між дієсловами *want* і *believe*.

Висновки до розділу 2

Для синтаксичної теорії визначення сентенціонального компонента як актанта означало поєднання підрядних речень, вторинно предикативних зворотів, словосполучень та окремих слів, якщо вони залежать від одного й того ж дієслова-присудка, в один парадигматичний ряд. Термін сентенціональний комплемент позначає семантичний актант із предикатним значенням, виражений дієслівними словами або залежними реченнями. Семантика головного (вершинного) дієслова та морфологічний тип мови визначають оформлення реченнєвого компонента. Реченнєва

комплементация є способом реалізації категорії субординації (синтаксичної підрядності, гіпотаксису) і належить до кола таких проблем, як: залежність / незалежність, автономність / неавтономність предикативних одиниць, нерівноправність головного та підрядного речення у складному синтаксичному цілому.

Вивчення дієслівної комплементации базується на дослідженні перехідності дієслів. Більшість дієслів можуть уживатися транзитивно, тобто з граматичним об'єктом після дієслова. Слабкотранзитивними називаються дієслова, які одночасно реалізують перехідне та неперехідне значення.

У ранньоніовоанглійській мові інфінітивні комплементи вживалися з часткою *to* та без неї без чіткого розмежування цих двох форм. Обидва випадки вживання інфінітива мають відношення до єдиної базової функції, пов'язаної з часом. Ми виокремлюємо чотири семантично-прагматичні фактори на пояснення вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива, а саме: 1) дія, виражена в інфінітивній клаузі, не є одночасною з дією головного дієслова; 2) дія, виражена інфінітивною клаузою, є непрямую чи прямою каузацією; 3) інфінітивна клауза виражає дійсність, реальність і бажаність дії або позначає нереальність; 4) уживання *to-infinitive* під час пасивізації інфінітива чи головного каузативного дієслова та *bare infinitive* в активній формі. Інфінітив без частки *to* вживається в одночасних (*Same-time*) і перспективних (*Forward-looking*) конструкціях, але не в ретроспективних (*Backward-looking*).

Дієслова на зразок *believe* і *want* є дискусійними за своєю природою. Більшість розбіжностей – результат трактування комплемента як пропозиції висловлення (*believe-type verbs*) або стану речей (*want-type verbs*). Основна синтаксична відмінність між цими двома класами дієслів полягає в тому, що *want-type verbs* дають підстави для використання комплементаризера *for*, *subject controlled Equi (PRO)*, не передбачають пасивізації та реалізації зворотності, дієслова на зразок *believe* не вживаються з *for*, не передбачають використання *Equi*, передбачають пасивізацію та зворотність. Основною відмінністю між *raising* і *control* дієсловами є те, що з дієсловами контролю акузатив семантично споріднений з головним дієсловом і є його аргументом, а з *raising* дієсловами акузатив не належить до головного дієслова.

РОЗДІЛ 3

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОЇ КОМПЛЕМЕНТАЦІЇ В РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

3.1. Комунікативні типи речень із VOSI-конструкціями

Прагматика вивчає мову в її комунікативних функціях. Висловлюючись, мовець не тільки інформує слухача, але й демонструє своє ставлення до наданої інформації. Для мовця визначальну роль відіграє функціонування висловлення саме в такій формі, якої йому надав автор [109, с. 136]. Актуальним є положення Ч. Моріса про те, що в будь-якому мовленнєвому акті присутній прагматичний аспект, його розуміють як відношення знаків до їх користувачів [152]. Прагматичний синтаксис – це напрямок синтаксичної теорії, який вивчає соціальну спрямованість на використання речень у мовленнєвій діяльності [67, с. 268]. У комплексному вивченні VOSI-конструкцій особливий інтерес викликає проблема поєднання семантичного та прагматичного аспектів речень із цими конструкціями.

Найпоширенішим прагматичним типом речень з VOSI-конструкціями ранньонновоанглійського періоду є констатив (174–175), що становить 97% усієї вибірки та квеситив (173), що нараховує 3%, напр.:

(173) *Would you desire lime and hair to speak better?* (Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, p. 594);

(174) *Push, nay, I know, uncle, you would have wrought it so by your wit you would have made her believe in time the whole house had been mine* (Middleton, *A Trick to Catch the Old One*);

(175) *Lysander's love, that would not let him bide* (Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, p. 565).

Речення з VOSI-конструкціями ранньонновоанглійського періоду демонструють такі типи прагматичного транспонування:

а) **розповідне речення – прямий директив:**

(176) *And they be not, let them hang themselves in their own straps* (Shakespeare, *Twelfth Night*, p. 594).

У прикладі (175) прагматичний тип речення з VOSI-конструкцією змінюється на прямий директив зі значенням *they should be allowed to hang themselves in their own straps* чи *you shouldn't prevent them from doing it*;

б) **розповідне речення – експресив:**

(177) *The sun was down – streamers white, red, black – Here, here, here! – Fling the meat in his face – Tamburlaine, Tamburlaine! – Let the soldiers be buried! – Hell, death, Tamburlaine, hell! – Make ready my coach, my chair, my jewels. – I come, I come, I come!* (Middleton, *The First Part of Tamburlaine the Great*).

Приклад (177) ілюструє випадок транспонування констатива в експресив. Формально окличний знак у реченні зі складною комплементарією демонструє сплеск емоцій мовця, його здивування, знервованість, роздратування, захоплення, перетворюючи констатив в

експресивний мовленнєвий акт;

в) питальне речення – експресив:

(178) *How now! Has sorrow made thee dote already? Why, Marcus, no man should be mad but I. What violent hands can she lay on her life?* (Shakespeare, Titus Andronicus, p. 53).

У прикладі (178) репліка формально складається лише з питальних речень, які за своєю семантикою емоційно забарвлені риторичними питаннями, що не потребують відповіді. Це речення набуває статусу експресива. Зазначимо, що риторичне питання є стилістично сильним експресивним засобом. Фактично воно є ствердженням певної очевидної інформації у формі запитання.

Подібна ситуація в прикладі (179), де мовець за допомогою низки речень з VOSI-конструкціями виражає своє здивування й обурення. Речення з VOSI-конструкціями у формі риторичних питань стверджують існування певних подій, явищ, напр.:

(179) *Thus, Brutus, did my master bid me kneel; Thus did Mark Antony bid me fall down; And, being prostrate, thus he bade me say: Brutus is noble, wise, valiant, and honest; Caesar was mighty, bold, royal, and loving* (Shakespeare, Julius Caesar, p. 297).

Отже, найпоширенішим типом речень із VOSI-конструкцією є констатив (97%). Розповідні та питальні речення зі складною комплементациєю в ранньоновоанглійський період за своїм прагматичним типом відповідно до комунікативної ситуації можуть транспонуватися в непрямий директив та експресив.

3.2. Функціонування VOSI-конструкцій і VOSING-конструкцій як синтаксичних синонімів у ранньоновоанглійській мові

Синтаксична синонімія завжди привертала пильну увагу лінгвістів. Вона є одним із видів лінгвістичного варіювання різних елементів і засобів мови для передачі одного й того ж змісту. Особливу увагу приділяють теоретичним основам синтаксичної синонімії, виявленню її мовної сутності та встановленню взаємозв'язку синтаксичних синонімів із суміжними явищами в системі синтаксису [55, с. 43–50; 108; 153]. Однак предикативні конструкції з інфінітивом (*VOSI-constructions*) і предикативні конструкції з дієприкметником I (*VOSING-constructions*) як синтаксичні синоніми не отримали вичерпного висвітлення в історичній англістиці.

Лінгвісти намагалися виокремити основні критерії синонімічності синтаксичних конструкцій, виявити особливості їх функціонування в мовленні та визначити принципи відокремлення синтаксичних синонімів від тих чи інших відносних лінгвістичних засобів [55; 108; 153].

У сучасному мовознавстві відомі різні напрями вивчення синтаксичних синонімів:

1. Представники першого напрямку А. Н. Гвоздева, Г. І. Ріхтер услід за А. М. Пешковським постулювали ідентичність семантичного змісту, втіленого у різних формах. На їхню думку, синтаксичні синоніми – це

синтаксичні конструкції, які подібні за семантикою, але відрізняються за формою [121, с. 99].

2. Представники другого напряму І. І. Ковтунова та М. П. Одінцева зосереджують увагу на граматичній специфіці синтаксичних утворень і наполягають на необхідності окреслення проблеми синтаксичної синонімії чіткими граматичними рамками або зовсім відмовитися від неї, бо вона перестане існувати як самостійна проблема, тобто в основу виокремлення синтаксичних синонімів був покладений граматичний критерій – узагальненість граматичного значення [121].

3. Представники третього напряму намагаються виявити змістові й формальні ознаки порівнюваних конструкцій. Початок цього напрямку був закладений у роботах відомих лінгвістів В. Н. Ярцевої, В. Г. Адмоні та ін. [1; 156].

Подальші дослідження в галузі синтаксичної синонімії базуються на врахуванні змістових і формальних критеріїв, а також на системному підході до вивчення мовних явищ, виявленні корелятивних і диференційних ознак, що характеризують ці конструкції.

Вибір синтаксичних синонімів серед великої кількості наявних однорідних утворень базується на врахуванні не тільки подібностей за змістом і синтаксичним значенням, але й структури порівнюваних одиниць. Необхідно чітко враховувати структурну подібність паралельно вживаних синтаксичних конструкцій. Лише подібність граматичного значення та структурна близькість дають підстави на виокремлення тієї чи іншої конструкції як синоніма [156, с. 30]. Однак граматичні синоніми не повинні належати до різних сфер граматики, тобто стосуватися морфології чи синтаксису, адже граматична синонімія повністю проявляється лише при однорідних структурах [153, с. 23].

З іншого боку, різна структура та оформленість не перешкоджають синонімії, а лежать в основі поняття синтаксичного синоніма. Однак різна структура має свої межі. Діапазон варіантних форм порівнюваних моделей обмежений рамками граматичного значення. Граматичне значення не повинно виходити за межі синтаксису.

Проаналізовані погляди щодо структури синтаксичних одиниць дають підстави зробити висновок про те, що в лінгвістичній літературі немає єдиної думки з приводу синтаксичних синонімів. Навіть у межах одного синтаксичного рівня виділяють одноструктурні та різноструктурні синоніми [121, с. 104].

Основні принципами відбору синтаксичних синонімів – спільність граматичного значення та змісту й урахування їхньої структури. До другорядних ознак можна віднести однорідність синтаксичного оточення, здатність уживатися в однаковій синтаксичній позиції, функціональну тотожність, а також взаємозамінність.

Із перерахованих критеріїв найбільш дискусійним є здатність до взаємозамінності. Цей критерій відіграє основну роль. Взаємозамінність – це прояв властивостей мови як важливого засобу людського спілкування, його комунікативної функції. За відсутності цього критерію порушується

спільність синтаксичного значення. Синтаксичними синонімами можуть бути тільки конструкції, що можуть замінити одна одну [123, с. 104].

Варто звернути увагу й на теорію функціональної синонімії, яка полягає в тому, що різні граматичні засоби синонімізуються відповідно до їх спільної синтаксичної функції. Звідси виокремлюють особливий вид синонімів – функціонально синтаксичні синоніми. Функціонально синтаксичні синоніми – це різноструктурні одиниці, які відрізняються за своїм граматичним значенням але виконують однакові синтаксичні функції. До них можна віднести підрядне речення та зворот, які входять до синонімічного ряду, вихідною одиницею якого є член речення, виражений словом і словосполученням. Функціональні синоніми виникають завдяки варіативності граматичних способів вираження аналогічної семантичної інформації, що здійснюється за допомогою одного чи різних мовних рівнів, утілених у різних граматичних структурах [121].

Функціонально синтаксичний принцип вивчення синонімів у галузі синтаксичних форм передбачає врахування синтаксичної ролі елементів у побудові словосполучень і речень [64]. Як синтаксичні синоніми можна розглядати різні моделі речень, що виражають одне типове значення, елементи речення, які вживаються в однаковій функції [121, с. 109].

До синтаксичних синонімів можна віднести деякі випадки вживання предикативних конструкцій із дієприкметником I (*VOSING*) та інфінітивом (*VOSI*). Ці предикативні конструкції можна порівнювати через такі причини:

- подібність граматичного значення та синтаксичного зв'язку, яка проявляється у вираженні «підрядної дії та його носія в потенційно-предикативній формі»;

- гомогенність структури, тобто обидві конструкції належать до однакових за будовою синтаксичних моделей (предикативних словосполучень), а їх конструктивні центри (дієслівні компоненти) виражені формами, які входять в одну парадигму дієслова, але належать до його різних морфологічних підкласів. Способи вираження їх іменних компонентів також збігаються: здебільшого вони виражені іменниками, а також відповідними займенниками;

- змістова спільність, яка досягається тотожністю лексичного значення слів, що входять до складу конструкцій, і спільною функцією.

Однак, попри подібність цих структур, варто зазначити їх відмінності. Дієслівні елементи – інфінітив і дієприкметник I – є різними формами, які по-різному представляють дію. Конструкція з дієприкметником I позначає незавершену дію, представлену як процес, одночасну з дією дієслова-присудка. Наприклад:

(180) *Think when we talk of horses, that you see them printing their proud hoofs i' the receiving earth* (Shakespeare, Henry V, p. 364).

Інфінітив у складі предикативної конструкції називає дію без указівки на спосіб її протікання, момент сприйняття збігається з дією, вираженою інфінітивом:

(181) *The more shame for him that he sends it me, For I have heard him say a thousand times His Julia gave it him at his departure* (Shakespeare, The Two

Gentleman of Verona, p. 263).

Важливо те, що інфінітив у складі предикативної конструкції може мати нехарактерне для цієї форми значення – вираження дії з відтінком процесуальності, тим самим наближаючись за значенням до дієприкметника І в предикативній конструкції, для якого представлення дії як процесу є основним граматичним значенням форми:

(182) *If you be she, I do entreat your patience To hear me speak the message I am sent on* (Shakespeare, The Two Gentleman of Verona, p. 263);

(183) *I have heard my lady talk of it yesterday; and of foolish knight that you brought in one night here to be her wooer* (Shakespeare, Twelfth Night, p. 532).

Але взаємозаміна між інфінітивом і дієприкметником І обмежена, оскільки вона обумовлена лексичним характером дієслів і їх складом.

Наведені приклади (180) – (183) ілюструють однорідний характер протікання дії, вираженої інфінітивом і дієприкметником І. Факт паралельного вживання інфінітива та дієприкметника І у складі предикативних конструкцій для вираження незавершеної дії створює можливість для трансформації предикативної інфінітивної конструкції в синонімічну предикативну дієприкметникову конструкцію. Вони синонімічні за граматичним значенням та інваріантністю змісту, вираженим предикативною конструкцією з інфінітивом і його трансформом – предикативною конструкцією з дієприкметником І. Наприклад:

(184) *If you be she, I do entreat your patience To hear me speaking the message I am sent on*;

(185) *I have heard my lady talking of it yesterday; and of foolish knight that you brought in one night here to be her wooer.*

Між цими синонімічними конструкціями виникають також розбіжності, які проявляються різним ступенем виявлення інтенсивності процесу, вираженого інфінітивом та дієприкметником І. В останнього інтенсивність процесу дії виражена яскравіше, оскільки основним змістом значення дієприкметника І у предикативній конструкції є тривалість. Наприклад:

(186) *I have deceived even your very eyes: what your wisdoms could not discover, these shallow fools have brought to light: who in the night overheard me confessing to this man* (Shakespeare, Much Ado about Nothing, p. 276).

Отже, функціонально-синтаксичні синоніми – це синтаксичні одиниці, що належать до різних рівнів синтаксичної системи, мають спільне граматичне значення, що характеризується функціональною тотожністю в умовах однакового синтаксичного оточення. Результати дослідження синонімії предикативної інфінітивної та дієприкметникової конструкцій свідчать, що ці структури є синтаксичними синонімами, синонімія яких є лексично обумовленою. При цьому у двочленному синонімічному ряді домінантною буде предикативна конструкція з дієприкметником І, оскільки граматичне значення, на основі якого співвідносяться обидві одиниці як синоніми, для дієприкметника І є основним, а для інфінітива лексично обумовленим.

3.3. Функціонування VOSI-конструкцій, VOSING-конструкцій і складнопідрядних речень зі з'ясувальною клаузою як синтаксичних синонімів

Паралельне існування таких синтаксичних одиниць як об'єктно-предикативних конструкцій із неособовими формами (*VOSI-constructions* і *VOSING-constructions*) та складнопідрядних речень зі з'ясувальною клаузою (*Object Clause*) пояснюємо тим, що кожна з них несе свої функції в мові і кожній одиниці відведена своя сфера дії. Хоча предикативні конструкції вживаються частіше, сам факт паралельного вживання VOSI-конструкцій, VOSING-конструкцій і складнопідрядних речень зі з'ясувальною клаузою в мові створює можливість для зіставлення їх як синтаксичних синонімів [74].

Важливо розглянути умови, що сприяють виникненню синонімії між об'єктно-предикативними конструкціями з неособовими формами та складнопідрядними реченнями зі з'ясувальною клаузою.

По-перше, основна загальна риса підрядних речень і предикативних конструкцій полягає в наявності граматичної підрядності, у якій вони перебувають щодо основної частини речення. Граматична підрядність обумовлює те, що і підрядні речення, і предикативні конструкції з неособовими формами дієслова виконують функцію члена речення, у нашому випадку – додатка.

По-друге, схожість між ними обумовлена наявністю інваріанта синтаксичного зв'язку між їх визначальними компонентами, основним змістом якого є вираження суб'єктно-предикативних відношень. У дієприкметникових та інфінітивних конструкціях цей зв'язок виражений нечітко, тобто поданий в імпліцитній формі, а в підрядному реченні він позначений експліцитно [12, с. 6].

Однак фактори, що сприяють структурному порівнянню різнорівневих одиниць, є ознакою різної структури, тому що суб'єкт і предикат підрядного речення є морфологічно оформленими, дієслово-присудок має свою форму, яка може узгоджуватися з підметом за особою та числом, він може позначати абсолютний і відносний час (у підрядному реченні може бути три типи вираження часової співвіднесеності: одночасність, передування, послідовність дії), а інфінітив і дієприкметник I у предикативній конструкції не можуть узгоджуватися за особою із суб'єктом і виражають тільки відносний час, а саме одночасність та передування дії, вираженою особовою формою [121, с. 126].

Що стосується модальної характеристики дії, вираженої інфінітивом і дієприкметником у складі предикативної конструкції, то через співвіднесеність із часом дієслова-присудка основної частини речення вони можуть виражати тільки реальну дію, а дієслово-присудок підрядного речення може виражати різні модальні значення.

Відповідно, ми вважаємо предикативну конструкцію (з інфінітивом і дієприкметником) і складнопідрядні речення зі з'ясувальною клаузою різнорівневими функціонально синтаксичними синонімами. Підрядне

речення – структура більш високого синтаксичного рівня, ніж предикативна конструкція.

Незважаючи на схожість, ці синтаксичні структури не можна вважати ідентичними й абсолютно еквівалентними одиницями. Їм притаманні свої особливості, кожна з яких вносить певні зміни в значення речення загалом.

Усі три синтаксичні структури (предикативна інфінітивна конструкція, предикативна конструкція з дієприкметником І, складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою) входять до синонімічного ряду, головним членом якого є *VOSING-constructions* (предикативна конструкція з дієприкметником І), оскільки саме вираження дії – процесу слугує базою для зближення цих структур як синонімів.

Цей синонімічний ряд обумовлений видовим характером дієслів, і його реалізація обмежена. Частіше спостерігається двочленний ряд, що складається з однієї з предикативних конструкцій і підрядного речення. У таких випадках синонімія членів ряду не залежить від лексичного характеру дієслів, що входять до їх складу. Ці синтаксичні структури співвідносяться на основі критеріїв синонімічності, характерних для різнорівневих синонімів, основними з яких є схожість граматичних відношень і функцій, а також предикативний характер зв'язку основних компонентів [121, с. 129].

Інфінітивна предикативна конструкція синонімічна до складнопідрядного речення зі з'ясувальною клаузою, оскільки інфінітив у складі об'єктно-предикативної конструкції може виражати:

1) ряд чи одну з ряду послідовних дій, що характеризують певний об'єкт. При цьому дієслово-присудок у реченні зі з'ясувальною клаузою представлене формою минулого тривалого чи простого минулого виду, напр.:

(187) *I saw him fumble with the sheet and play with flowers and smile upon his finger's ends (I saw that he fumbled with the sheet and played with flowers and smiled upon his finger's ends)* (Shakespeare, Henry V, p. 451);

2) одноразову дію, яка співвідноситься з дієсловом-присудком підрядного речення у формі простого минулого чи минулого тривалого виду, напр.:

(188) *I heard him swear his affection (I heard that he swore his affection)* (Shakespeare, Much Ado About Nothing, p. 240).

Під час використання дієслів «миттєвої дії» для вираження одноразовості інфінітив об'єктно-предикативної конструкції співвідноситься з формою простого минулого в синонімічному підрядному реченні, напр.:

(189) *I saw him put down the other day with an ordinary fool that has no more brain than a stone (I saw that he put down the other day with an ordinary fool that has no more brain than a stone)* (Shakespeare, Twelfth Night, p. 462).

Предикативна конструкція з дієприкметником І синонімічна до підрядного речення, яке є її трансформом. Дієприкметник І у складі предикативної конструкції може означати:

1) конкретну одноразову дію, співвіднесену з іншою дією, і співвідноситься:

а) з формою теперішнього тривалого в синонімічному йому

підрядному реченні, коли момент мовлення та момент сприйняття збігаються:

(190) *Methinks I see kings kneeling at his feet, And he with frowning brows and fiery looks Spurning their crowns from off their captive heads (Methinks I see that kings kneel at his feet, And he with frowning brows and fiery looks Spurning their crowns from off their captive heads) (Marlove, Tamburlaine the Great);*

б) з формою минулого тривалого виду, якщо головне дієслово стоїть у минулому часі. Наприклад:

(191) *Unworthy king, that by thy cruelty Unlawfully usurp'st the Persian seat, Dar'st thou, that never saw an emperor Before thou met my husband in the field, Being thy captive, thus abuse his state, Keeping his kingly body in a cage, That roofs of gold and sun-bright palaces Should have prepar'd to entertain his grace? (Unworthy king, that by thy cruelty Unlawfully usurp'st the Persian seat, Dar'st thou, that never saw that an emperor Before thou met my husband in the field, was thy captive, thus abuse his state, Keeping his kingly body in a cage, That roofs of gold and sun-bright palaces Should have prepar'd to entertain his grace?) (Marlove, Tamburlaine the Great);*

2) якщо дієприкметник передає декілька одночасних дій суб'єкта, що співвідносяться з моментом сприйняття, вираженим дієсловом у минулому часі. Наприклад:

(192) *... he will easily concur with Epictetus, who went forth one day and saw a woman weeping for her pitcher of earth that was broken; and went forth the next day and saw a woman weeping for her son that was dead (Bacon, Selected Phylosophical Works, p. 34).*

Тоді, незалежно від лексичного характеру, дієслово-присудок у підрядному реченні вживається в минулому часі тривалого виду:

(193) *... he will easily concur with Epictetus, who went forth one day and saw that a woman was weeping for her pitcher of earth that was broken; and went forth the next day and saw that a woman was weeping for her son that was dead.*

Отже, розглянуті синтаксичні структури – предикативна інфінітивна конструкція, предикативна конструкція з дієприкметником І та складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою співвідносяться як різнорівневі функціонально-синтаксичні синоніми через їх граматичну підрядність стосовно до основної частини речення – дієслова, так і на основі єдиної функції члена речення – додатка.

3.4. Об'єктно-предикативні конструкції з неособовими формами дієслова, складнопідрядні речення з релятивною клаузою та складнопідрядні речення зі з'ясувальною клаузою як функціонально синтаксичні синоніми

Аналіз об'єктно-предикативних конструкцій свідчить, що не всі зовнішньо однакові структури характеризуються однаковим синтаксичним зв'язком між складовими. Для визначення зв'язків, які наявні всередині предикативної конструкції, уживання вказівного займенника *that* недостатнє, оскільки внутрішня структура предикативної конструкції передбачає іншу

інтерпретацію. Різний характер відношень між складовими елементами конструкції розкривається різними типами трансформацій [121].

Варіації ступеня поєднаності компонентів зазначали багато дослідників [56; 126; 142]. При цьому вважали, що розкладність / нерозкладність «нексуса», тобто можливість / неможливість утворення комплексів залежить від статусу дієслів, від його належності до тієї чи іншої підгрупи. Варто зазначити, що до випадків розкладності «нексуса» належать предикативні конструкції після всіх дієслів групи фізичного сприйняття [126]. Цей підхід до всіх дієслів цієї групи недостатньо диференційований. Результати вивчення поєднаності кожного з компонентів групи фізичного сприйняття свідчать, що розкладність / нерозкладність предикативної конструкції, навіть у межах залежності від одного дієслова, обумовлена насамперед валентними властивостями самого дієслова, його оточенням, конкретною реалізацією його валентності [121, с. 136].

Незважаючи на те, що наявні факти, які підтверджують нерозкладність предикативної конструкції, відомі випадки ослаблення зв'язку між її елементами, що призводить до його переосмислення. При цьому іменна група та неособова форма дієслова утворюють уже не предикативну конструкцію, а, імовірніше, підрядне поєднання імені та неособової форми, що пояснює його, наближуючись тим самим до функції «постпозитивного присубстантивного ад'юнкта, який уживається з іменником» [9].

Таке значення ми спостерігаємо тоді, коли об'єкт дієслова виражений іменником, що належить до семантичної групи слів, які позначають об'єкти, що впливають на емоції емоції суб'єкта або виражають його емоції. Наприклад:

(194) *Now does he feel His secret murders sticking on his hands; Now minutely revolts upbraid his faith-breach; Those he commands move only in command, Nothing in love: now does he feel his title Hang loose about him, like a giant's robe Upon a dwarfish thief* (Shakespeare, Macbeth, p. 498).

У прикладі (194) неособова форма повідомляє зайву інформацію, тому позицію дієприкметника можна розглядати як факультативну. Це розуміння функції вживання дієприкметника підтверджується й можливим випущенням останнього. Словосполучення *secret murders* є семантичним центром висловлення: *Now does he feel his secret murders on his hands*.

Крім того, таке сполучення іменника з дієприкметником I передбачає трансформацію (T-which) в релятивне підрядне речення, з яким воно співвідноситься як функціонально синтаксичний синонім: *Now does he feel His secret murders which were sticking on his hands...*

Поєднання іменника й неособової форми дієслова та підрядного релятивного речення можна розглядати як різнорівневі – функціонально синтаксичні синоніми тому, що: 1) обидві структури займають тотожну граматичну позицію, дієприкметник I та складнопідрядне речення з релятивною клаузою модифікують одне й те ж словосполучення (*secret murders*), позначаючи його ознаку процесуального характеру. Словосполучення (*secret murders*) в обох випадках залежить від одного дієслова *feel* – «виявити почуття»; 2) в обох випадках тип зв'язку однаковий

(підрядний зв'язок); 3) в обох випадках виконується тотожна синтаксична функція; 4) обидві структури характеризуються однаковим лексичним наповненням і виражають тотожний зміст. Підрядні релятивні речення мають граматичний показник (*which*) для вираження відношень між означальним словом і залежною частиною, тому ці відношення позначені чітко.

Одночасно проаналізовані приклади допускають й іншу трансформацію (*T-that*) у підрядне додаткове речення: *Now does he feel that His secret murders were sticking on his hands...*

Отже, об'єктно-предикативна конструкція неоднозначна і, як видно з трансформаційних перетворень, допускає двояке тлумачення, що є результатом ослаблення зв'язків між іменником та дієприкметником І.

Внутрішня змістова структура й характер синтаксичних зв'язків базуються на основі двох типів трансформацій (*T-which* та *T-that*). Подібна інтерпретація синтаксичних зв'язків може бути підтверджена додатковим фактором – різною акцентуацією елементів конструкції. Якщо наголос падає на перший член сполучення (іменник), тоді можливою є трансформація *T-which* і ми зможемо спостерігати релятивний зв'язок між членами сполучення; якщо на другий (дієприкметник І), можливою є трансформація *T-that*, і, ймовірно, між іменником та дієприкметником І існує предикативний зв'язок [121, с. 140].

Принагідно зауважимо, що інтонацію можна визнати способом виявлення граматичних категорій [151, с. 434]. З іншого боку, роль інтонації у виявленні синтаксичної функції слів можна розглядати як один із можливих методів лінгвістичного експерименту в синтаксисі, адже інтонація значно впливає на синтаксичну функцію слів у реченні. Два варіанти можливого інтонаційного членування дають два варіанти синтаксичної функції слова [145, с. 55].

Отже, у предикативній конструкції з дієприкметником І є два варіанти функціонально синтаксичних синонімів – складнопідрядне речення з релятивною клаузою та складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою.

Аналогічне явище спостерігаємо і в предикативних сполученнях з інфінітивом, коли іменна група в препозиції позначає різні емоції. Тут можна спостерігати ослаблення предикативних зв'язків між компонентами предикативної конструкції. Наявність об'єкта й лексичне значення імені, що його виражає, є основними факторами для структурної та змістової завершеності головного дієслова, а інфінітив дає лише додаткову інформацію про нього. Ослаблення предикативних зв'язків у середині конструкції призводить до двозначності та збільшення кількості синонімічних рядів [34, с. 57]. Однак не можна говорити про інфінітив із залежними від нього словами як про означальний зворот, що пояснює іменник, тому що інфінітив називає власне дію, а не ознаку – процес, як дієприкметник І. Хоча його зв'язок з іменником ослаблений і за своєю функцією він наближається до постпозитивного присубстантивного ад'юнкта, що вживається з іменником [9]. Напр.:

(195) *So shall you feel the loss, but not the friend, to weep for* (Shakespeare, *Romeo and Juliet*, p. 467).

Тут ми можемо теж спостерігати два типи трансформацій: *So shall you feel the loss, but not the friend, that you weep for*; *So shall you feel the loss, but not the friend, which you weep for*.

Ці трансформи є функціонально синтаксичними синонімами прикладу (194) і входять до різних синонімічних рядів, у яких домінантою є предикативна конструкція з інфінітивом. Указані два типи трансформацій (*T-which* та *T-that*) базуються на таких самих критеріях як і з дієприкметником I: 1) можливість / неможливість структурної та змістової завершеності стрижневого дієслова (урахування семантики іменника, що поєднується з інфінітивом); 2) змістовий наголос.

Трансформаційні перетворення об'єктно-предикативних конструкцій з інфінітивом і дієприкметником I у підрядні речення різних типів дають підстави зробити висновок, що об'єктно-предикативна конструкція має два функціонально синтаксичних синоніми: складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою та складнопідрядне речення з релятивною клаузою.

3.5. Функціонування конструкції *Accusative and Infinitive* в ранньоніовоанглійській мові

Як було зазначено вище, зростання вживання конструкції *Accusative and Infinitive* загалом приписують латинському впливу. Інтерпретація конструкції *Accusative and Infinitive*, яку можна знайти в англійських граматиках, базується на визначенні, яке було сформульоване, незважаючи на історичне навантаження і враховуючи вживання цієї конструкції в латинській мові [8, с. 114], тобто цю конструкцію досліджували зважаючи лише на її подальший розвиток у класичних мовах [87, с. 8; 102, с. 248].

Зважаючи на різні трактування конструкції *Accusative and Infinitive*: 1) кожне фінітне дієслово має виражений чи непрямої суб'єкт у номінативі, а кожен інфінітив має виражений чи невиражений акузативний суб'єкт. Інфінітив є лише методом субординативного вираження, і ця субординація підкреслюється вживанням суб'єкта в знахідному відмінку [22, с. 136]; 2) конструкцію варто називати *Infinitive with Accusative*, адже саме перший елемент визначає відмінок іменника, інфінітив представляє зміну від незалежної до залежної позиції. У такій позиції він керується головною клаузою і, зі свого боку, керує всіма елементами своєї власної клаузи. Інфінітив повинен змінити початковий називний відмінок на залежний, й акузатив залишається логічним суб'єктом інфінітива [39, с. 117]; 3) інфінітив завжди в залежній позиції. Інфінітив, який виступає логічним об'єктом, і будь-який іменник, що вважається його логічним суб'єктом, повинні бути виражені єдиним відмінком, який уживається на позначення об'єктного зв'язку, тобто акузативний відмінок [22, с. 237]; 4) конструкція *Accusative and Infinitive* розвинулася з подібної конструкції, яка вживалася в окличних реченнях. В англійській мові в будь-якому окличному реченні суб'єкт, який виступає об'єктом, уживається в знахідному відмінку; 5) інфінітив є прямим об'єктом дієслова, а акузатив – відмінком специфікації, який використовували для визначення більш вузьких меж інфінітива. Акузатив

безпосередньо залежить від головного дієслова, а інфінітив приєднується до акузатива [22, с. 247]; 6) фінитне дієслово може бути подвійно транзитивним, тобто один із його об'єктів може виражати абстрактну дію чи характеристику, а інший – бути безпосередньо залежним від інфінітива. Акузатив у такій конструкції є логічним, а не граматичним суб'єктом, і його зв'язок із головним дієсловом ближчий ніж з інфінітивом [166, с. 76]. Ми вважаємо, що ця конструкція функціонувала в англійській мові, хоча й не після всіх дієслів, а лише після тих, які називають *verba declarandi et cogitandi*.

Функціонування частки *to* у VOSI-конструкціях варто розглядати з позиції структури та семантики, що визначається її вихідним лексичним і граматичним значенням. Суб'єкт-діяч S_2 синтезує дію, яка експлікується через вторинно предикативний зв'язок ($S_2 \rightarrow P_2$) «суб'єкт інфінітив» можливістю використання частки *to*. Так формується логічний підмет (вторинний суб'єкт S_2 – іменник у загальному відмінку або займенник в об'єктному відмінку) і логічний присудок (вторинний предикат P_2 – дієслово в неособовій формі). Вони пов'язані вторинно предикативним зв'язком, якому характерна синтагматична диз'юнкція, тобто використання при злитті не всіх, а лише кількох чи однієї граматичної категорії.

Злиття кількох граматичних категорій демонструє контактність, яка здійснюється за допомогою частки *to*, що вказує на ретроспективну чи перспективну спрямованість дії; цілеспрямованість (при волевиявленні); фіксованість (при фізичному сприйнятті) дії в просторі та часі, коли вона випускається [8, с. 59–60].

Ми зафіксували 3350 випадків використання VOSI-конструкцій у пам'ятках ранньоновоанглійської мови. У ранньоновоанглійській мові інфінітив із часткою *to* найчастіше вживається після дієслів волевиявлення, приклади з якими становлять 2% всієї вибірки. Напр.:

(196) *Nor thee nor them, thrice-noble Tamburlaine, Shall want my heart to be with gladness pierc'd, To do you honour and security (Marlove, Tamburlaine the Great).*

Функція частки *to* в цьому реченні – розкриття спрямовувального характеру стабілізованої процесуальності (її перспективи та ретроспективи) та вказівка на послідовність двох самостійних, але взаємопов'язаних явищ: волевиявлення та його реалізація. Частка *to*, виражаючи векторну спрямованість волевиявлення, є також індикатором напрямку, який пов'язаний із її початковим граматичним статусом (прийменника давального відмінка). В об'єктно-предикативних конструкціях, які виражають волевиявлення, частка *to* репрезентує просторово-часову невизначеність, оскільки вектор їх напрямку не є лімітованим у просторі та часі. Відсутність лімітованості залежить від семантики дієслів, що виражають сприйняття, яке здійснюється в конкретному місці й часі [8, с. 148].

Отже, уживання інфінітива без частки *to* з дієсловами фізичного сприйняття (*to see, to hear* та ін.) цілком закономірне. У ранньоновоанглійській мові випадки вживання інфінітива без частки *to* становить 8 % вибірки. Напр.:

(197) *Then shalt thou see me pull it from thy head: Thou art no match for mighty Tamburlaine* (Marlove, Tamburlaine the Great).

Той, хто сприймає фізично, характеризує процесність дії, підтверджує її як дещо зафіксоване, тобто те, що перебувало або перебуває в стані такої фіксації. При цьому частка *to* відображає наявність реальності необхідної для здійснення сприйняття.

Отже, частка *to* має подвійний характер, оскільки вона, виражаючи спрямованість дії, з одного боку, його обмежує, указує напрямом, а з іншого – ця спрямованість є векторною, тобто обмеженою тільки з одного боку під час вираження волевиявлення. Пор.:

(198) *Who cannot want the thought how monstrous It was for Malcolm and for Donalbain To kill their gracious father* (Shakespeare, Macbeth, p. 527).

У прикладі (198) демонструється волевиявлення в конкретній точці простору та часу, але абстрактний характер волевиявлення не може виражати просторово-часову співвіднесеність через спрямованість в античасове майбутнє й не має реального простору під собою (де й коли почне діяти об'єкт волевиявлення – невідомо).

уживання дієслова *to make* з дієсловами сприйняття пояснюємо, насамперед, його семантичним значенням. Психологічно, зазначене дієслово дає змогу сприйняти процесуальність об'єкта в певному якісному стані, де рух виявляється заданим і не потрібно додаткової індикації. Наприклад:

(199) *The warlike soldiers and the gentlemen, That heretofore have fill'd Persepolis With Afric captains taken in the field, Whose ransom made them march in coats of gold, With costly jewels hanging at their ears* (Marlove, Tamburlaine the Great).

Цікавим є факт появи частки *to* з дієсловом *to have*, яке вживається у VOSI-конструкціях, що виражають волевиявлення й у поєднанні з іншим дієсловом починає передавати значення вимушеності:

(200) *What would you have me to do?* (Shakespeare, All's Well That Ends Well, p. 584)

Отже, роль частки *to* зводиться до розкриття її перспективи та ретроспективи й указує на послідовність двох самостійних, але взаємопов'язаних явищ у процесі відображення просторово-часової визначеності в об'єктно-предикативних конструкціях. В об'єктно-предикативних конструкціях, що виражають сприйняття, частка *to* репрезентує просторово-часову визначеність, а в об'єктно-предикативних конструкціях, що виражають волевиявлення, – просторово-часову невизначеність.

Ця функція – результат процесу граматикизації частки *to* в давньоанглійський період, що являло собою перетворення лексичного значення в граматичне, визначене розвитком аналітизму. Деякі лексичні одиниці (частка *to*, дієслова *to have*, *to be*, *to do*) поряд зі збереженням вихідного значення отримували граматичне навантаження для того, щоб утворювати аналітичні форми (*goes*→*to be going*, *to have gone*).

Еволюція частки *to* в англійській мові пов'язана з розвитком аналітизму і є прикладом переходу морфологічних відношень у синтаксичні.

Якщо в сучасній англійській мові частка *to* є формальною ознакою інфінітива, то в давньоанглійській мові [8, с. 214], коли інфінітив відмінювався як іменник, частку *to* ставили перед інфінітивом у давальному відмінку, щоб показати спрямованість чи ціль, тобто вживали як прийменник мети. Частка *to* стає формальним показником після того, як відмінювана й невідмінювана форми інфінітива збігаються. Очевидно, небезпідставно вважати, що поява та вживання частки *to* в англійській мові (*zu* – в німецькій, *till* у шотландських діалектах) пов'язана з германським походженням [22, с. 321].

У середньоанглійській і ранньоновоанглійській періоди норми вживання інфінітива з часткою *to* й без неї не були чіткими. Зокрема, у Д. Чосера в «Кентерберійських історіях» нерідко відзначений інфінітив із *to* та без *to*. Зазначимо, що з модальними дієсловами виражалися обидві форми інфінітива, часто навіть дві форми одночасно.

За часів В. Шекспіра норма вживання частки *to* також твердо не встановлена: він уживається з *to* там, де в сучасній мові він уживається без *to*, і навпаки. Наприклад:

(201) *Who heard me to deny it or forswear it* (Shakespeare, Comedy of Errors, p. 25);

(202) *Bershrew that heart that makes my heart to groan* (Shakespeare, Sonnet 133, p. 17);

(203) *I saw her coral lips to move* (Shakespeare, The Taming of the Shrew, p. 114).

Загалом такі приклади відзначені після дієслів відчуттів і дієслів змушування. У процесі дослідження ми зафіксували 246 прикладів із дієсловами *to see* та *to hear*, 4% з яких уживаються з *to*-інфінітивом та 372 приклади – з дієсловом *to make*, 3% вживаються з інфінітивом із часткою *to*. Отже, у ранньоновоанглійській мові після цих категорій дієслів приклади з інфінітивом без частки *to* превалюють над прикладами з часткою *to*.

Отже, частка *to*, регулюючи вторинно-предикативний зв'язок логічного центру на основі синтагматичної диз'юнкції, виражає контактність і може бути розглянута як учасник синтаксичних відношень чи «формальний компонент» об'єктно-предикативної конструкції, який характеризує фіксованість чи характер процесуальності, що розвивається в просторі та часі. Якщо частка *to* є граматикалізованою формою ретроспективно-перспективної спрямованості дії, то її використання має передбачати невизначеність просторової спрямованості останньої. Така невизначеність чітко простежується під час використання інфінітива з модальними одиницями мови, зокрема й дієсловами волевиявлення. Однак під час поєднання інфінітива з дієсловами сприйняття (включаючи й дієслово спонукання *to make*) частка *to* виявляється граматикалізованим дублером, який передає перенасичені форми вже відзначеним якостям.

3.6. VOSI-конструкція у функції компонента перехідних дієслів

Уявлення про речення можливе тільки за умови комплексного

вивчення його структури, семантики та функціонування в синхронії й діахронії. Нефінітні предикативні конструкції чітко виявляють свої дієслівні / недієслівні характеристики й займають певні синтаксичні позиції. Функціональне навантаження такої конструкції повинне узгоджуватись із природою самого інфінітива [248, с. 274]. Зауважимо, що відомо п'ять основних функціонально маркованих елементів речення: суб'єкт, дієслово, об'єкт, комплемент та ад'юнкт [259, с. 49].

Зазначимо, що комплементами є облігаторні поствербальні конституенти [246, с. 30]. Суб'єкт дії дієслова й об'єкт, на який спрямовано дію, доповнюють семантику дієслова, яке обирає певний тип комплемента [277, с. 47]. Цей вибір диктується семантикою головного дієслова, яке накладає обмеження на залежні від нього елементи [205, с. 42]. Структурно комплемент складається з комплементайзера та підрядного (*embedded*) речення [174, с. 417; 213, с. 206] і виконує загальну та функцію в реченні [157, с. 42].

Нагадаємо, що транзитивні дієслова поділяють на: монотранзитивні (відкривають позицію для одного комплемента); дитранзитивні (відкривають позицію для двох комплементів); комплексно транзитивні (доповнюються комплексним комплементом) [259, с. 53].

Нас цікавить аналіз дистрибуції *VOSI*-конструкцій, що виконують функцію комплемента монотранзитивних, дитранзитивних і комплексно транзитивних дієслів на матеріалі пам'яток ранньоновоанглійського періоду, оскільки комплементация вказаних дієслів становить лівову частку поміж інших типів інфінітивної комплементации в зазначений період. Особливу увагу при цьому звертають на характеристику аргументного оточення головного та другорядного (нефінітного) дієслів.

Ми зафіксували 3350 випадків уживання *VOSI*-конструкцій у пам'ятках ранньоновоанглійської мови. Найчастіше *VOSI*-конструкції відзначені після дієслова *let* «дозволяти», яке належить до комплексно транзитивних дієслів (1872 використання), що становить 56%. Наприклад:

(204) *Let me have audience for a word or two* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 420).

Також досить часто *VOSI*-конструкції зафіксовані після дієслів прохання: *pray* «просити» (272 приклади (8%)) і *beseech* «благати» (110 прикладів (3, 3%)), які належать до дитранзитивних дієслів. Наприклад:

(205) *I pray you tell me your remedy* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 377);

(206) *I now beseech you, for your daughter's sake, to grand one boon that I shall ask of you* (Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*, p. 275).

У процесі дослідження було зафіксовано 50 прикладів (1, 5%) із дієсловом *desire* «бажати»:

(207) *But Mistress Page would desire you to send her your little page ...* (Shakespeare, *The Merry Wives of Windsor*, p. 141).

VOSI-конструкції часто спостерігаємо після дієслова чуттєвого сприйняття – *hear* «чути» (168 уживань (5%)) і *see* «бачити» (78 уживань), що становить 2, 5%, спонукання – *take* «змушувати» (372 приклади (11%)), які представлені в групі комплексно транзитивних дієслів. Наприклад:

(208) *I have heard him read many lectures against it* (Shakespeare, As You Like It, p. 377);

(209) *I am sure I saw her wear it* (Shakespeare, All's Well That Ends Well, p. 638);

(210) *I'll make him find him* (Shakespeare, As You Like It, p. 346).

Ми зафіксували 221 випадок використання VOSI-конструкцій із дієсловом наказу *bid* «наказувати», яке входить до групи дитранзитивних дієслів і становить 6, 6%:

(211) *I remember, when I was in love I broke my sword upon a stone and bid him take that for coming a - night to Jane Smile ...* (Shakespeare, As You Like It, p. 351).

Ми фіксуємо VOSI-конструкції після дієслів *charge* «звинувачувати» (1%), *entreat* «благати» (0, 7%), *teach* «навчати» (0, 5%), *please* «догоджати» (0, 5%), *know* «знати» (0, 5%). Наприклад:

(212) *Never speak: we charge you let us obey you to go with us* (Shakespeare, Much Ado about Nothing, 249);

(213) *I entreat you to bring but five-and-twent* (Shakespeare, King Lear, 334);

(214) *I will but teach them to sing, and restore them to the owner* (Shakespeare, Much Ado about Nothing, 313);

(215) *If it would please him come and marry her!* (Shakespeare, Taming of the Shrew, 134);

(216) *You know the character to be your brother's?* (Shakespeare, King Lear, p. 302).

Також VOSI-конструкції відзначені після таких дієслів, як *to persuade* «переконувати», *to get* «одержувати», *to fear* «боятися», *to counsel* «рекомендувати» та ін., однак ці використання поодинокі (див. дод. 1).

Фактичний матеріал свідчить, що функціонування VOSI-конструкцій у ранньоніованглійській мові неоднорідне, однак ці конструкції є досить поширені в мові цього періоду. Найчастотніше вживання спостерігаємо після комплексно транзитивного дієслова *to let*, що становить 56% усієї вибірки.

3.6.1. VOSI-конструкція у функції комплемента одноперехідних дієслів із контролюючим суб'єктом дії

Як ми вже зазначали, одноперехідні дієслова відкривають позицію прямого додатка як свого єдиного комплемента, який може бути виражений іменною групою (NP), фінітним (*that-clause*) або нефінітним (конструкції *Accusative and Infinitive*) реченням. Щодо нефінітної клаузи у функції одноперехідних дієслів зауважимо, що тільки два типи нефінітних клауз уживаються в номінативній функції: інфінітивна клауза з часткою *to* та *-ing* дієприкметникова клауза.

Приклад (217) демонструє одноперехідну комплементацию, де головне дієслово має прямий об'єкт. Розглянемо критерії, які підтверджують, що об'єкт у прикладі (217) є нефінітною клаузою у функції прямого додатка:

(217) *When I was with him, I have heard him swear* (Shakespeare, The Merchant of Venice, p. 59).

а) нефінітну клаузу можна замінити займенником *it*, який рівноцінний клаузі, або іменною групою, що номіналізує значення клаузи: *When I was with him, I have heard it*; *When I was with him, I have heard his swear*;

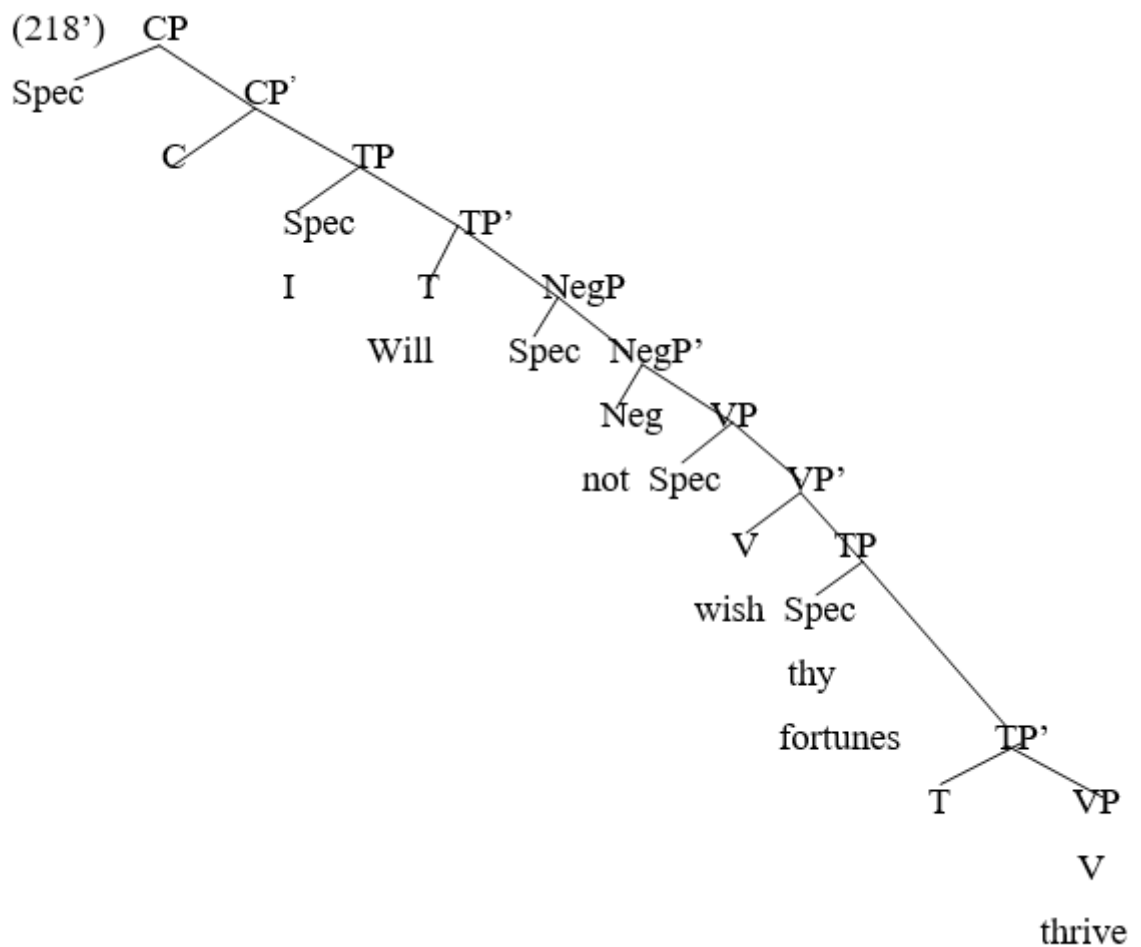
б) нефінітна клауза може бути центром псевдорозщепленого речення: *What I heard was to hear him swear*; *What I heard was for him to hear his swear*;

в) суб'єктний займенник в об'єктному відмінку може бути заміненим присвійним займенником, наприклад: *When I was with him, I have heard his swearing*.

У мові ранньоніовоанглійського періоду VOSI-конструкція вживається у функції компонента одноперехідних дієслів із контролюючим суб'єктом дії. Цей тип комплементарності експлікує невелика група дієслів, що позначають уподобання чи бажання (або навпаки): (*can't*) *bear*, *desire*, *hate*, *like*, *love*, *prefer*, *want* та *wish*. У ранньоніовоанглійській мові після цих дієслів вживається *to-infinitive* й *bare infinitive*. Наприклад:

(218) *I will not wish thy fortunes thrive: whoever wins, on that side shall I lose assured loss before the match be play'd* (Shakespeare, King John, p. 571).

Продемонструємо структурні позиції елементів проекції CP речення в схемі-дереві:

У прикладі (218') головне дієслово *wish* керує нефінітною клаузою *thy fortunes thrive*. Суб'єкт комплементарної клаузи *thy fortunes* має зв'язок вершини специфікатора (*specifier-head relation*) з флективною вершиною

(inflectional head) клаузи Т. Крім того, характеристики вершини Т проектують максимальну проекцію – ТР. Дієслово *wish* керує ТР, а також керує вершиною Т, узгоджуючись зі специфікатором *thy fortunes*. Отже, головне дієслово керує вставною клаузою [Spec, ТР] та суб'єктною NP комплементарної клаузи й призначає їй акузативний відмінок. Приклад (218) демонструє вживання VOSI-конструкції з *to-infinitive*:

(219) *I want more uncles to welcome me* (Shakespeare, Richard III, p. 417).

У дужковому записі VOSI-конструкція з *to-infinitive* в прикладі (218) представлена як (218')

(218') [CP[Spec[CP'[C[TP[Spec I[TP'[T[Pr.S.Sing[VP[Spec[VP'[V want[TP[Spec more uncles[TP'[T to[VP[Spec[VP'[V welcome[NP me]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]].

У прикладі (218') головне дієслово *want* керує нефінітною клаузою *more uncles to welcome me*. Суб'єкт комплементарної клаузи *more uncles* має зв'язок вершини специфікатора з флективною вершиною клаузи Т. Характеристики вершини Т проектують максимальну проекцію – ТР. Дієслово *want* керує ТР, а також вершиною Т, узгоджуючись зі специфікатором *more uncles*. Отже, головне дієслово керує вставною клаузою [Spec, ТР] та суб'єктною NP комплементарної клаузи й призначає їй акузативний відмінок.

Зауважимо, що після дієслів, які входять до цієї групи, іменна група, у препозиції до інфінітива, не може функціонувати суб'єктом пасивної головної клаузи [259, с. 1193]:

(220) *Thy fortunes will not be wished to thrive (by me)*.

Необхідно підкреслити, що відома альтернативна конструкція, у якій є іменна група з передуючим комплементаризером *for*. Завдяки цьому комплементаризеру ця група виступає насамперед суб'єктом інфінітивної клаузи, а не об'єктом головного речення. Проте варто розмежовувати *for*, який є частиною прийменникових дієслів: *arrange for, ask for, care for, plan for, hope for* та ін. При цьому інфінітивна клауза виступає у функції прийменникового додатка. Наприклад:

(221) *She planned for the doctor to come the next day*.

Отже, цей тип комплементаризації представлений невеликою групою дієслів, що позначають уподобання чи бажання або ж навпаки. У ранньоніовоанглійській мові після цих дієслів ми маємо змогу спостерігати VOSI-конструкції з *to-infinitive* та з *bare infinitive*, однак форма *to-infinitive* превалює над *bare infinitive*. У дослідженні цього типу комплементаризації важливо розмежовувати конструкції з комплементаризером *for* та з прийменниковими дієсловами.

3.6.2. VOSI-конструкція у функції компонента комплексно перехідних дієслів

Як зазначено раніше, комплексно перехідна комплементаризація має структуру SVOC чи SVOA. Характерною рисою комплексно транзитивної комплементаризації є те, що два елементи в постпозиції до дієслова (наприклад, об'єкт та об'єктний компонент) умовно прирівнюються до суб'єкта та предиката номінативної клаузи [259, с. 1195].

Здатність поділятися на два елементи семантично каузальної конструкції, у постпозиції до дієслова, є визначальною характеристикою комплексно транзитивної комплементатії.

Розглянемо варіанти комплексно перехідної комплементатії, у яких представлений прямий об'єкт із наступною нефінитною клаузою, що функціонує як предикатний ад'юнкт. У такому разі було виявлено чотири можливих варіанти нефінитних конструкцій (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Комплексно перехідна комплементатія з нефінитною клаузою у функції предикатного ад'юнкта

Інфінітив без частки <i>to</i>	(222) <i>What heard you him <u>say</u> else?</i> (Shakespeare, Titus Andronicus, p. 20)
Інфінітив із часткою <i>to</i>	(223) <i>Good Ursula, wake my cousin Beatrice, and desire her <u>to rise</u></i> (Shakespeare, Much Ado about Nothing, p. 245).
<i>-ing</i> дієприкметник	(224) <i>To be brief, the very truth is that the Jew, having done me wrong, doth cause me <u>being</u> an old man.</i> (Shakespeare, Merchant of Venice, p. 695).
<i>-ed</i> дієприкметник	(225) <i>We saw him <u>beaten by them</u></i> (Shakespeare, Titus Andronicus, p. 25)

Розглянувши приклади (222) – (225), зауважимо, що нефінитні клаузи не мають свого суб'єкта, однак передуюча іменна група, що є об'єктом головної клаузи, виступає суб'єктом нефінитної клаузи. Ця іменна група (виражена особовим займенником в об'єктному відмінку) є «піднятим» об'єктом. Семантично вона функціонує як суб'єкт нефінитного дієслова, але синтаксично вона «піднімається» з нефінитної клаузи, щоб функціонувати як об'єкт головного дієслова.

Загалом іменна фраза, що є об'єктом головного речення, може стати суб'єктом відповідного пасивного варіанту:

(226) *I heard him swear his affection.* (Shakespeare, Coriolanus, p. 652).

(227) *He was heard to swear his affection.*

У прикладі (227) ми спостерігаємо вживання *to*-інфінітива, замість інфінітива без частки *to*. Саме здатність іменної фрази, що передує нефінитному дієслову функціонувати як суб'єкт пасивного еквівалента, є характеристикою, що розмежовує одноперехідну комплементатію від комплексно перехідної.

Якщо говорити про комплексно транзитивну комплементатію зі структурою об'єкт + *to*-infinitive, варто зауважити, що дієслова цієї групи досить чисельні й семантично поділяються на такі категорії [259, с. 1203]:

- 1) *Announce, declare, proclaim, pronounce, report, repute* [особл. P], *rumour* [тільки P], *say* [тільки P], *tip*;

- 2) *Assume, believe, conceive, consider, expect, feel, find, imagine, know, presume, reckon, see* [тільки P], *suppose, take, think* [особл. P], *understand*;
- 3) *Intend, mean*;
- 4) *Appoint, elect, name, vote*;
- 5) *Cause, drive, force, get* [без P], *lead, prompt*;
- 6) *Allow, authorize, compel, constrain, enable, entitle, equip, fit, oblige, permit, require*;
- 7) *Assist, bother, bribe, condemn, dare, defy, encourage, help, introduce, inspire, press, summon*.

[P=Passive]

Дієслова, що входять до першої та другої груп, належать до фактичних. Перша група включає дієслова, що стосуються акту мовлення, а другу групу становлять дієслова, що виражають вірування. Напр.:

(228) ... *and many other evidences proclaim her with all certainty to be the king's daughter* (Shakespeare, *Winter's Tale*, p. 306);

(229) ... *but I cannot believe this crack to be in my dread mistress* (Shakespeare, *Winter's Tale*, p. 313).

Нефінітні конструкції після них часто можуть замінюватися that-клаузою:

(230) ... *and many other evidences proclaim that she is the king's daughter*;

(231) *I cannot believe that this crack is in my head mistress*.

Зауважимо, що нефінітні клаузи з фактичними дієсловами зазвичай мають у своїй структурі дієслово *be* або інше дієслово. Якщо нефінітне дієслово інше, краще вживати фінітну клаузу, окрім речень у пасивному стані, коли перевагу надають нефінітній клаузі:

(232) *She was proclaimed to be the king's daughter*;

(233) *This crack cannot be believed to be in my dread mistress*.

Третя група включає дієслова наміру, напр.:

(234) *What means the Bird, to talke thus of eating the great Eele* (Breton, *Grimellos Fortumes*).

Четверта й п'ята групи включають каузативні дієслова, напр.:

(235) *If wrongs be evils and enforce us to kill, what folly 'tis to hazard life for ill!* (Shakespeare, *Timon of Athens*, p. 532).

До шостої групи належать дієслова модального характеру, що виражають неспроможність, дозвіл, обов'язок, напр.:

(236) *And strange it is, that nature must compel us to lament our most persisted deeds* (Shakespeare, *Antony and Cleopatra*, p. 409).

Сьома група включає дієслова впливу, завдяки яким нефінітна клауза набуває цілеспрямованого значення, напр.:

(237) *I dare him therefore to lay his gay comparisons apart, and answer me declined, sword against sword, ourselves alone* (Shakespeare, *Antony and Cleopatra*, p. 484).

Щодо комплексно транзитивної комплементациї зі структурою об'єкт + *bare infinitive* зауважимо, що до цієї групи належить порівняно невелика кількість дієслів:

- 1) *have, let, make* [P];

- 2) *feel, hear, notice* [P?], *observe* [P], *overhear* [P?], *see* [P], *watch*;
3) *help* [P?], *know* [P].

Першу групу формують дієслова примусового характеру, напр.:

(238) *Keep in Tunis, and let Sebastian wake* (Shakespeare, *The Tempest*);

Друга – включає дієслова бачення та слухання, що належать до перцептивних, напр.:

(239) *Then hear me speak in indifferently for all* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 48);

До третьої групи належать дієслова залишку (*residual*) (тут можливе вживання інфінітива з часткою *to*), напр.:

(240) *O, that I knew thy heart ... to ease my mind!* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 67).

Отже, комплексно транзитивна комплементація зі структурою об'єкт + *to*-infinitive досить чисельна. Дієслова, які вживаються з цією структурою семантично поділяють на сім категорій. Комплексно транзитивну комплементацію зі структурою об'єкт + *bare* infinitive спостерігаємо після невеликої кількості дієслів. Усі категорії цих дієслів наявні в мові ранньоновоанглійського періоду.

3.6.3. VOSI-конструкція у функції компонента двоперехідних дієслів

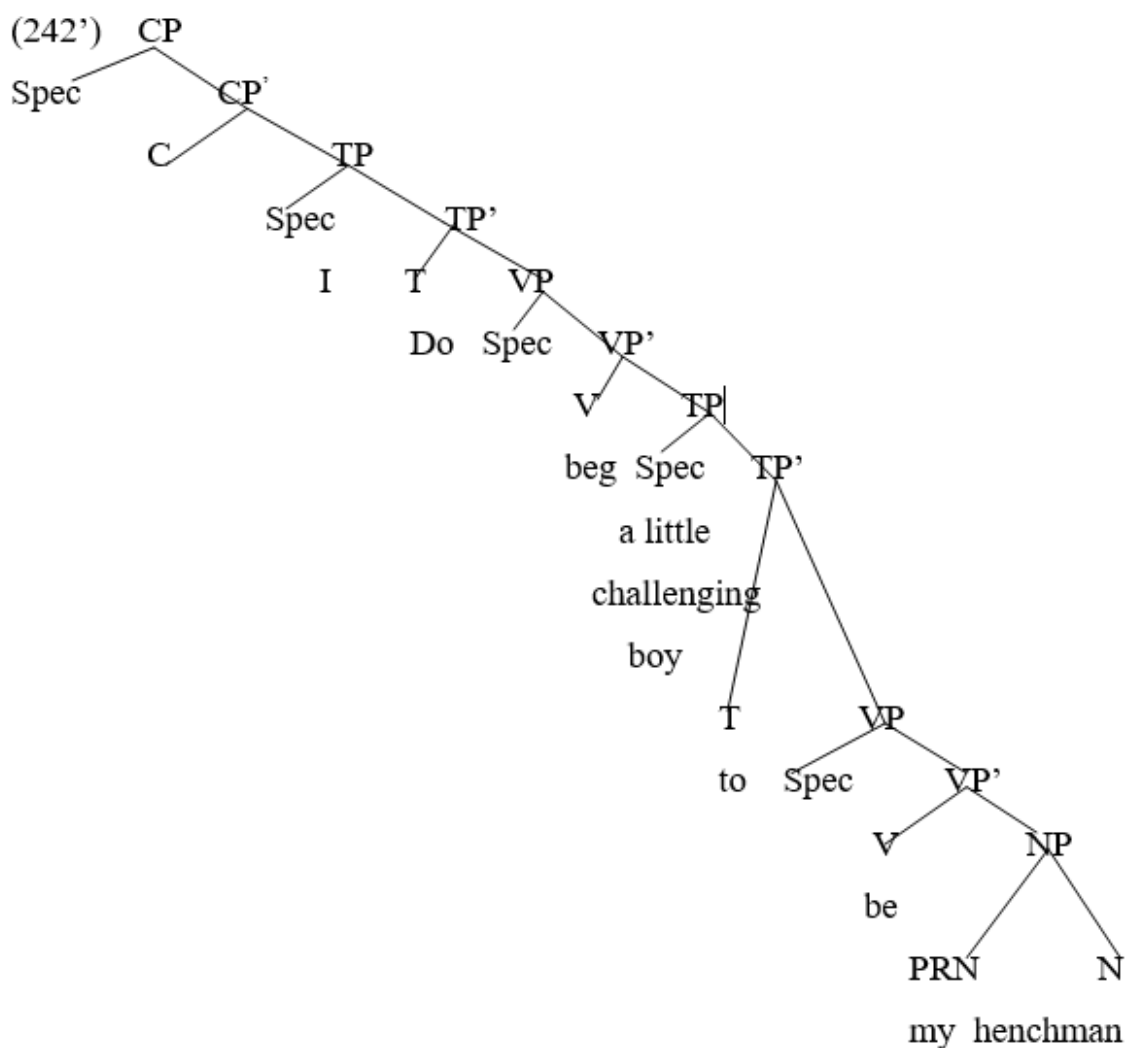
Двоперехідна комплементація має у своїй структурі дві об'єктні іменні фрази: непрямий об'єкт, який зазвичай є істотою і розташований першим, і прямий об'єкт, який є чимось конкретним (*concrete*). VOSI-конструкції у функції двоперехідного компонента мають таку структуру: непрямий об'єкт + об'єкт інфінітивної клаузи з часткою *to*.

До цього класу належать дієслова, що позначають непрямі директиви, а саме: *advise, ask, beg, beseech, challenge¹, command, counsel, detail¹, direct, enjoin¹, entreat, exhort, forbid, implore, incite¹, instruct, invite¹, order, persuade, pray¹, remind, request¹, recommend, teach, tell, urge* (дієслова, позначені ¹, не мають еквівалентної *that* конструкції з модальним чи *subjunctive* дієсловом). Наприклад:

(241) *Most gentle and most valiant Hector, welcome: after the general, I beseech you next to feast with me and see me at my tent* (Shakespeare, *Troiles and Cressida*, p. 106);

(242) *I do beg a little challenging boy to be my henchman* (Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, p. 589).

Може здатися, що зазначений тип комплементації не відрізняється від попередніх типів комплементації, адже має подібну структуру – іменна фраза + інфінітивна конструкція. Однак, відмінність полягає в тому, що у двоперехідній комплементації іменна фраза у постпозиції до дієслова виступає непрямим об'єктом. Коли йдеться про непряму мову, суб'єкт стосується мовця, а непрямий об'єкт – адресата. Зазначимо, що дієслова цієї групи передбачають тільки перший тип пасивізації. Другий тип буде неграматичним. Розглянемо структурні позиції елементів проєкції CP речення (242) в схемі-дереві (242')

У прикладі (242') головне дієслово *beg* керує нефінітною клаузою *a little challenging boy*. Суб'єкт комплементарної клаузи *a little challenging boy* має зв'язок вершини специфікатора з флективною вершиною клаузи – T. Крім того, характеристики вершини T проєктують максимальну проєкцію – TP. Дієслово *beg* керує TP, а також керує вершиною T, узгоджуючись зі специфікатором *a little challenging boy*. Головне дієслово керує вставною клаузою [Spec, TP] та суб'єктною NP комплементарної клаузи й призначає їй акузативний відмінок.

Отже, хоча може здатися, що цей тип комплементарності не відрізняється від попередніх типів, однак у двоперехідній комплементарності іменна фраза в постпозиції до дієслова виступає непрямим об'єктом. Коли йдеться про непряму мову, стосується мовця, а непрямий об'єкт – адресата. Також дієслова цієї групи передбачають тільки перший тип пасивізації.

Висновки до розділу 3

Прагматичний синтаксис вивчає соціальну спрямованість на використання речень у мовленнєвій діяльності. У ранньоніовоанглійській

мові найпоширенішим прагматичним типом речень із VOSI-конструкціями є констатив, що становить 97% вибірки, а квеситив – лише 3%.

Під час вибору синтаксичних синонімів важливим є не тільки подібність за змістом і синтаксичним значенням, але й структура. Другорядні ознаки синтаксичних синонімів – однорідність синтаксичного оточення, функціональна тотожність тощо. Предикативна інфінітивна конструкція та предикативна конструкція з дієприкметником І є синтаксичними синонімами одного рівня. Об'єктно-предикативна конструкція має два функціонально синтаксичних синоніми: складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою та складнопідрядне речення з релятивною клаузою.

У VOSI-конструкціях частка *to* регулює вторинно-предикативний зв'язок логічного центру й виражає контактність. Частку *to* розглядають як компонент VOSI-конструкції, який характеризує фіксованість чи характер процесуальності, що розвивається в просторі та часі.

У пам'ятках ранньоновеоанглійського періоду ми зафіксували 318 використань VOSI-конструкцій із часткою *to*, що становить 9,5% усієї вибірки та 3032 приклади VOSI-конструкцій без частки *to*, що становить 90,5%.

Дослідивши дистрибуцію VOSI-конструкцій у функції комплемента монотранзитивних, дитранзитивних і комплексно транзитивних дієслів на матеріалі пам'яток ранньоновеоанглійського періоду, ми зафіксували 3350 використань VOSI-конструкцій. Найчастіше VOSI-конструкції функціонують після комплексно транзитивних дієслів (2574 випадки), що становить 77% усієї вибірки, після дитранзитивних дієслів їх кількість сягає 705 прикладів (21%) та після монотранзитивних – 71 використання, що становить 2%. Отже, дослідивши VOSI-конструкції в ранньоновеоанглійській мові, ми зробили висновок, що комплексно транзитивна комплементация становить значну частку поміж інших типів інфінітивної комплементации в мові цього періоду.

ВИСНОВКИ

Усебічне вивчення складних синтаксичних утворень – один із магістральних напрямів сучасних мовознавчих студій як у синхронії, так і в діяхронії. Серед них чільне місце посідає генеративна граматики, яка забезпечує формалізований підхід до аналізу конструкцій складної комплементатії. Це передбачає розв'язання низки донині не висвітлених питань, а саме: визначення диференційних ознак VOSI-конструкцій, пояснення шляхів породження цієї конструкції, транзитивність головного дієслова, що лежить в основі розподілу цих конструкцій тощо. Особливо актуальним є вивчення складної комплементатії в історичній перспективі, зокрема в час її остаточного становлення, з урахуванням останніх здобутків науки про мову.

У сучасній лінгвістичній літературі відомо декілька термінів на позначення складної комплементатії: “*infinitive complement construction*”, “*accusative (dative) and infinitive*”, “*accusativus cum infinitivo*”, VOSI (= *Verb + Object/Subject + Infinitive*) construction, “*non-finite complement construction*”, об'єктно-предикативна конструкція. Інфінітивні компоненти в будь-якій мові є результатом застосування одного чи більше циклічних правил: вилучення суб'єкта (*Subject Deletion (SD)*), рейзинг предиката (*Predicate Raising (PR)*), рейзинг суб'єкта (*Subject Raising (SR)*), що має два різновиди SR: рейзингову конструкцію суб'єкта до позиції суб'єкта (*Subject-to-Subject Raising (SSR)*) та рейзингову конструкцію суб'єкта до позиції об'єкта (*Subject-to-Object Raising (SOR)*).

Розглядаючи *Subject-to-Object Raising (SOR)* конструкції, ми вважаємо їх винятковими для англійської мови, свідченням чого є трансформаційна операція *Exceptional Case Marking (ECM)*, що позначає винятковий акузативний маркер суб'єкта вставної клаузи, який повинен мати називний відмінок. Термін *ECM* використовують на позначення *SOR* феномена та вводять до наукового обігу в Програмі Мініміалізму.

У лінгвістичній літературі пропонують різні пояснення виникнення конструкції *Accusativus cum Infinitivo* (далі *a.c.i.*), зокрема виникнення за аналогією або запозичення з латинської мови. Однак якщо аналогія та запозичення були вирішальним фактором початку функціонування латинського типу *a.c.i.* конструкції в англійській мові, незрозумілим є відсутність цього процесу в споріднених мовах (німецькій і датській), адже культурний вплив латинської мови на них був так само важливим, як і для англійської. Якщо насправді *a.c.i.* поширилася типом лексичної дифузії від дієслів фізичної перцепції до дієслів розумової перцепції, тоді чому цього не відбулося ще в давньоанглійській мові, а також в інших споріднених мовах. Об'єктно-предикативна конструкція в англійській і латинській мовах схожі формально, але різняться за моделями. Зворот *a.c.i.* зафіксований у всіх перекладах із латинської на англійську мову. Це свідчить про те, що перекладачі не калькували латинський зворот, а використовували вже наявну в давньоанглійській мові конструкцію.

У давньоанглійській мові інфінітив уживався з власним суб'єктом,

вираженим знахідним відмінком іменника чи займенника. Між цими конституентами існував предикативний зв'язок, який, на відміну від предикативного зв'язку між підметом і присудком, є вторинним. Ці два елементи утворюють вторинно предикативу інфінітивну конструкцію, яку за зразком латинської граматики позначають терміном *a.s.i.* і яка виконувала роль складного додатка в реченні. В *a.s.i.* конструкціях в давньоанглійській мові було виявлено три види порядку розташування елементів: дистантний, фіксований та вільний.

У середньоанглійській мові граматичний характер елементів *a.s.i.* конструкції характеризується зміною певних формальних ознак, які обумовлюються розвитком аналітичної системи синтаксичних відносин і появою аналітичних форм.

У сучасній англійській складну комплементацию досліджено в річищі таких граматичних парадигм: традиційної, функціональної та генеративної. Розглянувши функціонування конструкції *Accusativus cum Infinitivo* в ранньоновоанглійській мові, вважаємо, що вона є питомо англійським утворенням, яке виникло завдяки принципу аналогії. Дія його була посилена масовими перекладами з латини саме в цей період, коли перекладчі намагалися якнайточніше відтворити лат. *a.s.i.* конструкції засобами англійської мови. Об'єктно-предикативна конструкція в англійській і латинській мовах формально подібні, але різняться за моделями, що пов'язано з граматичною будовою цих мов.

У ранньоновоанглійській мові відбулося посилення функціональної значущості конструкції в мовленні, а також значне розширення сфери вживання VOSI-конструкції. Розвиток досліджуваної одиниці відбувався завдяки збільшенню кола контролюючих дієслів у головному реченні та розширенню змістової сторони окремих дієслів за рахунок формальних та семантичних запозичень. У досліджуваній період утвердження граматичного статусу цих конструкцій пов'язане з подальшим утвердженням SVO-типу англійської мови і в цьому контексті подальшим розповсюдженням вторинно предикативного зв'язку та його реалізацією.

У дослідженні складної комплементации ми беремо за основу Ікс-штрих теорію (X-Bar Theory), яка є одним із компонентів головних модулів Теорії керування та зв'язування. Згідно з Ікс-штрих теорією, вставлений суб'єкт інфінітивної клаузи керується головним дієсловом. Якщо дієслово керує проекцією, тобто *TP*, то він у цьому разі керує його вершиною та специфікатором, а отже, головне дієслово керує позицією суб'єкта інфінітивного речення та призначає йому відмінок.

Термін реченнєвий комплемент позначає семантичний актант із предикатним значенням, виражений дієслівними словами або залежними реченнями. Оформлення реченнєвого комплементу залежить від семантики головного (вершинного) дієслова та морфологічного типу мови. Згорнутий реченнєвий комплемент – це семантичний актант із предикатним значенням, який не має дієслівної форми, але зберігає залежні від неї іменний та адвербіальний компоненти.

Явище комплементатії, актуалізоване особоводієслівними та неособоводієслівними реченневими структурами, не отримало вичерпного висвітлення в історичній англістиці. Реченнєва комплементатія як синтаксичний феномен є способом реалізації категорії субординації (синтаксичної підрядності, гіпотаксису) і тому належить до кола таких проблем, як: залежність / незалежність, автономність / неавтономність предикативних одиниць, нерівноправність головного та підрядного речення у складному синтаксичному цілому.

Конструкція *a.c.i.* вживається у функції ад'юнкта мети та інфінітивного комплементу. Основною відмінністю між рейзинговими та контролюючими дієсловами є те, що з дієсловами контролю акузатив семантично споріднений із головним дієсловом і є його аргументом, а з рейзинговими дієсловами акузатив не стосується головного дієслова, тобто головне дієслово обирає та маркує тета-роллю інфінітивну клаузу, а не акузативну іменну групу. З дієсловами рейзингу акузатив обирається тільки інфінітивом і зовсім не залежить від головного дієслова за своєю інтерпретацією.

Дієслова на зразок *believe* і *want* є дискусійними за своєю природою. Більшість розбіжностей – результат трактування комплементу як пропозиції висловлення (*believe-type verbs*) або стану речей (*want-type verbs*). Основна синтаксична відмінність між цими двома класами дієслів полягає в тому, що дієслова на зразок *want* дають підстави для використання комплементайзера *for*, операції *subject controlled Equi (PRO)*, не потребують пасивізації та реалізації зворотності, на противагу цьому дієслова на зразок *believe* не вживаються з *for*, не дають підстав для використання *subject controlled Equi*, а, навпаки, передбачають пасивізацію та зворотність. Дієслова на зразок *want* однаково вживаються з будь-яким комплементом, на відміну від дієслів на зразок *believe*, які демонструють чітку відмінність між уживанням інфінітивних конструкцій і підрядних клауз.

У ранньоновоанглійській мові інфінітивні комплементи вживалися з часткою *to* та без неї без чіткого розмежування цих двох форм. Уживання цих двох інфінітивних форм не було фіксованим, оскільки вони є лише структурними варіантами. Ми виокремлюємо чотири семантично-прагматичні фактори на пояснення вживання інфінітива з часткою *to* та нульового інфінітива, а саме: 1) дія, виражена в інфінітивній клаузі, не є одночасною з дією головного дієслова; 2) дія, виражена інфінітивною клаузою, є непрямомою чи прямою каузацією; 3) інфінітивна клауза виражає дійсність, реальність і бажаність дії або позначає нереальність; 4) уживання інфінітива з часткою *to* при пасивізації інфінітива чи головного каузативного дієслова та нульового інфінітива в активній формі. Інфінітив без частки *to* вживається в одночасних (*Same-time*) або перспективних (*Forward-looking*) конструкціях, однак не вживається в ретроспективних (*Backward-looking*). *Same-time* конструкції обмежуються дієсловами перцепції й експлікують одночасні дії. *Forward-looking* конструкції з інфінітивом без частки *to*, на відміну від *Backward-looking*, демонструють ситуації, у яких потрібне забезпечення негайної реалізації комплементарної ситуації.

У комплексному вивченні VOSI-конструкцій особливий інтерес викликає проблема поєднання семантичного та прагматичного аспектів речень із цими конструкціями. Найпоширенішим прагматичним типом речень із VOSI-конструкціями ранньоновоанглійського періоду є констатив (97% усієї вибірки) та квеситив (3%).

Результати дослідження показують, що предикативна інфінітивна конструкція, предикативна конструкція з дієприкметником І та складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою співвідносяться як різнорівневі функціонально синтаксичні синоніми через їхню граматичну підрядність щодо основної частини речення – дієслова, так і на основі єдиної функції члена речення – комплемента. Трансформаційні перетворення об'єктно-предикативних конструкцій з інфінітивом та дієприкметником І у підрядні речення різних типів, демонструють два функціонально-синтаксичні синоніми об'єктно-предикативної конструкції: складнопідрядне речення зі з'ясувальною клаузою та складнопідрядне речення з релятивною клаузою.

Дані, отримані в результаті аналізу ранньоновоанглійських літературних джерел, свідчать, що VOSI-конструкція є розповсюдженою та вживається в постпозиції до широкого кола дієслів. Ми зафіксували 3350 випадків уживання VOSI-конструкцій у пам'ятках ранньоновоанглійської мови. VOSI-конструкції трапляються в постпозиції до дієслів *let* (56%), *make* (11%), *pray* (8%), *bid* (6,6%) та *hear* (5%). Також ми спостерігаємо ці конструкції після дієслів *beseech* (3,2%), *see* (2,3%), *desire* (1,5%), *charge* (1%), *entreat* (0,77%), *teach* (0,53%), *please* (0,53%), *know* (0,47%), *persuade* (0,35%), *wish* (0,23%), *command* (0,23%), *think* (0,17%), *take* (0,17%), *suffer* (0,17%), *counsel*, *beg*, *like*, *feel* (0,11%) та ін.

Дослідивши дистрибуцію VOSI-конструкцій у функції комплемента монотранзитивних, дитранзитивних і комплексно транзитивних дієслів на матеріалі пам'яток ранньоновоанглійського періоду, ми зробили висновок про те, що найчастіше VOSI-конструкції зафіксовані після комплексно транзитивних дієслів (2574 приклади), що становить 77% усієї вибірки, після дитранзитивних дієслів їх кількість сягає 705 використань (21%) і після монотранзитивних – 71 уживання, що становить лише 2%.

Представлений у роботі аналіз складної комплементациї не вичерпує кола питань, пов'язаних із досліджуванним періодом розвитку мови. Перспективи подальших студій лежать у площинах порівняльного дослідження складної комплементациї в давньо-, середньо- та ранньоновоанглійській мовах.

ГЛОСАРІЙ

Ікс-штрих теорія (X' theory) – обмежує базовий компонент граматики, визначає початкову структурну форму всіх складників та їх категорій. Згідно з ікс-штрих теорією всі синтаксичні конституенти ієрархічно організовані навколо певної вершини X, де X – будь-який елемент лексикона. Максимальна проекція XP складається з позиції специфікатора (*specifier*), яка приєднується до проміжної проекції X' (*intermediate projection*), що, зі свого боку, становить поєднання вершини X і її комплементу (*complement*). Позиції специфікатора та комплементу мають ідентичну внутрішню будову.

Специфікатор (specifier) – крайня позиція ліворуч у складі максимальної проекції XP, що приєднується до проміжної проекції X'.

Функціональна проекція – проекція, якій бракує лексичного наповнення та яка має суто граматичне значення. Прикладами функціональних проекцій є CP (*complementizer phrase*), TP (*tense phrase*), vP (*verbalizer phrase*).

CP (complementizer phrase) – функціональна проекція, вершиною якої є показник іллокутивної сили висловлення (розповідне/негативне/запитання), способу (дійсний, умовний, наказовий) та яка створює позицію для розташування комплементайзера [Spec, CP].

TP (tense phrase) – функціональна проекція, що містить фінітну флексію дієслова та має ознаку принципу розширеної проекції.

vP (verbalizer phrase) – функціональна проекція, що перетворює будь-який лексичний корінь лексикона на дієслово.

DP (determinative phrase) – функціональна проекція, що містить лексичну проекцію NP і створює позицію для породження детермінанта до іменної фрази.

Лексична проекція – проекція, що містить вершину з лексичним значенням. Прикладами лексичних проекцій є VP (*verb phrase*), NP (*noun phrase*), AP (*adjectival phrase*), AdvP (*adverbial phrase*) тощо.

Принцип розширеної проекції (extended projection principle) – максимальна проекція T (*tense*) повинна містити підмет у позиції специфікатора.

Тета-теорія (theta-theory) – напрям лінгвістичної науки, що вивчає тематичні (семантичні) відносини між дієсловом чи іншим предикатом та їх аргументами (аналог теорії валентності).

Тета-критерій (theta-criteria) – обов'язкова реалізація всіх аргументів дієслова (чи іншого предиката). При цьому кожен аргумент має лише одну тета-роль, а кожна тета-роль призначається лише одному аргументу.

Незаповнена категорія (empty category) – абстрактний, відсутній у структурі речення після застосування операції *озвучення* елемент.

Логічна форма (LF) – абстрактна форма репрезентації речення, що визначає інтерпретацію його конститuentів.

A-пересув (argument movement) – переміщення конститuenta речення до A-позицій (позицій підмета та додатка дієслова, що отримують тета ролі),

під час якого елемент, що пересувається, не має змоги проминути A-позицію.

Ā-пересув – переміщення контитуента речення до будь-якої неаргументної позиції, під час якого елемент, що пересувається, не має змоги проминути Ā-позицію, однак може проминути A-позицію.

Відношення структурного пріоритету (c-command) – елемент α перебуває у відносинах структурного пріоритету з елементом β , лише тоді, коли елемент, який безпосередньо домінує над α , також домінує над β та ні α , ні β не домінують один над одним.

Неакузативне дієслово (unaccusatives) – дієслово, яке потребує породження лише внутрішнього аргумента.

Внутрішній аргумент (internal argument) – конституент максимальної проекції, породжений у позиції комплементарна до вершини.

Зовнішній аргумент (external argument) – конституент максимальної проекції, породжений у позиції комплементарна до вершини.

Інтерпретовані ознаки (interpretable features) – інгерентні, семантичні ознаки елемента мови.

Неінтерпретовані ознаки (uninterpretable features) – структурні ознаки елемента речення.

Операція узгодження (agree) – дистанційно видаляє ідентичні неінтерпретовані ознаки двох елементів, що узгоджуються (проба, ціль).

VOSI (Verb – Object / Subject – Infinitive) – інфінітивна комплементарна конструкція з іменною групою в препозиції.

Рейзинг предиката (Predicate Raising (PR)) – об'єднання нижчого дієслівного конституента (V-constituent) з вищим у дієслівну групу (V-cluster) і складові іменної групи, які залишилися, об'єднуються зі складниками вищого дієслова у вищу клаузу (S).

Рейзинг суб'єкта (Subject Raising (SR)) – підняття нижчого суб'єкта до позиції аргумента, яку займає його власна клауза (S), де він набуває форми називного чи знахідного відмінка, який зазвичай призначається аргументам іменної групи, розміщених у цій позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адмони В. Г. Полевая природа частей речи (на материале числительных) / В. Г. Адмони // В кн. : Вопросы теории частей речи. – Л. : Наука, 1968. – С. 98–106.
2. Александров Н. М. К вопросу о классификации частей речи в индоевропейских языках / Н. М. Александров // Вопросы теории частей речи : на материале языков различных типов. – Л. : Наука, 1968. – С. 107–115.
3. Андрушенко О. Ю. Теорія інформаційної структури речення : проблеми та перспективи сучасного розвитку / О. Ю. Андрушенко // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – Вип. 68. – С. 33–37.
4. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл : Логико-семантические проблемы / Н. Д. Арутюнова. – Изд. 5-е. – М. : Изд-во ЛКИ, 2007. – 383 с.
5. Арутюнова Н. Д. Пропозиция. Лингвистический энциклопедический словарь / Н. Д. Арутюнова. – М. : Юрайт, 1990. – 401 с.
6. Бабайцева В. В. Явление переходности в грамматике русского языка : монографія / В. В. Бабайцева. – М. : Дрофа, 2000. – 640 с.
7. Бабич Б. В. Інтерпретаційна модель формально-синтаксичних структур української мови / Б. В. Бабич. – К. : Київ. нац. лінгвіст. ун-т, 2000. – 113 с.
8. Балкова Л. В. Объектно-предикативная конструкция как форма отражения пространственно-временной определенности в английском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Балкова Лариса Вячеславовна. – М., 2011. – 216 с.
9. Бархударов Л. С. Очерки по морфологии современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М. : Высш. школа, 1975. – 156 с.
10. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М. : Высшая школа, 1966. – 250 с.
11. Бейлин Дж. Краткая история генеративной грамматики / Дж. Бейлин // Фундаментальные направления современной американской лингвистики : сборник обзоров. – М., 1997. – С. 137–141.
12. Блиндус Е. С. Потенциально-предикативные словосочетания в английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е. С. Блиндус. – М., 1977. – 34 с.
13. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка : учебник (на англ. яз.) : Изд. 2-е., перераб. / М. Я. Блох. – М. : Высш. школа, 1994. – 381 с.
14. Блумфилд Л. Язык / Л. Блумфилд. – М. : Прогресс, 1969. – 608 с.
15. Богданов В. В. Структурно-семантическая организация предложения / В. В. Богданов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1977. – 205 с.
16. Бодуэн де Куртэне И. А. Языкознание или лингвистика XIX в. / И. А. Бодуэн де Куртэне // Избранные труды по общему языкознанию. Т. 2. – М. : Наука, 1963. – 391 с.
17. Бойко Ю. П. Англійське складнопідрядне речення : структурно-семантичний, когнітивний та функціональний аспекти : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Бойко Юлія Петрівна. – Чернівці, 2013. – 483 с.

18. Бондарко А. В. Основы функциональной грамматики : Языковая интерпретация идеи и времени / А. В. Бондарко. – СПб : Наука, 1999. – 260 с.
19. Брицын В. М. Синтаксис и семантика инфинитива в современном русском языке / В. М. Брицын. – К. : Наукова думка, 1990. – 320 с.
20. Бродович О. И. Критерии ограничения вторично-предикативных синтагм с неличными формами глагола от омонимичных им атрибутивных синтагм / Бродович О. И. // Исследование по английской филологии. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1971. – Сб. IV. – С. 108–114.
21. Бродович О. И. Структуры со вторично-предикативной связью между элементами в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О. И. Бродович. – Л., 1972. – 25 с.
22. Бруннер К. История английского языка / К. Бруннер. – М. : ЛКИ, 2010. – 720 с.
23. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV–XIII ст.) : монографія / І. Р. Буніятова. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2003. – 327 с.
24. Буніятова І. Р. Еволюція динамічних систем (на матеріалі деяких індоєвропейських мов) / І. Р. Буніятова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». – Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 66. – № 954. – С. 159–165.
25. Буніятова І. Р. Локативные и направительные синтаксемы в среднеанглийском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Буніятова Ізабелла Рафаїлівна. – К., 1989. – 203 с.
26. Буніятова І. Р. Підрядні обставинні як компонент складного синтаксичного цілого в середньоанглійських діалектах / І. Р. Буніятова // Взаємодія одиниць різних рівнів германських, романських і слов'янських мов : зб. наук. праць. – К. : Вид-во КДПШМ. – 1991. – С. 45–49.
27. Буніятова І. Р. Розвинута синтаксична система як результат розвинутого мислення / І. Р. Буніятова // Наукові записки Кіровоградського держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Сер. Філологічні науки (мовознавство). – 2000. – Вип. 22, Ч. I. – С. 77–89.
28. Буніятова І. Р. Сучасний стан синтаксичної теорії речення та його витоки / І. Р. Буніятова // Вісник КНЛУ. Сер. Філологія. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2001. – Т. 4. – № 1. – С. 74–84.
29. Буніятова І. Р. Шляхи розвитку мовних систем : еволюція і катастрофа / І. Р. Буніятова // Магістеріум. – Київ : ВПЦ НаУКМА, 2011. – Вип. 43. Мовознавчі Студії. – С. 3–8.
30. Бурлакова В. В. О сложном дополнении в современном английском языке / В. В. Бурлакова // Исследования по английской филологии. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1958. – С. 159–163.
31. Варшавская А. И. Семантика агентивности и антропоцентричность английского предложения / А. И. Варшавская // Трехаспектность грамматики на материале английского языка : Сб. ст. – СПб. : Изд-во СПбУ, 1992. – С. 18–27.
32. Виноградов В. В. Исследования по русской грамматике. Избранные труды / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1972а. – 558 с.

33. Виноградов В. В. Основные вопросы синтаксиса предложения. Вопросы грамматического строя / В. В. Виноградов. – М. : Изд-во АН СССР, 1955. – С. 389–435.
34. Винцелер О. Синонимика конструкций, выражающих объектное отношение / О. Винцелер // В сб. : Исследования по современному русскому языку. – М. : МГУ, 1970. – С. 54–67.
35. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсар», 2004. – 400 с.
36. Габинский М. А. К диахронической типологии инфинитива (на материале романских языков) : текст / М. А. Габинский // Вопросы языкознания. – М., 1966. – № 1. – С. 26–36.
37. Гак В. Г. К проблеме синтаксической семантики (семантическая интерпретация «глубинных» и «поверхностных» структур) / В. Г. Гак // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения. – М. : Наука, 1969. – С. 77–85.
38. Ган Л. Г. О членах предложения в современном английском языке (на материале сложного дополнения) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. Г. Ган. – М., 1952. – 16 с.
39. Ганшина М. А. A Grammar of the English Language / М. А. Ганшина, Н. М. Василевская. – М. : Просвещение, 1973. – 380 с.
40. Ганшина М. А. English Grammar / М. А. Ганшина, Н. М. Василевская. – М. : Высшая школа, 1954. – 375 с.
41. Герасименко І. А. Типологія інфінітива (на матеріалі слов'янських, германських та романських мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 «Загальне мовознавство» / І. А. Герасименко // Донецький держ. ун-т. – Донецьк, 2000. – 18 с.
42. Гладкий А. В. Элементы математической лингвистики / А. В. Гладкий, И. А. Мельчук. – М. : Наука, 1969. – 192 с.
43. Голик У. Р. Основні структури вторинної предикації у сучасній англійській мові / Голик У. Р. // Проблеми романо-германської філології : зб. наук. пр. – Ужгород, 1999. – С. 95–103.
44. Грамматика английского языка : Морфология. Синтаксис : учебное пособие для студентов педагогических институтов и университетов по специальности № 2103 «Иностранные языки» / Н. А. Кобрина, Е. А. Корнеева, М. И. Оссовская, К. А. Гузеева. – СПб., СОЮЗ, 1999. – 496 с.
45. Гриднева Н. Н. Основы семантики синтаксиса / Гриднева Н. Н. // Учебное пособие по теоретической грамматике английского языка. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 48 с.
46. Гузеева К. А. Инфинитив / К. А. Гузеева, С. И. Костыгина // Грамматика английского языка. – С-Пб : Союз. 2000. – 219 с.
47. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт – М. : Прогресс, 2000. – 564 с.
48. Долгополова Л. А. Інфінітив в історії німецької мови (ІХ-ХХ ст.) : монографія / Л. А. Долгополова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. – 207 с.

49. Долинина И. Б. Особенности значения и способы языкового выражения предикатов в двупредикатных комплексах / И. Б. Долинина // Категории глагола в структурах предложения. – Л. : Наука, 1983. – С. 42–51.
50. Долинина И. Б. Системный анализ предложения / И. Б. Долинина. – М. : Высш. шк., 1977. – 176 с.
51. Дроздова Ю. Т. English Grammar / Дроздова Ю. Т., Берестова А. И., Маилова В. Г. – Сп.-б. : Анталогия, 2003. – 344 с.
52. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсен – М. : Просвещение, 1958. – 367 с.
53. Жаботинская С. А. Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции) // Когниция, коммуникация, дискурс. Международный электронный сборник научных трудов. Харьковский национальный университет имени В. Каразина. – 2013. – № 6. – С. 47–76.
54. Жаботинская С. А. Сетевая семантика: теория и практика // Когнитивные исследования языка. Вып. XIV : Когнитивная лингвистика: итоги, перспективы: мат-лы Всерос. науч. конф. 11-12 апреля 2013 года / отв. ред. вып. Л. А. Фурс. – Москва-Тамбов: Ин-т языкознания РАН, Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2013. – С. 81–86.
55. Жаботинська С. А. Синтаксична метафора у світлі граматики конструкцій (багатозначність структури NP2 of NP1) // Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. праць. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2012. – Вип. 1. – С. 43–50.
56. Жигадло В. Н. Современный английский язык / Жигадло В. Н., Иванова И. П., Иофик Л. Л. – М., 1956. – 350 с.
57. Жирмунский В. М. О природе частей речи и их классификации / В. М. Жирмунский // Вопросы теории частей речи : на материале языков различных типов. – Л. : Наука, 1968. – С. 7–32.
58. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 663 с.
59. Звегинцев В. А. Мысли о лингвистике / В. А. Звегинцев – М. : Просвещение, 1998. – 188 с.
60. Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория / В. А. Звегинцев – М. : УРСС, 2001. – 248 с.
61. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова – М. : Наука, 1973. – 352 с.
62. Золотова Г. А. Коммуникативная грамматика русского языка / Г. А. Золотова, М. Ю. Сидорова – М. : Наука, 1998. – 440 с.
63. Золотова Г. А. О возможностях грамматической науки / Г. А. Золотова // Вопросы языкознания. – 2006, №3. – С. 14–21.
64. Золотова Г. А. Синтаксическая синонимия и культура речи / Г. А. Золотова // Актуальные проблемы культуры речи. – М. : Наука, 1970. – С. 178–217.
65. Иванов В. В. Историческая грамматика русского языка : Морфология. Глагол / под ред. Р. И. Аванесова, В. В. Иванова. – М. : Наука, 1982. – 436 с.
66. Иванова И. П. Истрия английского языка / Иванова И. П., Чахоян Л. П., Беляева Т. М. – Спб. : Издательство «Авалон», 2006. – 558 с.

67. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка / Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
68. Ивина А. А. Логический словарь ДЕФОРТ / Ивина А. А., Переверзева В. Н., Петрова В. В. – М. : Вече, 1994. – 370 с.
69. Иеронова И. Ю. Исторический синтаксис французского языка : Французское предложение в диахронии с XI по XVI века / И. Ю. Иеронова // Методическое пособие по спецкурсу. – Калининград : Изд-во КГУ, 1996. – 26 с.
70. Ильиш Б. А. История английского языка (на англ. языке) / Б. А. Ильиш – Л. : Просвещение, 1972. – 352 с.
71. Ильиш Б. А. Строй современного английского языка / Б. А. Ильиш – М. – Л. : Просвещение, 1965. – 378 с.
72. Исаева Г. Т. Конденсация предикативных структур в современном английском языке (к проблеме языковой экономии) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Г. Т. Исаева – К. : Київ. нац. лінгвіст., ун-т, 1988. – 16 с.
73. Карамешева І. Д. Ознаки структур вторинної предикації у сучасній англійській мові / І. Д. Карамешева // Нова філологія. – З. : ЗДУ, 2002. – № 3 (14). – С. 65–73.
74. Кабанова Н. А. Объектно-предикативные конструкции и соответствующие им придаточные предложения в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н. А. Кабанова. – М., 1971. – 29 с.
75. Калечиц Е. П. О составе явлений, рассматриваемых как переходные в области частей речи / Е. П. Калечиц // Переходность и синкретизм в языке и речи. – М. : Прометей, 1991. – С. 38–44.
76. Калинина В. Д. Переводческие трансформации на уровне словосочетаний и предложений / В. Д. Калинина // Теория и практика перевода. Курс лекций : учеб. пособие. – М. : РУДН, 2008 – 118 с.
77. Калинина Е. Ю. Нефинитные сказуемые в зависимом предложении. Опыт типологического исследования : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20. «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Е. Ю. Калинина // МГУ. – М., 1998. – 21 с.
78. Карамешева І. Д. Структурні та функціональні особливості вторинної предикації в сучасній англійській мові (досвід формально-граматичного моделювання) : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Карамешева Ірина Дамірівна. – Київ, 2005. – 320 с.
79. Карамешева І. Д. Функціонування структур вторинної предикації у складі синтаксичних структур одного типу (на матеріалі англійської мови) / І. Д. Карамешева // Нова філологія. – З. : ЗДУ, 2007. – Вип. 26. – С. 71–78.
80. Кацман Н. Л. Латинский язык / Н. Л. Кацман, З. А. Покровская. – М. : ВЛАДОС, 1996 – 432 с.
81. Качалова К. Н. Практическая грамматика английского языка / К. Н. Качалова, Е. Е. Израилевич. – М. : ЮНВЕСТ, 2004 – 422 с.

82. Кибрик А. А. Современная американская лингвистика : Фундаментальные направления / Кибрик А. А., Кобозева И. М., Секерина И. А. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 480 с.
83. Кибрик А. А. Функциональные и когнитивные теории / А. А. Кибрик, В. А. Плугнян // Современная американская лингвистика : Фундаментальные направления : под ред. А. А. Кибрика, И. М. Кобозевой, И. А. Секериной. Изд. 3-е, стереотипное. – М. : Едиториал УРСС, 2006. – С. 276–339.
84. Кибрик А. Е. Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания / А. Е. Кибрик. – М. : Изд-во МГУ, 1992. – 336 с.
85. Кобрина Н. А. Грамматика английского языка. Синтаксис : учеб. пособ. / Н. А. Кобрина, Е. А. Корнеева, М. И. Оссовская. – М. : Просвещение, 1986. – 158 с.
86. Кошечая И. Г. Грамматические структуры и категории английского языка. Теоретический курс / И. Г. Кошечая, Л. К. Свиридова. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 192 с.
87. Кошечая И. Г. Курс сравнительной типологии английского и русского языков / И. Г. Кошечая. – М. : Высшая школа, 2008. – 327 с.
88. Криворучко Т. В. VOSI-конструкции как комплемент транзитивных глаголов в ранненовоанглийском языке / Т. В. Криворучко // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, № 1 (31) : в 2-х ч. Ч. II. 2014. – С. 92–95.
89. Криворучко Т. В. VOSI-конструкції з дієсловами *want* та *believe* у сучасній англійській мові / Т. В. Криворучко // Слово і речення : синтактика, семантика, прагматика : матер. Міжнар. наук. конф. / М-во осв. і науки України. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – С. 187–190.
90. Криворучко Т. В. Зв'язок між компонентами VOSI-конструкції в ранньоновоанглійській мові / Т. В. Криворучко // Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича : «Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблем перекладу». – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 46–49.
91. Криворучко Т. В. Причини виникнення інфінітивних конструкцій в англійській мові / Т. В. Криворучко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 30. – 2012. – С. 47–49.
92. Криворучко Т. В. Складна комплементация в історії англійської мови / Т. В. Криворучко // Наукові записки. – Випуск 105 (1). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 436–441.
93. Криворучко Т. В. Становлення VOSI конструкцій в англійській мові / Т. В. Криворучко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Випуск 57. – Серія : Філологічні науки. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 199–202.
94. Криворучко Т. В. Структурно-семантичні особливості конструкції «accusative and infinitive» / Т. В. Криворучко // Наукові праці Кам'янець-

Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 29. – Кам'янець-Подільський : «Аксіома», 2012. – С. 205–208.

95. Криворучко Т. В. Сучасний стан дослідження англійського речення / Т. В. Криворучко // Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 16 березня 2012р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. авіац. ун-т. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2012. – С. 171–174.
96. Криворучко Т. В. Функціонування VOSI-конструкцій та VOSING-конструкцій у ранньоніованглійській мові / Т. В. Криворучко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць. – Острог : Видавництво національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 44. – С. 149–151.
97. Крылова О. А. Современный русский язык : Теоретический курс / Крылова О. А., Максимов Л. Ю., Ширяев Е. Н. // Ч. IV. Синтаксис. Пунктуация. – М. : Русский язык, 1997. – 370 с.
98. Крылова И. П. Грамматика современного английского языка / И. П. Крылова, Е. М. Гордон : учебник для ин-тов и фак. иностр. яз. – 5-е изд. – М. : Книжный дом «Университет», 2000. – 448 с.
99. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца 20 века. – М. : РАН, 1995. – С. 144–238.
100. Лохманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Лохманова. – М. : Просвещение, 1966. – 280 с.
101. Маслов Ю. С. Введение в языкознание : учеб. для филол. спец. вузов / Ю. С. Маслов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1987. – 272 с.
102. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / А. Мейе. – М. : URSS/ЛКИ, 2007. – 487 с.
103. Мейе А. Общеславянский язык / А. Мейе. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1951. – 491 с.
104. Мельчук И. А. Опыт теории лингвистических моделей «Смысл-Текст» / И. А. Мельчук. – М. : Наука, 1974. – 346 с.
105. Мигирин В. Н. Очерки по теории процессов переходности в русском языке : учебное пособие для студентов / В. Н. Мигирин. – Бельцы, 1971. – 187 с.
106. Мигирин В. Н. Трансформациология языка : по материалам русской речи / В. Н. Мигирин // Известия Крымского пединститута. – Симферополь, 1957. – Т. 23. – С. 198–208.
107. Мороховская Э. Я. Основы теоретической грамматики английского языка : учеб. пособ. / Э. Я. Мороховская. – К. : Вища школа, 1984. – 278 с.
108. Мухин А. М. Синтаксемный анализ и проблема уровней языка / А. М. Мухин. – Л. : Наука, 1980. – 303 с.
109. Нодь В. І. Розвиток абсолютної інфінітивної конструкції в англійській мові (XII–XIV) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Нодь Вікторія Іванівна. – К., 2005. – 166 с.

110. Образцова Е. М. О валентности глагола в предложениях с начальным *there* / Е. М. Образцова // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації. – Харків : Константа, 1996. – С. 71–72.
111. Падучева Е. В. О семантике синтаксиса / Е. В. Падучева // Материалы к трансформационной грамматике русского языка изд. 2-е, испр. и доп. – М. : КомКнига, 2007. – 249 с.
112. Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1960. – 500 с.
113. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Гос. уч.-пед. изд-во Мин-ва просвещ. РСФСР, 1956. – 511 с.
114. Плоткин В. Я. Строй английского языка : учебное пособие для институтов и факультетов иностр. языков / В. Я. Плоткин. – М. : ВШ, 1989. – 239 с.
115. Полховська М. В. Екзистенційні речення в ранньоновоанглійській мові : структурно-семантичний та функціональний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Полховська Марина Володимирівна. – К., 2009. – 204 с.
116. Полховська М. В. Модифікатори іменної фрази в екзистенційних реченнях (на матеріалі ранньоновоанглійської мови) / М. В. Полховська // Наукові записки. Серія : Філологія. – Вип. 10. – Т.1. – Вінниця : Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 2008. – С. 244–249.
117. Полховська М. В. Прагматичні функції екзистенційних речень (на матеріалі ранньоновоанглійських пам'яток) / М. В. Полховська // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 142. – Т. 2. – С. 173–175.
118. Полховська М. В. Принципи структурної організації екзистенційного речення ранньоновоанглійської мови / М. В. Полховська // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія : Філологія. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2008. – Т. 11. – №2. – С. 80–86.
119. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике / А. А. Потебня. – Х. : Унив. тип., 1874. – Т. 1–2. – 540 с.
120. Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков / Э. Прокош : пер. с англ. Т. Н. Сергеевой / Под ред. и с предисл. В. А. Звегинцева. – М. : Изд-во : Книжный дом «Либроком», 2010. – 384 с.
121. Пудовкина М. С. Синтаксические синонимы – объектно-предикативные конструкции с неличными формами глагола и придаточные предложения в английском языке (на материале сочитаемости группы глаголов физического восприятия : дисс. ... канд. филол. н. : 10.02.04 / Пудовкина Маргарита Султановна. – Ташкент, 1981. – 273 с.
122. Раевська М. Н. Present-day English Syntax / М. Н. Раевська // Синтаксис сучасної англійської мови : підруч. – К. : Вища школа, 1970. – 179 с.
123. Расторгуева Т. А. Варьирование и исторические изменения морфологической системы английского языка : автореф. дисс. ... доктора филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т. А. Расторгуева. – М., 1980. – 51 с.

124. Расторгуева Т. А. История английского языка / Т. А. Расторгуева. – Вып. 1–2. – М. : Астрель : АСТ, 2005. – 348 с.
125. Реферовская Е. А. Истоки аналитизма романских языков / Е. А. Реферовская. – М. : URSS, 2007. – 150 с.
126. Сазонова Н. М. Предикативные структуры в современном английском языке / Н. М. Сазонова. – Киев, 1969. – 114 с.
127. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
128. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
129. Семененко Г. М. Підрядні речення обставини причини в давньоанглійській мові : структура та функціонування : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Семененко Галина Миколаївна. – К., 2003. – 163 с.
130. Сидоренко Е. Н. Учебный толково-грамматический словарь функциональных омонимов : В двух частях. – Ч. I. Диахронная трансформация и функциональная омонимия (теоритический материал) / Е. Н. Сидоренко, И. Я. Сидоренко. – Симферополь : Крымское учебно-пед. гос. из-во, 2006. – 112 с.
131. Смирницкий А. И. История английского языка : курс лекцій / А. И. Смирницкий. – М. : Издательство МГУ, 1965. – 138 с.
132. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1959. – 440 с.
133. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Лит. на ин. яз. 1957 – 365 с.
134. Снісаренко І. Є. Інтерпретація природи інфінітивних речень у сучасних мовознавчих студіях // Наукові записки. – Вип. 87(2). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 40–45.
135. Снісаренко І. Є. Речення з експлетивним *it*, ускладнені інфінітивом з *for* (на матеріалі пам'яток середньоанглійського періоду) // Наукові записки. – Вип. 96 (2). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 67–71.
136. Снісаренко І. Є. Інфінітивна конструкція з прийменником *for* у середньоанглійській мові : семантика та функціонування : дис ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Снісаренко Ірина Євгенівна // КНЛУ. – К., 2001. – 190 с.
137. Снісаренко І. Є. Інфінітивні звороти в історії англійської мови / І. Є. Снісаренко // Наукові записки Кіровоградського держ пед. ун-ту : Зб. наук. статей. – Вип. 26. – Сер. Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2000. – С. 226–236.
138. Снісаренко І. Є. Інфінітивна комплементация середньоанглійських двоперехідних дієслів з нетиповою синтаксичною поведінкою / І. Є. Снісаренко // Наукові записки. – Вип. 81(2). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 36–41.

139. Старикова Е. Н. Проблемы семантического синтаксиса : на материале англ. языка / Е. Н. Старикова. – К. : Вища школа, 1985. – 123 с.
140. Степанов Ю. С. Изменчивый «образ языка» в науке XX века / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РАН, 1995. – С. 7–34.
141. Стросон П. Ф. О вторичной предикации / П. Ф. Стросон // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Знание, 1982. – № 13. – С. 75.
142. Сулимовская Э. В. Грамматическая сущность и функционирование структур вторичной предикации в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Э. В. Сулимовская. – Одесса, 1981. – 230 с.
143. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер : пер. с франц. И. М. Богуславского, Л. И. Лухт, Б. П. Нарумова, С. Л. Сахно. – М. : Прогресс, 1982. – 653 с.
144. Тестелец Я. Г. Введение в общий синтаксис / Я. Г. Тестелец. – М. : Российск. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 798 с.
145. Федоров А. К. Использование лингвистического эксперимента при изучении некоторых вопросов синтаксиса / А. К. Федоров. – Русский язык в школе. – 1969. – № 1. – С. 49–56.
146. Фортунатов Ф. Ф. Избранные труды / Ф. Ф. Фортунатов. – М. : Государственное учебно-педагогическое издательство, 1956. – Т. 1–2. – 472 с.
147. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса : пер. с англ. В. А. Звегинцева / Н. Хомский. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та, 1972. – 262 с.
148. Хомский Н. Логические основы лингвистической теории / Н. Хомский // Новое в лингвистике. – М. : Прогресс, 1965. – Вып. IV. – С. 465–576.
149. Хорнби А. С. Конструкции и обороты современного английского языка : пер. с англ. А. С. Игнатьева / А. С. Хорнби. – М. : Учпедгиз, 1960. – 335 с.
150. Шантрэн П. Историческая морфология греческого языка / П. Шантрэн. – М. : Издательство иностранной литературы, 2001. – 340 с.
151. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Л. : Учпедгиз, 1941. – 620 с.
152. Шевченко И. С. Историческая динамика прагматических свойств английского вопросительного предложения (16–20 вв.) : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Шевченко Ирина Семеновна. – К., 1999. – 373 с.
153. Шендельс Е. И. Грамматическая синонимия (на базе морфологии глагола в современном немецком языке) : автореф. дис. ... доктора филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е. И. Шендельс. – Москва, 1964. – 51 с.
154. Шкодич Л. В. Соотношение коммуникативно-самостоятельных частей предложения с имплицитной межфразовой каузальной связью / Л. В. Шкодич // Проблемы грамматики английского языка : сб. науч. тр. – М. : МГПИИЯ, 1981. – Вып. 173. – С. 149–163.
155. Ярцева В. Н. О взаимосвязи синтаксических отношений / В. Н. Ярцева // Проблемы сравнительной филологии : сб. статей к 70-летию чл.-кор. АН СССР В. М. Жирмунского. – М.–Л. : Наука, 1964. – С. 26–34.

156. Ярцева В. Н. О грамматических синонимах / В. Н. Ярцева // Романо-германская филология. – Вып. 1. – М., 1957. – С. 5–34.
157. Aarts B. Introduction : Theoretical and Descriptive Approaches to the Study of the Verb in English / B. Aarts, Ch. Meyer // The Verb in Contemporary English. Theory and Description. – Cambridge, 1995. – P. 1–24.
158. Achard M. Representation of Cognitive Structures : Syntax and Semantics of French Sentential Complements / M. Achard. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1998. – 377 p.
159. Adger D. Three Domains of Finiteness : A Minimalist Perspective / D. Adger // Finiteness : Theoretical and Empirical Foundations. – Oxford : Oxford University Press. – 2007. – P. 23–58. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ling.auf.net/lingBuzz/000296.
160. Andersson E. On Verb Complementation in Written English / E. Andersson // Lund Studies in English 71. – Malmö : C.W.K. Gleerup. – 1985. – P. 12.
161. Bailey D. The Problem of the Alternation of to V/V -ing after «aspectual verbs» / D. Bailey // In J. Chuquet and D. Roulland (eds.), Subordination, Subordinations. – Rennes : Presses Universitaires de Rennesll. – 1992. – P. 185–197.
162. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English Biber D./ D. Biber, S. Johansson, G. Leech and others. – L. : Longman, 1999. – 1204 p.
163. Blake N. F. A History of the English Language / N. F. Blake. – London : Macmillan Press LTD, 1996. – 382 p.
164. Bock H. Studien zum präpositionen Infinitiv und Akkusativ mit dem *to*-Infinitiv / H. Bock. – Anglia 55, 1931. – P. 114–249.
165. Bolinger D. Meaning and Form / D. Bolinger. – London : Longman, 1977. – P. 66–89.
166. Bopp F. Uber das Conjugationssystem der Sanskritsprache in Vergleichung mit jenem der Griechischen, Lateinischen, Persischen und Germanischen Sprache : Herausgegeben von Dr. K. J. Windischmann. – Frankfurt am Main, 1816. – 312 s.
167. Bowers J. The syntax of predication // Linguistic Inquiry. – Columbia University Press, 2001. – №24. – P. 92–97.
168. Bresnan J. Control and Complementation / J. Bresnan. – Linguistic Inquiry 13, 1982. – P. 343–434.
169. Bresnan J. Theory of Complementation in English Syntax / J. Bresnan // MIT Ph.D. Dissertation, 1972. – 321 p.
170. Buniyatova I. Complex Complementation in Old English and Other Old Germanic Languages / I. Buniyatova // Вестник Киевского лингвистического университета. – Сер. Филология. – 1999. – Т. 2 – № 1. – С. 35–43.
171. Buysens E. The Preposition for with an Infinitive Clause / E. Buysens. – English Studies 68, 1987. – P. 336–347.
172. Bybee J. L. Morphology : A Study of the Relation between Meaning and Form / J. L. Bybee. – Amsterdam : Benjamins, 1985. – 235 p.
173. Callaway M. The Infinitive in Anglo-Saxon / M. Callaway. – Washington : Carnegie Institution, 1913. – 352 p.

174. Celce-Murcia M. The Grammar Book: an ESL/EFL Teacher's Course / M. Celce-Murcia, D. Larsen-Freeman. – Boston : Heinle & Heinle, 1983. – 655 p.
175. Chomsky N. Conditions on Transformations. In Stephen Anderson and Paul Kiparsky, eds., A Festschrift for Morris Halle / N. Chomsky. – New York : Holt, Rinehart, and Winston, 1973. – P. 232–286.
176. Chomsky N. Filters and Control / N. Chomsky N., Lasnik H. – Linguistic Inquiry (8), 1977. – P. 425–504.
177. Chomsky N. Lectures on Government and Binding. The Piza Lectures / N. Chomsky. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 1981. – 7th ed. – 371 p.
178. Chomsky N. Minimalist Inquiries : the Framework / N. Chomsky // Step by Step. – Cambridge, Mass. : MIT Press. – 2000. – P. 89–155.
179. Chomsky N. Syntactic Structures / N. Chomsky. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2002. – 117 p.
180. Chomsky N. The Minimalist Program / N. Chomsky. – Cambridge, London : The MIT Press, 1995. – 420 p.
181. Colins C. English Grammar : под общей научной редакцией М. Я. Блоха. – Москва : Аст, Астрель, 2006. – 532 с.
182. Complementation : Cognitive and Functional Perspectives / Ed. by K. Horie. – Amsterdam : John Benjamins, 2000. – 241 p.
183. Conrad B. Referring and Non-Referring Phrases: A Study of the Use of the Gerund and the Infinitive / B. Conrad. – Copenhagen : Akademisk Forlag, 1982. – 229 p.
184. Cristofaro S. Subordination / S. Cristofaro. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 355 p.
185. Croft W. A. Syntactic Categories and Grammatical Relations: the Cognitive Organization of Information. – Chicago : University of Chicago Press, 1991. – 331 p.
186. Crystal D. The English Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
187. Denison D. English Historical Syntax / D. Denison. – London, New York : Longman, 1993. – 530 p.
188. Dik S. The Theory of Functional Grammar / S. Dik. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1989. – 477 p.
189. Dirk Noel. Believe-type Matrix Verbs and their Complements: Corpus-based Investigations of their Functions in Discourse : monograph / Noel Dirk. – Ghent, Belgium : Ghent University. Faculty of Arts and Philosophyplace, 2002. – 189 p.
190. Dixon R. M. W. A New Approach to English Grammar on Semantic Principles / R. M. W. Dixon. – Oxford : Clarendon Press, 1991. – 194 p.
191. Dixon R. M. W. A Semantic Approach to English Grammar / R. M. W. Dixon. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 543 p.
192. Duffley Patrick J. The English Infinitive / Patrick J. Duffley. – New York : Longman, 1992. – P. 23–29.
193. Egan T. Non-finite Complementation. A usage-based study of infinitive and -ing clauses in English / T. Egan. – NY : Amsterdam – New York, 2008. – 432 p.

194. Fanego T. *Infinitive Complements in Shakespeare's English : Synchronic and Diachronic Aspects* / T. Fanego. – Santiago de Compostela : Universidade de Santiago de Compostela, 1992. – 170 p.
195. Fischer O. *On Negative Raising in the History of English* / O. Fischer // In Tiekens-Boon van Ostade, Ingrid; Tottie, Gunnel; van der Wurff, Wim (eds.) // *Negation in the history of English*. – Berlin, Germany : Mouton de Gruyter, 1998. – P. 55–100.
196. Fischer O. *Principles of Grammaticalization and Linguistic Reality* / O. Fischer // In G. Rohdenburg and B. Mondorf (eds.) // *Determinants of Grammatical Variation in English*. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2003. – P. 445–478.
197. Fischer O. *The Origin and Spread of the Accusative and Infinitive Construction in English* / O. Fischer // *Folia Linguistica Historica*. – 1989. – Vol. VIII, № 1–2. – P. 143–217.
198. Fisher O. *The Distinction Between Bare and to-infinitival Complements in Late Middle English* / O. Fisher // *Diachronica* 12, 1995. – P. 1–30.
199. Fisher O. *The Syntax of Early English* / O. Fisher // Ans van Kemenade, Willem Koopman, Wim van der Wurff. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 341 p.
200. Freidin R. *Foundations of Generative Syntax* / R. Freidin. – Cambridge, London : MIT Press. – 1992. – 359 p.
201. Fries Ch. C. *The Grammatical Structure of Present Day American English with Especial Reference to Social Differences or Class Dialects* / Fries Ch. C. – N.Y., L. : D. Appleton–Center Company, 1940. – 314 p.
202. Givón T. *Functionalism and Grammar* / T. Givón. – Amsterdam : John Benjamins, 1995. – 486 p.
203. Givón T. *Syntax : A Functional–Typological Introduction* / T. Givón. – Amsterdam : Benjamins. – Vol. 1, 1984. – 464 p.
204. Givón T. *The Binding Hierarchy and the Typology of Complements* / T. Givón // *Studies in Language* 4, 1980. – P. 333–377.
205. Granath S. *Verb Complementation in English. Omission of Prepositions before That-Clause and To-Infinitives* / S. Granath // *Göteborg Studies in English* : Göteborg, 1977. – 240 p.
206. Graver B. D. *Advanced English Grammar* / B. D. Graver : 3rd ed. – Oxford : Oxford University Press, 1986. – 320 p.
207. Greenbaum S. *A Student's Grammar of the English Language* / S. Greenbaum, R. Quirk. – L. : Harlow : Longman, 1991. – 490 p.
208. Guéron J. *The Temporal Interpretation of Predication* / J. Guéron, T. Hoekstra // In A. Cardinaletti and M. T. Guasti, eds. *Syntax and Semantics* 28. – New York : Small Clauses. Academic Press, 1995. – P. 77–107.
209. Haegemann L. *Introduction to Government & Binding Theory* / L. Haegemann. – Cambridge (Mass.) : Basil Blackwell, 1991. – 618 p.
210. Haiman J. *Natural Syntax : Iconicity and Erosion* / J. Haiman. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – P. 21–24.
211. Harris A., Campbell L. *Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective* / A. Harris, L. Campbell. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1995. – 488 p.

212. Harris Z. From Morpheme to Utterance / Z. Harris // *Language*, 1947. – Vol. 22. – P. 161–183.
213. Hjulmand L. Selected Topics in English Grammar : a Grammar Compendium for BA students / L. Hjulmand, H. Schwarz . – Frederiksberg, 1996. – 366 p.
214. Hollmann W. The Iconicity of Infinitival Complementation in Present-day English Causatives / W. Hollmann. – P. 9–10. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.lancaster.ac.uk/staff/hollmann/WBH_iconicity.pdf
215. Hornby A. S. A guide to patterns and usage in English. / A. S. Hornby – Oxford : Oxford University Press. 1975. – 256 p.
216. Hornby A. S. Oxford advanced learner's dictionary of current English / A. S. Hornby – 3rd ed. – London : Oxford University Press. 1974. – 1055 p.
217. Huang C.-T. J. Complex Predicates in Control / C.-T. J. Huang // *Control and grammar*. Cambridge, MA : Kluwer Academic Press, 2004. – P. 109–147.
218. Huddleston R. D. Sentence Types and Clause Subordination / R. D. Huddleston // Brown K., Miller J. (Eds.) *Concise encyclopedia of grammatical categories*. – Amsterdam etal : Elsevier, 1999. – P. 329–343.
219. Huddleston R. D. The Sentence in Written English / Huddleston R. D. // *A Syntactic Study Based on an Analysis of Scientific Texts*. – London : Cambridge University Press. 1971. –165 p.
220. Hudson R. A. English Complex Sentences / R. A. Hudson // *An introduction to systemic grammar*. – Amsterdam / New York / Oxford : North-Holland Publishing Company, 1971. – 350 p.
221. Humboldt, W. von : Ueber die in der Sanskrit-Sprache durch die Sufflixa (sic) ā und ya gebildeten Verbalformen, in *Indische Bibliothek, Eine Zeitschrift von August Wilhelm von Schlegel ...* Bonn, 1824. Vol. II, p. 71 ff.
222. Jack G. The infinitive in early Middle English prose. / G. Jack // *Neuphilologische Mitteilungen* 92, 1991. – P. 311–341.
223. Jackendoff R. «Construction after construction» and its theoretical challenges / R. Jackendoff // *Language*. – Stanford, CA : CSLI Publications, 2008. – T.84. – №1. – P. 8–28.
224. Jackkendoff R. *Semantics and Cognition* / R. Jackendoff. – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – 436 p.
225. Jespersen O. *A Modern English Grammar on Historical Principles.* / O. Jespersen – L. : George Allen & Unwin LTD, 1954. – Vol. 4. – Part V. Syntax. – 528 p.
226. Jespersen, O. *Essentials of English Grammar : text* / O. Jespersen. – London : G. Allen & Unwin LTD, 1933 – 387 p.;
227. Jonas D. Clause Structure, Expletives and Verb Movement / D. Jonas // *Minimal Ideas. Syntactic Studies in Minimalist Framework*. – Amsterdam : John Benjamins, 1996. – P. 167–188.
228. Kageyama T. AGR in Old English Infinitives / T. Kageyama – *Lingua* 88, 1992. – P. 91–128.
229. Kenyon J. S. *The Syntax of the Infinitive in Chaucer.* / J. S. Kenyon – London : Chaucer Society., 1909. – 186 p.
230. Kiparsky Paul. Fact / Paul Kiparsky, Carol Kiparsky. – *Linguistics Club, Indiana University*, 1968. – 22 p.

231. Krickau Carl. Der Accusativ mit dem Infinitiv in der Englischen Sprache, besonders im Zeitalter der Elisabeth / Carl Krickau / Ph. D. dissertation. – University of Göttingen, 1877.
232. Kryvoruchko T. Believe-type and Want-type Matrix Verbs and their Complements / T. Kryvoruchko // Global English – Global Decisions. XVIII TESOL – Ukraine National Conference : збірник наукових праць (англ. м.). – Севастополь : Рибест, 2013. – С. 164–165.
233. Kryvoruchko T. Complex Sentences in Old English / T. Kryvoruchko // English in Globalized World : збірник наукових праць (англ. м.). – Кам'янець-Подільський : ВПП «Апостроф», 2011. – С. 76.
234. Kryvoruchko T. VOSI Construction in English / T. Kryvoruchko // English in Globalized World : збірник наукових праць (англ. м.). – Кам'янець-Подільський : ВПП «Апостроф», 2012. – С. 86–87.
235. Landau I. Elements of Control / I. Landau. – Ph. D. diss. : MIT, 1999.
236. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar / R. W. Langacker // Descriptive applications. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1991. – 628 p.
237. Leech G. A Communicative Grammar of English. / G. Leech, J. Svartvic – L. – N. Y. : Longman, 1994. – 423 p.
238. Lightfoot D. How to Set Parameters : Arguments from Language Change / D. Lightfoot // Cambridge, Mass : MIT Press, 1991. – 226 p.
239. Los B. The Rise of the to-infinitive as Verb Complement / B. Los // English Language and Linguistics 2, 1998. – P. 1–36.
240. Lyons J. Deixis as a Source of Reference / J. Lyons // Formal Semantics of Natural Language. – London : Cambridge University Press, 1975. – 450 p.
241. Lyons J. Introduction to Theoretical Linguistics / J. Lyons – Cambridge University Press, 1972. – 519 c.
242. Mair C. Gerundial complements after begin and start : Grammatical and sociolinguistic factors, and how they work against each other / C. Mair // In B. Mondorf and G. Rohdenburg (eds.), Determinants of grammatical variation in English. – Berlin : Mouton de Gruyter., 2003. – P. 329–345.
243. Mair C. Thomas Egan : Distance and Direction : a usage-based study of infinitive and -ing clauses in English : doctoral defence / C. Mair – Norsk Lingvistisk Tidsskrift, 21 (2)., 2003. – P. 237–246.
244. Manabe K. The Syntactic and Stylistic Development of the Infinitive in Middle English / K. Manabe // Fukuoka – Kyushu University Press, 1989. – 206 p.
245. Mannes Bourke James. Verbal Complementation / James Mannes Bourke : A pedagogical challenge University of Brunei Darussalam // Reflections on English Language Teaching, – Vol. 6, No. 1 – P. 35–50. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nus.edu.sg/celc/research/books/reft/vol6/no1/35-50bourke.pdf>
246. Meyer Ch. F. Grammatical Relations in English / Ch. F. Meyer // The Verb in Contemporary English. Theory and Description. – Cambridge, 1995. – P. 27–39.
247. Mittwoch A. On the distribution of bare infinitive complements in English. / A. Mittwoch. – Journal of Linguistics 26., 1990 – 125 p.
248. Morokhovska E. J. Fundamentals of English Grammar. / E. J. Morokhovska – K. : Vyšča Škola, 1993. – 472 p.

249. Newmeyer F. J. *Language Form and Language Function* / F. J. Newmeyer. – Cambridge, Mass. : MIT-Press, 1998. – 448 p.
250. Newmeyer F. J. *Linguistic Theory of America. The First Quarter-Century of Transformational Generative Grammar.* / F. J. Newmeyer – N. Y., L. : Academic Press, 1980. – 290 p.
251. Noonan M. *Complementation* / M. Noonan // *Language Typology and Syntactic Description. Vol. 2 : Complex Constructions* / Ed. By T. Shopen. – Cambridge University Press, 1985. – P. 42–140.
252. Ohlander U. *A study on the use of the infinitive sign in Middle English.* / U. Ohlander – *Studia Neophilologica.* 1941 – P. 58–66.
253. Penzl H. *Periodization in Language History : Early Modern English and Other Periods* / H. Penzl // *Studies in Early Modern English* / ed. by D. Kostovsky. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter. 1994. – 507 p.
254. Pollard C. *Head-Driven Phrase Structure Grammar* / C. Pollard, I. Sag. – Chicago: CSLI and University of Chicago Press, 1993. – 458 p.
255. Pollard C. *Head-driven Phrase Structure Grammar* / C Pollard, I. A. Sag // University of Chicago Press. – Chicago, 1994. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ai.ato.ms/MITECS/Entry/green.html>
256. Postal Paul M. *On Raising* / Paul M. Postal. – Cambridge, MA : MIT Press, 1974. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.jstor.org/discover/10.2307/413179?uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103782423851>
257. Poutsma H. *A Grammar of Late Modern English* / H. Poutsma // Part II : The Sentence Section 1 : The Elements of the Sentence. – Croningen : Nordhoff, 1914. – 812 p.
258. *Principles of Diachronic Syntax.* / D. W. Lightfoot – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1979. – 429 p.
259. Quirk R. *A Comprehensive Grammar of the English Language* / R. Quirk, S. Greenbaum, J. Leech, J. Svartvik. – Longman, 1985. – 1779 p.
260. Quirk R. *Types and uses of non-finite clause in Chaucer.* / R. Quirk J. Svartvik – *English Studies* 51 1970. – P. 393–411.
261. Radford A. *English Syntax. An Introduction* / A. Radford. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 384 p.
262. Radford A. *Syntactic theory and the Structure of English* / A. Radford. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – 558 p.
263. Radford A. *Transformational Grammar* / A. Radford. – Cambridge : Cambridge University Press, 1988. – 625 p.
264. Ramsey S. *The English Language and English Grammar* / S. Ramsey. – N.Y. : Haskell House Publ., 1968. – 571 p.
265. Rizzi L. *The Fine Structure of the Left Periphery* / L. Rizzi // *Elements of Grammar.* – Dordrecht : Kluwer, 1997. – P. 281–337.
266. Roberts P. *Understanding English* / P. Roberts. – N. Y., Evanston and L. : Harper and Row Publ., 1958. – 508 p.
267. Robins R. H. *Key dates in Twentieth Century Linguistics* / R. H. Robins // *Langue and Parole in Synchronic and Diachronic Perspective/* Ed. By Ch. Beebham. – Amsterdam, N. Y. : Pergamon. 1999. – P. 63–72.

268. Rosenbaum P. The Grammar of English Predicate Complement Constructions / P. Rosenbaum – MIT Press, Cambridge, 1967. – 230 p.
269. Sadock J. The Pragmatics of Subordination / J. Sadock // Sentential Complementation / Proceedings of the International Conference held in UFSAI, Brussels, June, 1983 / Ed. by W. de Geest, Y. Putseys. – Dordrecht-Holland/Cinnaminson-USA : Foris Publications, 1984. – P. 205–213.
270. Sentential Complementation and the Lexicon : Studies in Honour of Wim de Gees / Ed. By D. Jaspers, W. Klooster, Y. Putseys, P. Seuren. – Dordrecht-Holland/ Providence – U.S.A. : Foris Publications, 1989. – 456 p.
271. Shepherd J. Ways to Grammar / J. Shepherd, R. Rossner, J. Taylor. – London & Basingstoke : Macmillan, 1984.
272. Shubin E. English Grammar. / E. Shubin, V. Sittel – Москва «Просвещение», 1975. – 257 с.
273. Stowell T. Origins of phrase Structure / T. Stowell // PhD Dissertation : MIT, 1981.
274. Stowell T. Subject Across Categories / T. Stowell // The Linguistic Review, 1983 – Vol. 2. – P. 285–312.
275. Swan M. Practical English Usage. / M. Swan – Oxford : Oxford Un-ty Press, 1996. – 645 p.
276. Sweet H. A New English Grammar. Logical and Historical. / H. Sweet – Oxford : Oxford at the Clarendon Press., 1955. – P. 1, 2. – 499 p.
277. Trask R. L. Key concepts in language and linguistics / R. L. Trask – London and New York : Routledge., 1999. – 378 p.
278. Traugott E. Complex Sentences / E. Traugott // The Cambridge History of the English Language. – Cambridge : Cambridge Univ. Press., 1996. – P. 219–280.
279. Verspoor M. The story of -ing : a subjective perspective / M. Verspoor // In : M. Pütz and R. Dirven (eds.), The Construal of space in language and thought. – Berlin : Mouton de Gruyter. 1997. – P. 417–454.
280. Verspoor M. To infinitives / M. Verspoor // In L. De Stadler and C. Eyrych (eds.), Issues in cognitive linguistics : 1993 proceedings of the International Cognitive Linguistics Conference. – Berlin : Mouton de Gruyter. 1999. – P. 505–526.
281. Visser F. Th. An Historical Syntax of the English Language / F. Th. Visser. – Leiden : E. J. Brill, 1973. – Vol. IV, part 2. – P. 111–271.
282. Warner A. R. Complementation in Middle English and the Methodology of Historical Syntax / A. R. Warner // A Study of the Wyclifite Sermons. – London : Croom Helm., 1982 .
283. Whitehall H. Structural Essentials of English / H. Whitehall. – N.Y., Burlingame : Harcourt, Brace and World Inc., 1965. – 154 p.
284. Zandvoort R. W. A Handbook of English Grammar. – London : Longmans, 1957. – P. 4.
285. Zeitlin J. The Accusative with Infinitive and some Kindred Constructions in English / J. Zeitlin // New York : Columbia University Press, 1908. – 204 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Bacon F. The Advancement of Learning / F. Bacon. – 1605. – Режим доступу : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/adv1.htm#1>
2. Bacon F. The New Atlantis / F. Bacon. – Режим доступу: <http://darkwing.unoregon.edu/%7erbear/bacon3.html>
3. Behn A. The Rover; or the Banish'd Cavaliers. –Режим доступу : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/rover1.html>
4. Beowulf. Verse Indeterminate Saxon – Author Anonymous. – Режим доступу:
www.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/texts/b1
5. Breton N. Grimellos Fortumes / N. Breton. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/3724/breton1.html?sequence=1>
6. Bunyan J. The Pilgrim's Progress / J. Bunyan. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/707/pilgrim.pdf>
7. Constable J. Diana / J. Constable. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/676/diana.pdf?sequence=1>
8. Cura Pastoralis (Pastoral care) Troyes MS 504. See Christopher D Hamel, A Hystory of Illuminated Manuscript. (Boston : David R. Godine) 1986.
9. Geoffrey Chaucer “The Canterbury Tales” Penguin books the UK Croydon – 2005. – 342 p.
10. Gosson S. The Schoole of Abuse / S. Gosson. – 1579. – Режим доступу : <http://darkwing.uoregon.edu/~rbear/ren.html>
11. Jonson B. A Tale of a Tub / B. Jonson. – Режим доступу : <http://www.hollowpages.com/jonson1692tub.html>
12. Jonson B. Oberon, the Fairy Prince / B. Jonson. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/3793/jonson3.pdf?sequence=1>
13. Lanyer E. Salve Devs Rex Ivdaeotum / E. Lanyer. – Режим доступу : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/lanyer1.html>
14. Marlowe C. The First Part of Tamburlaine the Great / C. Marlowe. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/5266/marlowe3.html?sequence=1>
15. Middleton T. A Chaste Maid in Chepside / T. Middleton. – Режим доступу : <http://www.tech.org/~cleary/chast.html>
16. Middleton T. A Trick to Catch the Old One / T. Middleton. – Режим доступу : <http://www.tech.org/~cleary/tcoo.html> first publ. 1608
17. Middleton T. The Puritan or the Widow of Walting Street / T. Middleton. – Режим доступу : <http://www.tech.org/~cleary/purit.html>
18. Milton J. Paradise Lost / J. Milton. – Режим доступу : <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/767/lost.pdf?sequence=1>

19. Munday A. *The Downfall of Robert, Earle of Huntington* / A. Munday. – Режим доступа : <http://www.lib.Rochester.edu/Camelot/teams/down.html>
20. Niccos R. *The Beggars Ape* / R. Niccos. – 1627. – Режим доступа : <http://darkwing.uoregon.edu/~rbear/ren.html>
21. Shakespeare W. *A Lover's Complaint* / W. Shakespeare // *The Sonnets and Narrative Poems*. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 201–213.
22. Shakespeare W. *A Midsummer Night's Dream* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 554–662.
23. Shakespeare W. *All's Well That Ends Well* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 559–670.
24. Shakespeare W. *Anthony and Cleopatra* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 352–503.
25. Shakespeare W. *As You Like It* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 344–451.
26. Shakespeare W. *Coriolanus* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 619–768.
27. Shakespeare W. *Cymbeline* / W. Shakespeare // *Romances*. – London : Everyman's Library, 1996. – P. 113–255.
28. Shakespeare W. *Hamlet* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. I. – P. 1–151.
29. Shakespeare W. *Henry IV* / W. Shakespeare // *Histories*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 113–357.
30. Shakespeare W. *Henry V* / W. Shakespeare // *Histories*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 363–490.
31. Shakespeare W. *Henry VIII* / W. Shakespeare // *Histories*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 495–620.
32. Shakespeare W. *Julius Caesar* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 247–351.
33. Shakespeare W. *King Lear* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. I. – P. 287–439.
34. Shakespeare W. *Love's Labor's Lost* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 341–453.
35. Shakespeare W. *Macbeth* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. I. – P. 439–538.
36. Shakespeare W. *Measure for Measure* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 672–777.
37. Shakespeare W. *Much Ado About Nothing* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 237–341.
38. Shakespeare W. *Othello* / W. Shakespeare // *Tragedies*. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. I. – P. 153–285.
39. Shakespeare W. *Pericle* / W. Shakespeare // *Romances*. – London : Everyman's Library, 1996. – P. 1–111 p.
40. Shakespeare W. *Richard II* / W. Shakespeare // *Histories*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 1–109.
41. Shakespeare W. *Romeo and Juliet* / W. Shakespeare // *Comedies*. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 455–551.

42. Shakespeare W. Sonnets / W. Shakespeare // The Sonnets and Narrative Poems. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 3–81.
43. Shakespeare W. The Comedy of Errors / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 4–104.
44. Shakespeare W. The Merchant of Venice / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 3–123.
45. Shakespeare W. The Merry Wives of Windsor / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 126–235.
46. Shakespeare W. The Passionate Pilgrim / W. Shakespeare // The Sonnets and Narrative Poems. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 213–222.
47. Shakespeare W. The Phoenix and the Turtle / W. Shakespeare // The Sonnets and Narrative Poems. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 197–200.
48. Shakespeare W. The Rape of Lucrece / W. Shakespeare // The Sonnets and Narrative Poems. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 131–196.
49. Shakespeare W. The Taming of the Shrewd / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 106–230.
50. Shakespeare W. The Tempest / W. Shakespeare // Romances. – London : Everyman's Library, 1996. – P. 375–462.
51. Shakespeare W. The Two Gentlemen of Verona / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 232–339.
52. Shakespeare W. The Winter's Tale / W. Shakespeare // Romances. – London : Everyman's Library, 1996. – P. 257–373.
53. Shakespeare W. Timon of Athens / W. Shakespeare // Tragedies. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 505–617.
54. Shakespeare W. Titus Adronicus / W. Shakespeare // Tragedies. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 1–97.
55. Shakespeare W. Troilus and Cressida / W. Shakespeare // Tragedies. – London : Everyman's Library, 1992. – Vol. II. – P. 99–245.
56. Shakespeare W. Twelfth Night / W. Shakespeare // Comedies. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. II. – P. 453–555.
57. Shakespeare W. Venus and Adonis / W. Shakespeare // The Sonnets and Narrative Poems. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 89–129.
58. Shakespeare W. Henry VI. Part 1 / W. Shakespeare // Histories. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 1–371.
59. Shakespeare W. King John / W. Shakespeare // Histories. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 523–629.
60. Shakespeare W. Richard III / W. Shakespeare // Histories. – London : Everyman's Library, 1994. – Vol. I. – P. 373–521.
61. Sidney P. Astrophel and Stella/ P. Sydney. – 1591. – Режим доступа : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/stella.html>
62. Spenser E. Amoretti and Epithalamion / E. Spenser. – Режим доступа : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/amoretti.html>
63. Spenser E. Colin Clouts Come Home Again / E. Spenser. – Режим доступа : <http://darkwing.uoregon.edu/%7Erbear/colin.html>
64. Taylor J. A Kicksey Winsey: Or, a Lerry Come-Twang. – J. Taylor. – 1619. – Режим доступа : <http://unoregon.edu/%7erbear/taylor3.html>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Кількісна характеристика вживання складної комплементації в ранньонівоанглійській мові

Випадки вживання	Дієслова
1872	Let
373	Make
272	Pray
221	Bid
168	Hear
110	Beseech
78	See
50	Desire
35	Charge
26	Entreat
18	Teach, please
16	Know
12	Persuade
8	Wish, command, want
6	Think, take, suffer, believe
4	Counsel, beg, like, feel
3	Forbid, cause
2	Force
1	Judge, promise, beckon, conjure, convey, follow, threaten, perceive, blame